

diyanet

Aylık Dergi | Ocak 2017 | Sayı: 313

İSLAM MEDENİYETİNİN
NİFAKLA İMTİHANI

EZOTERİK RADİKAL
BİR NİFAK HAREKETİ
OLARAK FETÖ

PROF. DR. M. BAHÂÜDDİN
VAROL İLE NİFAK ÜZERİNE

ÇOCUKLARI KÜÇÜK
KURŞUNLA ÖLDÜRÜRLER
DEĞİL Mİ ANNE?

TRAVMALARIMIZ,
DİN VE BİZ

İSLAM TARİHİNDE
NİFAK HAREKETLERİ

YENİ
YAYINLARIMIZ

{ HAK DİNİ KUR'AN DİLİ }

— Elmalılı Hamdi Yazır —

Yurt içinde Diyanet Yayınları
satış yerlerinden, yurt dışında
Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden
temin edebilirsiniz.

www.diyamet.gov.tr

Islam tarihinde daha ilk zamanlardan itibaren ayrılıkçı bir yapı olarak nifak olgusundan söz edilse de nifak hareketlerinin ortaya çıkışının, Müslümanların organize bir topluluk ve teşkilatlanma sürecine girdiği Medine döneminde kendisini hissettirdiğini söylemek mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye hicret edip İslamiyet orada güçlenmeye başladığında, bazı kesimler Rasul-i Ekrem'e inanmamakla birlikte, siyasi, ekonomik veya başka sebeplerle zahiren Müslüman olduklarını söyleyerek kalplerindeki inkarı gizlemek zorunda kalmışlardır.

Asrısaaadet döneminde münafıkların faaliyetleri; barış zamanında ensar ve muhacirler içinde kavga çıkartarak İslam toplumunu birbirine düşürmek, Hz. Peygamber'e gelen vahyi küçümseyip yeni Müslüman olanlar arasında tereddüt uyandırmak, onun şahsını ve aile fertlerini cemiyet içinde lekeleyerek yıpratmak şeklinde yoğunlaşırken; savaş zamanında Müslümanların cesaretini kırmak, düşmana avantaj sağlayıcı yollara başvurmak, Rasulüallah'a karşı zararlı fiiller tertiplemek ve İslam ordusunu içten çökertmeye çalışmak şeklinde sıralanabilir. Bu durum karşısında çok ince bir siyaset takip eden Hz. Peygamber, önce münafıkların dış desteklerini keserek onları yalnızlığa itmiş ve ashap arasında kurduğu birlik ve kardeşlik şuuruyla iç huzuru ve güvenliği tesis etmiştir. Böylece münafıklar, Rasul-i Ekrem'in vefatına yakın dönemde etkilerini neredeyse tamamen kaybetmişlerdir.

Müslüman toplumlar Hz. Peygamber döneminden sonra da günümüze kadar çok çeşitli nifak hareketleriyle karşılaşmıştır. Bunların ortak amacı, her dönemde Müslümanlar arasında fitne ve fesat çıkarmak ve İslam toplumunu zayıflatmak olmuştur. Günümüzde de gizli ağlar şeklinde örgütlenen, din görünümlü olmakla birlikte İslam'ın inanç, ibadet ve ahlak esaslarıyla asla bağdaşmayan, Müslümanların asırları aşırıp gelen tarihî tecrübe ve geleneğiyle izahı mümkün olmayan yapılarla karşı karşıyayız. Amaca ulaşmak için dinin meşruiyet ölçülerini hiçe sayarak her vasıtayı kullanan, İslam'ın nifak alameti saydığı ikiyüzlülüğü, takiyyeyi bir taktik olarak kullanan FETÖ/PDY örgütü de bunun tipik bir örneği olarak karşımızda durmaktadır.

İmanın temeli sıdk, nifakın özü ise yalan ve ikiyüzlülüktür. Bu yüzden yalanla iman bir arada bulunamaz. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de müminleri sadakatlerinden dolayı mükâfatlandıracağını, münafıkları ise cezalandıracağını haber vermektedir. (Ahzab, 33/24.) Şu bir gerçektir ki, tarihsel süreçte ortaya çıkan bütün nifak hareketleri, Müslümanlara pek çok zarar vermiş olsa da sonunda hep yok olmaya ve yenilmeye mahkûm olmuşlardır.

15 Temmuz sonrasında hazırladığımız özel gündem dosyaları çerçevesinde bu ay, "İslam Tarihinde Nifak Hareketleri" konusunu ele aldık. Geçmişten günümüze "nifak" ve "münafık" olgusunu; zaman içerisindeki değişimleri, zararları, ortaya çıkış ve görünme biçimleri gibi farklı açılardan kapsamlı olarak ele değerlendirdiğimiz bu sayıda, Prof. Dr. Mehmet Dalkılıç, İslam tarihindeki nifak hareketlerini gözler önüne serdi. Prof. Dr. H. Kamil Yılmaz, "Kalbinde Nifak Bulunanlar" başlıklı yazısında, nifakın iman levhasını parçalayan bir ateş olduğuna dikkat çekti. Prof. Dr. Adnan Demircan, "İslam Medeniyetinin Nifakla İmtihani" yazısında, konuyu ilk dönem İslam tarihi perspektifinden hareketle ele aldı. Prof. Dr. Hilmi Demir, "Ezoterik Radikal Bir Nifak Hareketi Olarak FETÖ" başlığı altında, FETÖ ihanet şebekesinin zihinsel kodlarını irdeledi. Prof. Dr. Ejder Okumuş, temel İslami referanslar çerçevesinde "Münafıklarla Başa Çıkma Yolları"nı bizimle paylaştı. Söyleşi bölümünde Prof. Dr. Mehmet Bahaüddin Varol, nifakın beslendiği kaynaklara ve onunla mücadelenin ancak bilgi temelli bir cepheyle mümkün olacağına dikkatimizi çekti.

Rabbimiz bizleri nifak sözlerinden, işlerinden ve nifak ehlinde uzak eylesin. Bizlere, tüm nifak ve fitne odaklarına karşı feraset, basiret ve teyakkuz hali versin.

Yılın ilk sayısını istifadenize sunarken, 2017 yılının sağlık, afiyet, huzur, barış ve başarı dolu bir yıl olmasını temenni ediyorum.

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT

Çocukları Küçük Kurşunla Öldürürler Değil mi Anne?

60

GÜNDEM

İslam Tarihinde Nifak Hareketleri

6

DİN DÜŞÜNCE YORUM

Kur'an-ı Kerim'de Münafıkların Özellikleri

30

2017
OCAK

GÜNDEM

- 6 İslam Tarihinde Nifak Hareketleri
Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ
- 12 Kalplerinde Maraz Bulunanlar:
Münafıklar
Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ
- 15 İslam Medeniyetinin Nifakla
İmtihanı
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN
- 18 Ezoterik Radikal Bir Nifak
Hareketi Olarak FETÖ
Prof. Dr. Hilmi DEMİR
- 22 Münafıklarla Başa Çıkma
Prof. Dr. Ejder OKUMUŞ

SÖYLEŞİ

- 24 Prof. Dr. M. Bahaüddin Varol:
"Nifak Cehaletten Beslenir"
Dr. Lamia LEVENT ABUL

DİN DÜŞÜNCE YORUM

- 28 Suç ve Ceza
Prof. Dr. İsmail KARAGÖZ
- 30 Kur'an-ı Kerim'de Münafıkların
Özellikleri
Doç. Dr. Mustafa SARIBIYIK
- 34 Avrupa Nereye Koşuyor?
Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU

VAHYİN AYDINLIĞINDA

- 38 Müslümanların En Büyük
Sorunu: Modern Cahiliye
Prof. Dr. Muammer ERBAŞ

HADİSLERİN IŞIĞINDA

- 40 İyi Müslüman Olmak
Prof. Dr. Zekeriya GÜLER

AYİNE

- 42 Kahrın da Hoş Lütfun da Hoş
Dr. Lamia LEVENT ABUL

EN GÜZEL İSİMLER

- 44 Her şeyi Koruyup Gözeten: Hafız
Fatma BAYRAM

DÜNYA MÜSLÜMANLARI

- 46 Pakistan Ziyareti
Ensari YENTÜRK

İZ BIRAKANLAR

- 50 Kalbi ve Kalemî Sağlam Bir Hizmet
Eri: Hafız Mustafa Karabeyoğlu
Faruk ÇELİK

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa BAYRAKTAR

Yayın Kurulu
Dr. Yüksel SALMAN
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ
Abdülbaki İŞCAN
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Yayın Koordinatörleri
Mustafa BEKTAŞOĞLU
Ali AYGÜN
M. Emin GÜRDAMUR

Dijital Medya
Muhammed Kâmil YAYKAN

Tashih
Mustafa BEKTAŞOĞLU

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
EVEN Medya

Bardacık Sk. No: 27/16 Çankaya-Ankara
Tel: 0312 437 37 27 Fax: 0312 437 37 04
www.evenmedya.com iletisim@evenmedya.com

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97

Faks : 0312 285 18 54

e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61
Faks: 0312 295 61 92

Abone Şartları

Yurtiçi yıllık: 84.00 TL
Yurtdışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsveç ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Baskı

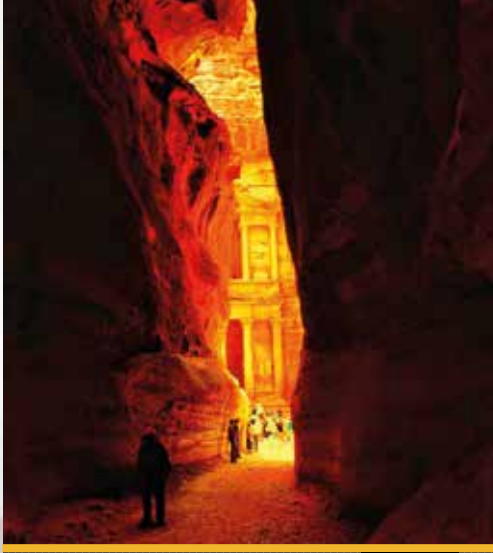
İleri Haber Ajansı Tanıtım İletişim Matbaacılık Yayın-
cılık ve Teknik Hizmetleri A.Ş. Tel: 0212 454 32 90

Yayın Türü: Aylık, Yerel, Süreli Yayın, Diyanet Aylık
Dergi (Türkçe) Basım Tarihi: 13/01/2017
ISSN-1300-8471

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme
Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kamu
Girişimci Şubesi IBAN: TR08 000 1 00 25 330 599
4308 5019 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fo-
tokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildi-
rir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet
İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv. No: 147/A 06800
Çankaya/Ankara adresine gönderilmesi gerekir.

Temsilcilikler; Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftü-
lükleri - Yurtdışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din
Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayınlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapıla-
bilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.
Diyanet Aylık Dergi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın
organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf
ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak
gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

GEZİ-YORUM Ürdün Notları

76

SÖYLEŞİ

**Prof. Dr.
M. Bahaüddin Varol**

24

DİN VE HAYAT

**Travmalarımız,
Din ve Biz**

70

HADEME-İ HAYRAT

- 52** Camiden Taşan Hizmet:
Hademe-i Hayrat
M. Emin GÜRDAMUR

BUNU KONUŞALIM

- 54** Seküler Hayatın Afilli
Kahvehanesinde Bir Dem:
Kâni Karaca
Firdevs KAPUSIZOĞLU

HATIRA DEFTERİ

- 58** Zenginlik Cüzdanla İlgili
Bir İş Değilmiş Meğer
Hızır KETENCİ

KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT

- 60** Çocukları Küçük Kurşunla
Öldürürler Değil mi Anne?
İbrahim ATEŞ

- 63** Mevla'dan Gayrı Hızır Arama
Yrd. Doç. Dr. Yasemin AKKUŞ

GEÇMİŞ ZAMANIN İZİNDE

- 64** Matbaa Meselesine Dair - 2
Beyazıt AKMAN

DİN VE HAYAT

- 70** Travmalarımız, Din ve Biz
Prof. Dr. Ali KÖSE

- 73** Kâbe: Diriliş ve Kıyamın Bir
Başka Adı
Prof. Dr. İ. Hilmi KARSLI

GEZİ-YORUM

- 76** Ürdün Notları
Ruhi İNAN

KİTAPLIK

- 80** İslam ve İnsan
Mustafa GÜVENÇ

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

FİTNE VE NİFAK

Nifak, bireysel boyutu ile zihinsel bir şüphe ve tereddüt, parçalanmış bir hayattır. Toplumsal açıdan ise güven bunalımı ve huzursuzluk, sonuçta birbirinden uzaklaşmış hayatlardır.

Nifak, Allah'ın yarattığı tabiatı bozmaktır. Selim bir fitrattan kopmanın en tabii sonucu, kişilik kaybı, davranış bozuklukları ve kişinin kendine yabancılaşmasıdır. Dün olduğu gibi bugün de insanın hem kendisiyle hem de toplumla ilişkilerinde sağlam bir zemin bulamamasına yol açan nifak, bir insanlık sorunudur.

Nifak öyle bir ateştir ki, kime bulaşırsa onu yakması; gönlünü teşvişle, aklını fesatla doldurması; hayırlı amellerini küle çevirmesi kaçınılmazdır. Hastalıklı bir ruha ve problemli bir kişilik yapısına işaret eden nifak, aynı zamanda insanın anlam ve değer dünyasında meydana gelen bir sapmadır. Münafık, ikiyüzlülüğü hayat tarzı olarak benimsemiş, çift kişilikli insandır. Küfrünü saklayıp sözde imanını dile getirirken aslında küfre bağlı, imana ihanet hâlinindedir.

Maddi çıkar elde etme, sosyal ve siyasi mevkiini koruma, itibar ve nüfuz kazanma gibi amaçlarla ortaya çıkan nifakın Mekke döneminde karşılığı bulunmamaktadır. İslâm medeniyeti, bireysel ve sosyal bir sorun olan nifakla ilk kez Medine'de tanışmış, Saadet Asrında nifak ve münafıklık bir ma-

bet olarak inşa edilen "Mescid-i Dırar"da görünür hâle gelmiştir. Medine'de bir güç ve otorite hâline gelmesinin ardından çeşitli sebeplerle İslâm'ı kabul etmeyen bazı kimseler, Müslüman olduklarını ilan etmişler ve Rasul-i Ekrem (s.a.s.) bu kişilerin beyanlarını dikkate alarak onları Müslüman kabul etmiştir. Çıkar eksenli bir inanç izharında bulunan bu nifak sahipleri hakkında Yüce Rabbimiz, "Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır." (Bakara, 2/10.) buyurarak içinde bulundukları bulanık hâli bizlere tasvir etmiştir.

Medine döneminde Müslümanların bir ümmet oluşturmaları, ortak bilinç geliştirmesi ve ortak hareket etme imkânı elde etmesi, münafık karakterinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Müslümanların nifakla imtihanı önceleri Rasulüllah'la (s.a.s.) birlikte hareket edip etmeme açısından değerlendirilirken sonraki dönemlerde nifakın fitneye dönüşmesi toplumsal bir krizi ifade etmiştir.

Tarihte Müslümanların Moğollar ve Haçlılar gibi dış dünyalardan kaynaklı siyasi ve fikri problemlerle yüzleşmeleri neticesinde yaşadıkları kaosa "kriz" ismi verilirken, İslam dünyasının kendi bünyesinde meydana gelen karmaşa ve çatışmalar "fitne" olarak isimlendirilmiştir. Tarihimizin şahit olduğu nifak hadiseleri, toplumsal birlik ve beraberliği bozan, huzur ve ahengi yerle bir eden eksen kaymaları her ne

kadar siyasi gibi gözükse de din daima bir istismar aracı olarak kullanılmıştır.

İslam tarihindeki en önemli fitne dalgası, Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle başlamıştır. Hz. Ali'nin hilafet dönemi, İslam toplumunda iç savaşların meydana geldiği; Cemel ve Siffin gibi acı çarpışmaların yaşandığı; Hakem Olayı sonrasında Haricilerin tarih sahnesine çıktığı yıllardır. Sonuçta Hz. Ali de şehit edilecek, fitne kazanı ise kaynamaya devam edecektir.

Aslında Müslümanların ilk defa karşı karşıya kaldıkları kaos bu değildir. Hz. Ebubekir döneminde irtidat ve irtica hareketleri, peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkanlar ve zekât vermeyi reddedenler olmuştur. Ancak bunlar İslam dairesinde görülmediği için fitne hareketi şeklinde değerlendirilmemiştir. Oysa Hz. Osman'ı şehit edenler, Müslüman olduklarını iddia eden ve onun arkasında namaz kılan insanlardır. Dolayısıyla Hz. Osman'ın katli ile yaşanan olayların nasıl değerlendirilmesi gerektiği, büyük günahı işleyenin durumu gibi meseleler itikadi bölünmelere de sebep olmuştur.

İkinci büyük fitne ise önemli bir değişimin başlangıç noktası olarak kabul edilen ve Muaviye'nin, oğlu Yezid'i velayet tayin etmesi ile başlayan süreçtir. Peygamber torunu Hz. Hüseyin'in çoğu yakın akrabalarından meydana gelen yetmiş kadar Müslüman'la birlikte Kerbela'da şehit edilmesi, fitnenin zirvesidir. Bu dönemde Müslümanların Medine'de muhasara altına alınması, hemen akabinde Mekk'e muhasarasının gerçekleşmesi İslam dünyasında günümüze kadar devam eden derin kırılmalar oluşturmuştur.

Üçüncü fitne hadisesi ise, Emevi halifelerinden Velid b. Yezid'in, kendisine karşı ayaklanan amcaoğlu Yezid b. Velid'in adamları tarafından öldürülmesi ve takip eden yıllarda ortaya çıkan iç karışıklığın Abbasi Devleti'nin kuruluşuyla sonuçlanmasıdır.

Fitne olarak isimlendirilen tüm bu hadiselerde toplumsal istikrar bozulmuş, bir kaos, hem de kendilerini Müslüman olarak isimlendiren gruplar tarafından meydana getirilmiştir. Unutulmamalıdır ki insanları Müslüman olmaya zorlamak, dini bir icbar konusu hâline getirmek sadece nifakı ortaya çıkarır. Aynı şekilde din yanlış anlaşıldığı ve

menfaat merkezli tevیل edildiğinde de nifak üretir ve mensuplarını tutarsız birer münafık yapar.

Bugün de İslam toplumu büyük nifak hareketleri ve fitnelerle mücadele etmektedir. FETÖ, DEAŞ ve benzeri yapılar İslam toplumlarının yapısını bozmakta; dine, dinî anlayış ve düşünceye zarar vererek toplumda kaos oluşturmaktadırlar. Ülkemizde ve İslam coğrafyasında yaşanan nifak ve fitne hareketlerinin, İslam'ın mutedil ve sahih çizgisinden sapmış oldukları halde kendilerini Müslüman olarak isimlendiren kimseler eliyle gerçekleştiriliyor olması düşündürücüdür. Fitne küresel anlamda teröre dönüşebilmekte, nifak kıtalar dolaşmakta, insanların birbirine olan güvenini bitirmektedir. Herkesin kendi görüşüne ve düşüncesine yegâne hakikat gözüyle baktığı bir dünyada, ne karşılıklı görüş alışverişinden, ne uyumdan, ne de rahmeti tecelli ettirecek güçlü bir uzlaşıdan söz edilebilir.

Günümüzde Müslümanlar arasında vuku bulan tefrika hareketlerinin temelinde, mevcut tarihi ihtilafların abartılması ve görüş ayrılıklarının derinleştirilerek yeni bir gerilim hattına dönüştürülmesinin yanı sıra, İslam toplumları üzerinde gerçekleştirilmek istenen siyasal mühendisliklerin payı da göz ardı edilmemelidir. Yaratılış gaye ve hikmetini hiçe sayan, din kardeşliği mefhumunu unutan ve maa-lesef şer odakları tarafından beslenen çekişmeler; etnik, kültürel ya da mezhepsel gerekçelerle büyümektedir. Birbirinin canına kıymayı sözüm ona gerçek bir dindarlık olarak yansıtmaya çalışan, birbirinin varlığını kin ve hasetle perdeleyen bir ihanet çabası, gözlerden kaçmamaktadır.

Böyle bir ortamda bize düşen öncelikle münafık karakterinin yetişmesine meydan verecek her türlü eğitim ve kültür ortamıyla mücadele ederek dürüst, insaflı, merhametli nesiller yetiştirmektir. Din-i mübin-i İslam'ın aslı kaynaklarını doğru bir metodoloji ile anlamak ve sahih doğru dinî bilgi ile insanımızı buluşturmak. Fitneyi, öldürmeden daha şiddetli görerek kardeşlik ahlak ve hukukunu sahip çıkma-ktır. Eski ayrışmalar üzerinden nemalanmak isteyenlere de yeni ötekileştirme söylemleri üretenlere de fırsat vermemektir. İslam ümmetinin birliği ve Müslüman toplumların huzuru ancak vahdetimizi, uhuvvetimizi, itidalimizi ön planda tutmakla; nifak karşısında her türlü riski göze alarak hakkı, hakikati, adaleti ve ahlakı savunmakla mümkün olacaktır.

İSLAM TARİHİNDE NİFAK HAREKETLERİ

Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ | İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Sözlükte “nifak” “tarla faresinin yuvasına girmesi; bir kimsenin olduğundan başka türlü görünmesi” anlamındaki n-f-k kökünden türetilmiş bir isimdir. Dilbilimciler nifak kelimesinin kökü ile ilgili çeşitli açıklamalar yapmışlardır. Buna göre nifak/münafık tarla faresinin yer altında gizlendiği yuvalardan biri anlamındaki “nafika” veya çıkış yolu, yer altındaki geçit anlamındaki “nefak” kelimesinden türediğini ifade etmişlerdir. Günümüzde Arapçada tünel anlamındaki nafika ve nefak kelimeleri arasında benzerlikler bulunmakta, her ikisi de gizlilik ve kapalılık anlamında birleşmektedir. Nitekim bu temel mana ile uyum arz edecek bir tarzda dinî bir kavram olarak nifak “bir kapıdan İslam’a girip diğerinden çıkmak” şeklinde de tanımlanmıştır. (Ragıb el-İsfahani, el-Müfredat, “nfk” md.) Nifak mastarından türemiş bir sıfat olan münafık kelimesi ise sözlükte “inanmadığı halde kendisini mümin gösteren” kimse demektir.

Kur’an-ı Kerim’in kullandığı en önemli kavramları arasında yer alan nifak/münafık Cahiliye döneminde ıstılahi anlamda kullanılmamıştır. Münafık vahyin iniş süreci içinde dinî bir terime dönüşmüş ve Kur’an-ı Kerim ile “küfrünü ya da şüphesini gizleyip Müslüman olduğunu beyan eden kişi” anlamında kullanılmıştır. Bu bağlamda nifak kelimesi, klasik kaynaklarda “dine bir kapıdan girip diğer kapıdan çıkmak” (İbn Manzur, Lisanü’l-Arab, “nfk” md.; Ragıb el-İsfahani, el-Müfredat, “nfk” md.) “kalbinde küfrünü gizlediği hâlde diliyle imanını ifade etmek”, “kâfirin küfrünü gizleyip, zahirde mümin ve Müslüman görünmek” ve “kişinin içindeki sak-

ladığının dışa yansıttığından farklı veya tersi olması” gibi ifadelerle Kur’an’daki kullanımına uygun bir şekilde tanımlanmıştır. (Cürcani, et-Ta’rifat, “münâfık” md.; Fîrûzâbâdi, Kamus Tercümesi, “nifak” md.; Tehânevî, Keşşâf, a.y.) Buna göre nifak/münafık kendi menfaatlerini gözetip ona göre konum belirlemekle, özellikle de toplum içinde dayanışma ve yardımlaşmanın zorunlu olduğu, ölüm tehlikesinin baş gösterdiği ve fedakarlık gerektiren durumlarda

İslam tarihinde nifak ehli veya münafık gruplar, sürekli İslam düşmanları ile işbirliği içinde olmuşlardır. Nifak ehli bir taraftan, dışarıda lobi faaliyetleri ile düşman ülkeleri İslam devleti aleyhinde kışkırtmışlar, diğer taraftan da içeride İslam muhalifi gruplarla işbirliği içerisinde olmuşlardır.

sorumluluktan kaçma yollarını aramak suretiyle kök anlamına benzer bir tavır sergilemiş olmaktadır. Ayrıca yapısı gereği münafık kendine, Allah’a ve diğer insanlara karşı net bir tavır sergilemeyip çift kimlikli, başka bir ifade ile ikiyüzlü davranmaktadır. (Hülya Alper, agm. s. 5-24.)

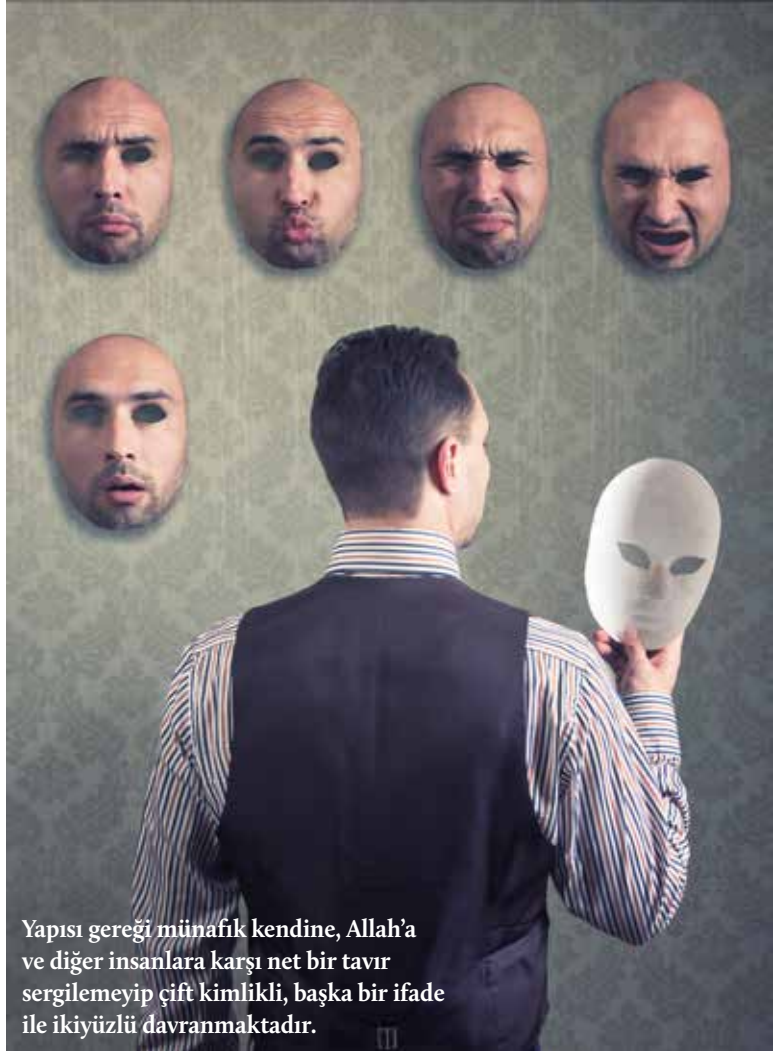
Hızlı kültür değişimlerinin yaşandığı veya mevcut gelenek ve sistemin yerine yeni bir oluşumun hâkim olduğu dönemlerde bu

yeniliğin karşısında net bir tavır alamayan zayıf karakterli insanlar arasında nifakın zuhur etmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Nitekim İslam ümmeti içinde toplu bir nifak hareketi Müslümanların belirli bir güç ve hakimiyet elde ettikleri Medine döneminde ortaya çıkmıştır. (Hülya Alper, agm. s. 24.)

Kur’an nifaksız veya münafiksız bir toplum hedeflemektedir. Bu yüzden nifak/münafığın sıfatlarını en ince detaylarına kadar sayar ve Müslümanların bu tür vasıflardan sakınmasını ısrarla öğütler. Hz. Peygamber de nifak/münafıklık ile ilgili vasıfları sıralamış ve ashabından nifakı gerektiren davranışlardan kaçınmalarını istemiştir. Bütün bunlara rağmen İslam tarihinde nifak hareketleri bir realitedir. Ancak Hz. Peygamberin özellikle Mekke döneminde nifak hareketlerine rastlanıldığı pek söylenemez. Nifak hareketlerinin ortaya çıkışı, Müslümanların organize bir topluluk ve siyasi bir güç olarak belirlemeye başladığı Medine devrine rastlamaktadır. Bu devirde, müşrikler, Yahudiler ve Hristiyanların yanında münafıklar da İslam’ın yayılışına engel olmak istemekteydi. Münafıklar söz konusu engelleme konusunda belki de en tehlikelisi idi. Çünkü diğerlerinin aksine münafıklar Müslümanların arasında görünüşte mümin tavrı sergilemişler ama gizlice grup oluşturarak İslam’ın yayılmasını engellemeye çalışmışlardır. Dolayısıyla bunlarla mücadelenin daha zor olduğu açıktır. Nitekim Kur’an ayetleriyle hadislerin konuya bakışı ve asrısaa-dette münafıkların meydana getirdiği hareketleri bu tespiti doğrular mahiyettedir. (H. Ahmet Sezikli, Hz. Peygamber döneminde münafıklar, TDV İslam Ansiklopedisi, XXXI, 568-569.)

İslam tarihinde nifak ehli veya münafık gruplar, sürekli İslam düşmanları ile ve başta Yahudilerle işbirliği içinde olmuşlardır. Nifak ehli bir taraftan, dışarıda lobi faaliyetleri ile düşman ülkeleri İslam devleti aleyhinde kışkırtmışlar, diğer taraftan da içeride İslam muhalifi gruplarla işbirliği içerisinde olmuşlardır. Asrısadetten günümüze kadar nifak ehlinin kendilerini topluma Müslüman olarak yansıtmaları, yıkıcı faaliyetleri gerçekleştirmelerini kolaylaştırmıştır. Meydana getirdikleri tehlikenin boyutlarının daha da artmasına ve Müslüman toplum içindeki ihanetlerini rahatça gerçekleştirmelerine imkân vermiştir. Nitekim Hz. Peygamber, Medine döneminde ortaya çıkan bu ihanet şebekesini, asla devletin stratejik konumlarına getirmemiş, onlara görev vermemiştir. Çünkü nifak ehlinin hedeflerine ulaşmak amacıyla her türlü kutsal mekânı, kavram, kurum ve kuruluşu istismar etmekten asla geri durmazlar. Nitekim Rasûlullah (s.a.s.) zamanında münafıkların, fitne, fesat yuvası olarak Medine'de Müslümanlara zarar vermek amacıyla Kuba Mescidi'nin karşısına yaptırdıkları ve nifak ehlinin toplantı merkezi hâline döndürdükleri Mescid-i Dırâr'ı, Tebuk seferi dönüşünde yıktırmak suretiyle onların bir araya gelmelerini önlediği bilinmektedir. (Hüseyin Algül, Mescid-i Dırâr, TDV İslam Ansiklopedisi, XXIX, 272-273.)

İnsanoğlunun aynı durum veya olay karşısında farklı düşünce ve tutumlar sergilemesinde dinî, siyasi, toplumsal ve ekonomik birtakım nedenlerin önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bu nedenler, bir taraftan insanları farklı görüşler etrafında kümelenmeye

Yapısı gereği münafık kendine, Allah'a ve diğer insanlara karşı net bir tavır sergilemeyip çift kimlikli, başka bir ifade ile ikiyüzlü davranmaktadır.

sevk ettiği gibi diğer taraftan da oluşan bu kümeleri birbirine zıt kılabilir. İslam Tarihinde başta Hz. Peygamber dönemi olmak üzere Hulefa-yı Raşidin döneminde meydana gelen birtakım dinî, siyasi, içtimai ve iktisadi ihtilaflar, Müslümanların arasına adeta nifak tohumlarını ekmiş ve bu ihtilaflar art niyetli nifak ehli veya münafıkların da gayretleriyle zamanla ümmeti tefrikaya düşürmüştür. Bu bağlamda İslam'ın ilk yıllarında en önemli süreci Osman b. Affan (v. 35/655) dönemi

oluşturmaktadır. Zira Hulefa-yı Raşidin döneminde Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle nifak hareketleri yeni bir boyut kazanmıştır. Hz. Ali döneminde meydana gelen Cemal ve Sıffin vakalarıyla, ihtilaflar daha da derinleşmiş ve İslam tarihinde Müslümanlar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar nifak ehlinin de çabaları ile ilk defa bu derecede derin ayrılıklar meydana getirmiştir. Bu, Kerbela ve Tevhabun hareketi ile doruk noktaya ulaşmıştır. Nitekim söz konusu durum kısa sürede Müslümanları iç savaşlara

sürüklemiş ve nihayet ilk bölünmeler gerçekleşmiş; Müslümanlar çeşitli görüşler etrafında toplanmaya başlamıştır. Bu durum başta Havaric ve Şia gibi birtakım mezheplerin ortaya çıkışını hazırlayan nedenler olarak tarihteki yerini almıştır. (Hasan Onat, Emeviler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği, Ankara 1993; Ali Durmuş, İslam Tarihinde Nifak: Ali, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, VII/1 (Bahar 2014), s. 267-271.)

Mezhepler tarihi klasik kaynaklarında nifak ehlinin kullandığı ilk ihtilaflar detaylı bir şekilde söz konusu edilmiştir. İlk dönem söz konusu olduğunda bunlar sırasıyla Hz. Peygamberin sağlığında, ölüm döşeginde ve vefatından hemen sonra ortaya çıkan anlaşmazlıklar şeklinde tasnif edilip, dört halife döneminde ortaya çıkan ve nifak hareketlerinde kullanılan ihtilaflar ayrı ayrı anlatılmıştır. Hz. Peygamberin sağlığında zuhur eden

ve nifak faaliyetlerinde kullanılan ilk ihtilaflar arasında Zül-Huvey-sıra et-Temimi olayı ve kaza-kader bağlamında tartışmalar sayılabilir. Hz. Peygamberin vefatı esnasındaki ortaya çıkan ve Şiilerin nifak faaliyetlerinde kullandığı ihtilaflar arasında Kırtas Olayı ve Üsame b. Zeyd'in sefere çıkması hadisesi sayılabilir. Hz. Peygamber'in vefatından hemen sonra ortaya çıkan ihtilaflar ve nifak ehlinin kullandığı ilk ihtilaflar arasında Hz. Peygamberin defnedileceği yer ve imamet meselesi sayılabilir. (Eşarî, Makalat, s. 10-27.)

İlk Raşit halifeler döneminde ortaya çıkan ve nifak hareketlerinde kullanılan ihtilaflar ise: Hz. Ebu Bekir döneminde ortaya çıkan ve nifak hareketlerine etkisi olan ihtilaflar, Fedek arazisi, Ridde olayları ve zekât vermeyenler, Hz. Ömer'in halifelğe tayini şeklinde sıralanabilir. Hz. Ömer döneminde önem-

Kur'an nifaksız veya münafiksiz bir toplum hedeflemektedir. Bu yüzden nifak/münafığın sıfatlarını en ince detaylarına kadar sayar ve Müslümanların bu tür vasıflardan sakınmasını ısrarla öğütler.

li ihtilaflar olmamakla birlikte Hz. Ömer'in İslam Hukukunda bazı meselelerle ilgili içtihatları ve Şûra olayı ki sonraları nifak ehli tarafından kullanılması sonucunda Şia'nın doğuşunda etkili olmuştur. Hz. Osman dönemindeki vuku bulan ve nifak hareketlerinde kullanılan ihtilaflar sırasıyla valilerle ilgili tutumu, Ümeyyeoğulları'na

karşı tutumu ve ekonomik politikalar, sahabe ile ilgili tutum, halifenin dini hususlarla ilgili bazı uygulamaları, Abdullah b. Sebe'nin faaliyetleri, Hz. Osman dönemi ihtilafların fırkalaşmalardaki rolü ve Hz. Osman'ın şehit edilmesi sayılabilir.

Hz. Ali döneminde ortaya çıkan nifak hareketleri ve bu hareketlerin mezhepleşmeye etkileri, Harici-Şii-Sünni ayrışması, Hz. Ali'nin hilafete seçilmesi, Cemel Vakası, Sıffin Vakası ve Hariciliğin doğuşu, Hz. Ali'nin şehit edilmesi şeklinde sıralanabilir. Hz. Hüseyin'in şehadet ve Kerbela olayı ile Tevvabun hareketi nifak ehlinin kullandığı en önemli tarihi vakalar olarak dikkatleri çekmektedir. Nifak hareketleri sadece ilk dönemle sınırlı kalmamış, Emeviler, Abbasiler, Karahanlılar, Selçuklular, Osmanlılar döneminde başta zındıklık ve batınî hareketler olarak yönetimi elinde bulunduran idarecilere karşı kalkışmalar şeklinde tarihteki yerini almıştır. Nifak ehli takiyye, gizlilik, mehdilik ve dâilik sistemini esas alan yöntemiyle son

Rasulullah (s.a.s.) zamanında münafıkların, fitne, fesat yuvası olarak Medine'de Müslümanlara zarar vermek amacıyla Kuba Mescidi'nin karşısına yaptırdıkları ve nifak ehlinin toplantı merkezi hâline dönüştürdükleri Mescid-i Dırar'ı, Tebük seferi dönüşünde yıktırmak suretiyle onların bir araya gelmelerini önlediği bilinmektedir.

olarak başta Türkiye olmak üzere tüm İslam coğrafyasında yıkıcı faaliyetlerine tüm acımasızlığı ile devam etmiştir. Kur'an-ı Kerim "fitne katl/öldürmekten çok daha şiddetlidir." (Bakara, 2/191.) demesine rağmen nifak grupları tarih boyunca fitneden beslenmiş ve onların esas hedefleri Müslümanlar olagelmıştır.

Tarih boyunca meydana gelen en acımasız ve Müslümanları birbirine düşürmek suretiyle en derin etki meydana getiren nifak hareketinin devlet başkanı ile ilgili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle imamet/hilafet veya devlet başkanlığı ile ilgili ortaya çıkan nifak, Eş'arî'nin ifadesi ile "günümüze kadar devam etmiştir."

Türkiye ve etrafında iç ve dış destekçileri ile nifak ehli emperyalist güçlerin ve kendi keyfi arzu ve istekleri doğrultusunda Müslüman kanını, malını ve ırzını göz kırpmadan heder etmektedir. Bütün bunları sözde din adına yapmakta ve sadece Müslümanları hedef almaktadırlar. Sözde İslam adına hareket ettiğini iddia eden bu nifak grupları genelde iki zihniyet yapısından beslenirler. Birincisi Hz. Ali'yi halife kabul edenleri hatta Müslüman görenleri kâfir sayıp kanını helal sayan Hariciler, ikincisi ise Hz. Ali'yi birinci halife olarak kabul etmeyenleri başta sahabe olmak üzere kendileri dışında diğer bütün Müslümanları tekfir edip, malını, canını ve ır-

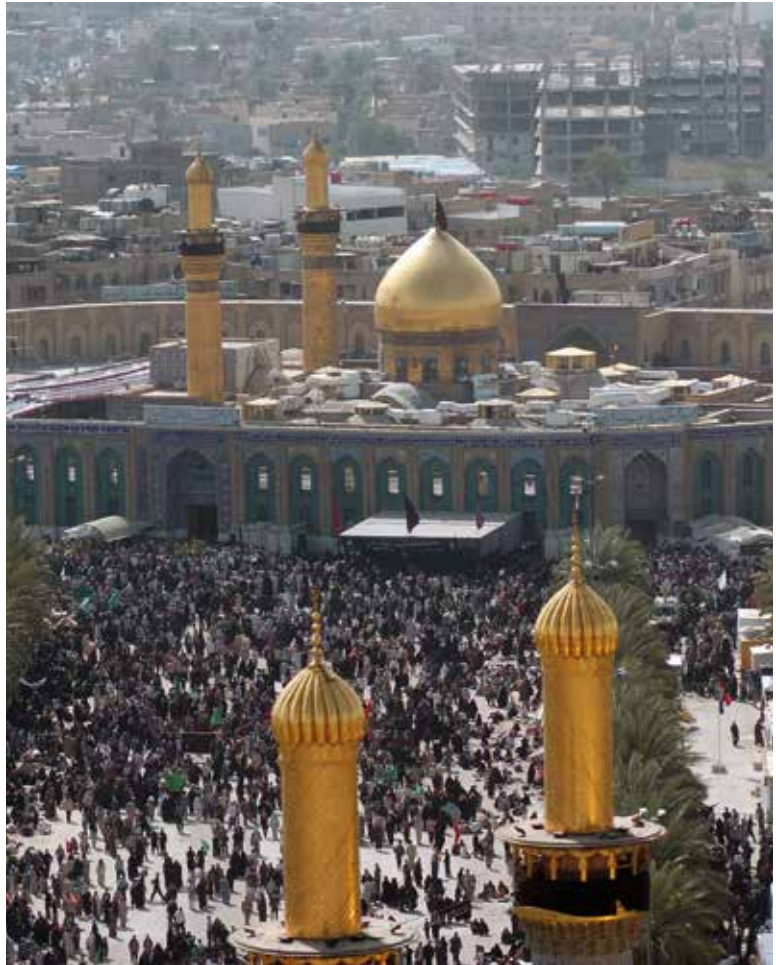
zını helal sayan zihniyet. Her iki grubun ortak noktası dışlamacı ve tekfirci olmasıdır. Eskiden bunlar Harici, Sabbahiyye gibi daha birçok değişik isimlerle anılırken günümüzde el-Kaide, İşid, Deaş, Boko Haram, Hûşî ve Haşdi Şa'bi gibi sayıları onları geçen isimlerle cinayet şebekeleri olarak İslam coğrafyasında yıkıcı faaliyetlerine devam etmektedirler.

Afrika, Bosna-Hersek, Afganistan ve diğer birçok İslam coğrafyalarında emperyalistlerin insanlığın ortak hukukuna sığmayan faaliyetlerine ilave olarak XXI. yüzyılın ilk çeyreğinde Suriye, Irak ve Türkiye başta olmak üzere İslam dünyasında gerçekleştirdikleri nifak ve fitne hareketleri bu yüzyılın Müslümanlar açısından nifak asrı ve bu nifak hareketleri ile mücadele asrı olacağını göstermektedir. Başta Türkiye olmak üzere Orta-doğu'da yaşanan olaylar, her türlü nifak hareketine karşı hazırlıklı ve uyanık olma ve İslam'ın özüne bağlı kalmak suretiyle her türlü nifak, fitne ve bölünmelere karşı korunmanın gerekliliğini ortaya koymuştur.

Bariş zamanı ensar ve muhacirler içinde kavga çıkartarak İslam toplumunu birbirine düşürmek, Hz. Peygamber'e gelen vahiyleri küçümseyip yeni Müslümanlar arasında tereddüt uyandırmak, onun şahsını ve aile fertlerini cemiyet içinde lekeleyerek yıpratmak şeklinde yoğunlaşırken savaş zamanı Müslümanların cesaretini kırmak, düşmana avantaj sağlayıcı yollara başvurmak, Allah rasulüne karşı kötü fiiller tertiplemek ve İslam ordusunu içten çökertmeye çalışmak İslam tarihi kaynaklarında, asrısaaadette nifak hareketleri

veya münafık faaliyetlerinin en önemlileri olarak sıralanmaktadır. Günümüzdeki nifak hareketlerine bakıldığında da münafıkların nifak faaliyetlerini asrısaaadete benzer bir şekilde yürüttükleri anlaşılabacaktır. Söz konusu yıkıcı faaliyetler karşısında Hz. Peygamber, öncelikle dış desteklerini keserek nifak ehlini yalnızlığa itmiş ikinci olarak da ashap arasında kurduğu kardeşlik, tevhit ve birlik şuuru ile iç huzuru

ve güvenliği sağlamıştır. Hz. Peygamberin münafıklara karşı uyguladığı önlemler her devirde geçerlidir. Günümüzde de nifak ehlinin öncelikle dış destekleri kesilmeli, ikinci olarak da Müslümanlar arasında tevhit ve birlik şuuru tesis edilmek suretiyle iç huzur ve güvenlik sağlanmalıdır. Böylelikle nifakçılara, toplumu gruplara bölmek suretiyle birlik ve düzeni bozma imkânı verilmemiş olacaktır. ■

Kufe Camii

İslam Tarihinde başta Hz. Peygamber dönemi olmak üzere Hulefa-yı Raşidin döneminde meydana gelen birtakım dinî, siyasi, içtimai ve iktisadi ihtilaflar, Müslümanların arasına adeta nifak tohumlarını ekmiş ve bu ihtilaflar art niyetli nifak ehli veya münafıkların da gayretleriyle zamanla ümmeti tefrikaya düşürmüştür.

Kur'an'da "Münafikun" diye özel bir sure bulunmasına ve muhtelif vesilelerle münafiklara işaret edilip dikkat çekilmesine bakılırsa "münafıklar" ve "nifak"ın İslam toplumunun her devirde problemli bir baş belası olduğu anlaşılmaktadır.

KALPLERİNDE MARAZ BULUNANLAR: MÜNAFIKLAR

Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ | İstanbul İl Müftüsü

Kur'an-ı Kerim, insanları inanç bakımından mümin, kâfir ve münafık olmak üzere üçlü bir tasnife tabi tutmaktadır. Bakara suresinin ilk ayetlerinde önce müminlerin özellikleri özetlenmekte (Bakara, 2/1-5.), ardından sadece iki ayetle kâfirler; yani kalpleri imana mühürlü inançsızlar anlatılmaktadır. (Bakara, 2/6-7.) Ardından kalplerinde maraz olan münafıkların özellikleri haber verilmektedir. (Bakara, 2/10-20.)

Kur'an'da "Münafikun" diye özel bir sure bulunmasına ve muhtelif vesilelerle münafıklara işaret edilip dikkat çekilmesine bakılırsa "münafıklar" ve "nifak"ın İslam toplumunun her devirde problemlili bir baş belası olduğu anlaşılmaktadır.

Genelde nifakı iki derecede yorumlamak esas olmuştur. Nifakı "büyük ve küçük" olarak adlandıranlar varsa da, aslında "itikadi" ve "amelî" nifak diye ikiye ayırmak daha isabetli olabilir:

1- İtikadi konulardaki nifak, diplomatik iman da diyebiliriz. Dünyevi çıkar hesabıyla insanın kalbinde hiç olmayan bir imanı var göstermesi demektir. İnanmadığı hâlde Müslüman olduğunu iddia etmesidir ki Kur'an'ın, ehlini cehennemden en alt tabakasında gördüğü nifak bu olsa gerektir. (Nisa, 4/145.)

2- Ameldeki nifak, insanın amel ve davranışlarında sıdk ve ihlase dikkat etmemesi sonucu kalbinin kaymasıdır. Bir başka ifadeyle inandığı gibi yaşamayanların zamanla yaşadığı gibi inanmaya başlamasıdır. İmam Ali der ki: "İman kalpte beyaz bir ışıktır. İman arttıkça kalbin beyazlığı artar. İman kemale erince kalp bembeyaz olur. Nifak ise si-

yah bir ışıktır. Nifak arttıkça kalbin siyahlığı da artar. Nifak kemal bulunca kalp kapkara olur." (Serrâc, el-Lüma'/İslam Tasavvufu, s. 149.)

Ameldeki nifak kişinin farkında olmadan içini saracak bir hastalıktır. Münafıklık insanlara gizli kalan bir durumdur. Hatta çoğu zaman kişi kendisinin bile münafık olduğunu farkına varmayabilir. Kişi fesatçı olduğu hâlde kendisinin salih olduğunu sanır. Nitekim Kur'an: "Fesatçılık yapmayın" denilen münafıkların kendilerinin "fesatçı değil, ıslahçı" olduklarını söylediğini haber vermektedir. (bkz. Bakara, 2/11.)

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in münafıklık alameti saydığı yalan söylemek, sözünde durmamak ve emanete hıyanet etmek gibi davranışlar amelî nifakın özellikleridir. (Buhari, İman, 24.)

Allah insanları sadık ve münafık olarak ikiye ayırmış ve sadık müminleri sadakatleri sebebiyle mükâfatlandıracağını, münafıkları ise azaplandıracağını ya da tövbe etmelerine fırsat verip bağışlayacağını belirtmiştir. (bkz. Ahzab, 33/24.)

İmanın temeli sıdk, münafıklığın temeli yalandır. Yalanla iman bir arada olmaz; bir araya gelir gelmez muharebeye tutuşur. İnanan bir insanda ortaya çıkabilecek nifak çizgisi bu noktada görülür.

Allah münafıkları yaptıklarından dolayı baş aşağı etmiştir. (Nisa, 4/88.) Kur'an'da Allah'ın kullarından aldığı ahde vefa göstermeyip onu bozmanın kalp katılığına sebep olduğu bildirilmektedir. (bkz. Maide, 6/13.)

Maraz, bedeninin sağlam hâldeki alışkanlıklarından sapmasına yol açan ve görevini istenilen şekil-

de yapmasına engel olan arızadır. Maddi olanı olduğu gibi onların kalplerinde maraz vardır (Bakara, 2/10.) ayetindeki gibi kalbî ve manevi olanları da vardır. İnsan beden ve kalbi için aslolan sıhhattir. Kişi bedeninin sağlığı kadar, kalbinin sağlığından da sorumludur.

Demek ki her türlü ahlaksızlığın başı, idrak ve iradenin afeti bir hastalık var ortada. İşte bu hastalık şek ve şüphe kaynaklı nifak hastalığıdır. Böyle bir şüphe marazına yakalanan her şeyden şüphe eder, Allah'tan, peygamberden şüphe eder; hak tanımaz. Onun gözünde hak namına sadece kendisi, menfaatleri ve hayatı vardır. Her şeyin kendisini aldattığı vehmiyle kafası karışık, zihni allak bullak, kalbi darmadağınktır.

Nifak öyle bir ateştir ki kimin iman levhasına isabet ederse paramparça eder. Fitne kıvılcımlarından isabet alan kalp, yakıcı bir azaba düşer olur. Münafıkların yeryüzündeki fesat ve bozgunculukları pek çoktur. Ama bununla birlikte hep kendilerini ıslah edici sanırlar (Bakara, 2/11-12.) veya öyle olduğunu söylerler. Münafıklığın ayrıştığı nokta da burasıdır. Münafıklar, itikadi olarak inanmadıkları hâlde kuru bir iddiada bulunurlar. Kalplerindeki maraza mağlup, kendilerini sıdk ve ihlas ilacı ile tedavi etmeyen samimiyetsiz Müslümanlar da bir süre sonra bu onulmaz derdin müptelası olabilirler.

Münafıklar şüphe gemisine binerek karanlık denizlerde ticaret yapmaya kalkışan zavallılardır. Şüphe gemileri onları hayal dalgalarından kurtamaz ve inkâr fırtınası arttıkça şüphe gemisiyle topyekûn batmağa mahkûm olurlar. Çünkü onlar da-

lalete karşılık hidayeti vermişlerdir. Fakat ticaretleri kazanç getirmemiş doğru yolu da bulamamışlardır.

Kur'an ayetleri ve ilgili hadisler değerlendirildiğinde münafıkların belli başlı birtakım özellikleri öne çıkmaktadır. Bunlardan başlıcalarını şöyle sıralamak mümkündür:

1- Riyakârdırlar; ikiyüzlülük münafık tarifindeki temel özelliktir: "Gördün mü din gününü yalanlayanı, yetimi itip kakan işte odur. Yoksulu doyurmaya teşvik etmeyen de odur. Yazıklar olsun namazlarından gâfil olan ve onu gösteriş ile kılanlara, zekâtı engelleyenlere." (Maun, 107/1-7.)

2- Allah'ın emirlerine karşı isteksiz ve tembeldirler: "Namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar." (Nisa, 4/142.)

3- Kararsızdırlar, iki sürü arasında kalmış koyun gibi iman ile küfür arasında gidip gelirler: "Onlar imanla küfür arasında bocalayan tabansızlardır. Ne onlara, ne bunlara bir türlü karar veremezler." (Nisa, 4/143.)

4- Birbirinin destekçisidirler. Kötülüğü işler ve tavsiye ederler, iyiliği yapmadıkları gibi insanları ondan vazgeçirmeye çalışırlar: "Münafık erkekler ve kadınlar sizden değil, birbirindendir. Onlar kötülüğü

emreder. İyilikten alıkoyarlar, elleri sıkıdır, Allah için harcamak hususunda cimrilik gösterirler. Onlar Allah'ı unuttu. Allah da onları unuttu. Çünkü münafıklar fasıkların ta kendisidir." (Tevbe, 9/67.)

5- Kur'an'ın hükmüne ve rasulün sünnetine tabi olmaktan uzaklaşırlar: "Onlara Allah'ın indirdiğine ve peygamberine gelin, onlara başvuralım, denildiği zaman münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün." (Nisa, 4/61.)

6- Yalan söylerler ve kolayca yalan yere yemin ederler: "Yeminlerini kalkan yapıp insanları Allah'ın yolundan saptırırlar. Onların yaptıkları ne kötüdür." (Münafikun, 63/2.)

7- Kalıpları güzel ve sağlıklı olsa da kalpleri bozuktur: "Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider, konuştuklarında sözlerini dinlersin. Onlar sanki elbise giydirilmiş kütüklerdir. Her gürültüyü kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın, Allah onları kahr etsin. Nasıl olup da dönüyorlar." (Münafikun, 63/4.)

Pek çok ayette münafıkların sıfatları anlatılarak insanlar bundan sakındırılmaktadır. Nifak ile malul kalp eğer mühürlü değilse, tövbe ile imana dönüş şansı her zaman vardır. Dolayısıyla tövbe kapısı zorlanmalı ve açılması için niyazdan uzak durulmamalıdır.

Münafığın günahı ihlasın zıddı olan riya olduğundan tövbesi ihlasla olmalıdır. Nitekim münafıklar hakkında Kur'an'da buyrulur: "Şüphesiz münafıklar cehennemin en aşağı tabakasında olacaklardır. Onlara asla bir yardımcı bulamazsın. Ancak tövbe edip hâllerini düzelterler ve Allah'a sarılıp dinlerini Allah için hâlis kılanlar müstesna, bunlar müminlerle beraberdir." (Nisa, 4/145-146.) ■

İmanın temeli sıdk, münafıklığın temeli yalandır. Yalanla iman bir arada olmaz; bir araya gelir gelmez muharebeye tutuşur. İnanan bir insanda ortaya çıkabilecek nifak çizgisi bu noktada görülür.

Sultanahmet
Camii

İSLAM MEDENİYETİNİN NİFAKLA İMTİHANI

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN | İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Inancını gizleyerek olduğundan farklı bir kanaat izhar eden ve gerçek inancının aksine davranan kişiler için münafık, bu davranışa da nifak diyoruz. İslam medeniyeti, sosyal bir sorun olan nifakla Medine’de tanıştı. İslam bir güç hâline gelmeye başlayınca gerçekte çeşitli sebeplerle İslam’ı kabul etmeyen bazı kimseler Müslüman olduklarını ilan ederek Hz. Peygamber’e (s.a.s.) katıldılar. Allah’ın elçisi bu kişilerin beyanlarını dikkate alarak onları da Müslüman kabul etti. Zira İslam, hükmünü zahire göre verir. İnsanın içini ise Allah bilir. Ancak münafıklar, zaman zaman Hz. Peygamber’i

ve Müslümanları sıkıntıya sokan bazı tavırlar içinde oldular.

Nifak, esasında kişinin maddi çıkar elde etme, sosyal ve siyasi konumunu koruma, itibar kazanma gibi saiklerle ortaya çıkan bir hâldir. Bu sebeple Mekke döneminde pek karşılığı olmayan bir durumdur. Temelinde çıkar eksensli bir inanç izharı olan nifakın hastalıklı bir durum olduğu da unutulmamalıdır. Bundan dolayı Kur’an, münafıkların kalplerinde hastalık olduğunu vurgular. (Maide, 5/52; Muhammed, 47/29; Bakara, 2/10.) Onların korkak oldukları, insanları kandırarak ve yalan söyleyerek kendilerine bir konum elde etmeye çalıştıkları an-

laşılmaktadır. Yüce Allah şöyle buyurur: “(O münafıklar) mutlaka sizden olduklarına dair yemin ederler. Hâlbuki onlar sizden değildirler, fakat onlar korkan bir toplumdur. Eğer sığınacak bir yer ya da (barınabilecek) mağaralar veya (sokulabilecek) bir delik bulsalar, koşarak o tarafa yönelip giderlerdi.” (Tevbe, 9/56-57.) Başka bir ayette ise şöyle buyurulmaktadır: “Onların içlerinde size duydukları korku, Allah’a olan korkularından daha şiddetlidir. Böyledir, çünkü onlar anlamayan bir topluluktur.” (Haşr, 59/13.)

Nifak olgusu Hz. Peygamber döneminde sorunlar doğurmuş, ancak Allah elçisi tarafından kontrol

altında tutulmuştur. Müslüman muamelesi gören münafıklar, fırsat bulduklarında inanç çelişkilerini saklayamadıkları davranışlar ortaya koymuşlarsa da her seferinde daha çok itibar kaybına uğramışlardır.

Gelişen ve taraftarı artan din, mezhep ya da ideolojinin münafıkları olur. Bu sebeple nifakın Hz. Peygamber dönemiyle sınırlı olması düşünülemez. Münafık karakterli insanlar her dönemde bulunabildiği gibi nifakın tehlike oluşturmada her zaman için söz konusudur. Ancak nifak, insanların iç dünyasını ifade eden bir kavram olduğu için vahyin bazı tespitleri dışında belirlenmesi mümkün olmadığından Allah elçisinin vefatından sonra geri plana itilmiş gibi görünmektedir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in vefatından sonra nifakın yansımaları olarak görülebilecek gelişmelere şahit oluyoruz. Ancak bunların nifak olarak değerlendirilmesi ve bu konuda kesin yargıda bulunulması kolay olmadığından bu olgu üzerinden açık tespitlerde bulunma imkânı yoktur. Tarihte nifak ithamı, genellikle ideolojik eleştiriler çerçevesinde ortaya çıkmıştır.

Objektif kriterlere göre doğrudan belirli bir kişi, fırka ya da grup için nifak ithamında bulunma imkânımız olmadığına göre doğru olan yaklaşım, Kur'an ve sünnetin belirlediği ilkelerden söz etmek ve bu ilkelere uyan davranışlara sahip kişi ya da gruplara karşı müteyak-kız olmaktır.

Nifakın amelî yansıması muhatapı kandırma olduğundan nifaki davranışlarla karşılaşmak kaçınılmazdır. Bununla birlikte Kur'an ve hadiste geçen her nifaki davranışın sadır olduğu kişiyi münafık olarak

nitelemek doğru olmaz. Zira bazen, kişi inandığı gibi davranmayabilir.

Nifak olgusu üzerinden insanlar hakkında kesin yargıda bulunma imkânı olmadığı için Müslümanca bir tutum, münafıkların davranışı olarak ortaya çıkan nifaki ameller üzerinde durmak, bu davranışların sadır olduğu kişilere karşı dikkatli olmak ve bir Müslüman olarak bu tip davranışlardan kaçınmaktır. Örneğin Hz. Peygamber münafıkça amele işaret bağlamında şöyle buyurur: "Münafığın alameti üçtür; konuştuğunda yalan söyler,

Dinî değerleri tahrif ederek insanları kandırma, din üzerinden bir yanıltma tutumu içinde olmak, gerçekte dindar olmadığı hâlde dindar görünmek, özel hayatında namaz kılmadığı hâlde insanları kandırma amacıyla başkalarının önünde namaz kılmak yerilmesi gereken tutumlardır.

vaat ettiğinde vaadinden döner ve kendisine bir şey emanet edildiğinde emanete hıyanet eder." (Buhari, Şehade, 28; Müslim, İman, 107, 109.) Hadiste geçen sıfatların sadır olduğu kişilerin münafık olduklarına hükmetmek yerine, böyle kişilere karşı dikkatli olmak ve bu özellikler bizde varsa kendimizi düzeltmek, öncelikli tutumumuz olmalıdır.

Hem Kur'an, hem de hadisler bize münafıkların amallerinden birçok örnek sunarlar. Birebir bu davranışların ve benzerlerinin dikkatimizi çekmesi gerekir.

Münafıkların her dönemde kendilerini gizleme ve gerçek kimliklerini gözlerden uzak tutma tavrı içinde olabildikleri bir gerçektir. Bu sebeple İslam medeniyetinin gelişme içinde olduğu dönemlerde çıkarı hedefleyen münafıkların kendilerini gizleyerek daha yoğun bir faaliyet içinde olabildiklerini düşünmek yanlış değildir.

İslam, insanın başkasını kandırmasına, olduğundan farklı görünmesine, yalan söylemesine, riyakârlık yapmasına izin vermez. Bu ve benzeri yasaklanmış olumsuz davranışlar, nifakın da alametlerindendir. Tarihte kendi gerçek kimliğini gizleyen, farklı bir kimlik izhar eden kişi ya da gruplarla karşılaşırız. Özü itibarıyla olduğundan farklı görünerek insanları kandırma, onları yanıltma, doğrudan nifak olarak tanımlanamasa da nifaka benzer bir durumdur.

Dinî değerleri tahrif ederek insanları kandırma, din üzerinden bir yanıltma tutumu içinde olmak, gerçekte dindar olmadığı hâlde dindar görünmek, özel hayatında namaz kılmadığı hâlde insanları kandırma amacıyla başkalarının önünde namaz kılmak yerilmesi gereken tutumlardır. Aynı şekilde kişinin namazını gizlemesi, gerçek düşüncesini gizleyerek insanları yanıltması, mazur görülmesini gerektirecek makul bir gerekçesi olmadığı hâlde ismini değiştirmek, sürekli bir şeyler saklamak marazi bir durumdur. Devamlı bu şekilde yaşayan insanların tavırlarında çelişkiler, ilkesizlik, başkalarına göre kendisini konumlandırma gibi bazı sorunlar ortaya çıkar. Hatta bu durumdaki insanların, zamanla psikolojik bazı sorunlar da yaşamaları kuvvetle muhtemeldir. Hz. Peygamber dönemi münafıklarının tipik karakteri böyledir.

Kriz dönemlerinde mü-nafıkların ihanet içinde olmaları ve Müslümanları sıkıntıya sokacak davranışlar içerisinde girmeleri, İslam dünyasında büyük sıkıntıların yaşandığı bugünlerde, onlara karşı daha duyarlı olmamızı gerektirmektedir.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra Müslümanların başlattıkları fetihlerde kısa sürede büyük bir başarı elde edilmiş, bu da başka dinlere mensup birçok insanın İslam'la müşerref olmasına sebep olmuştur. Mühtedilerin önemli bir kısmı, yeni dinlerinin kitabını öğrenerek Müslümanca bir yaşamı tercih ederken, bazı kişiler, çıkar eksensli bir din tercihinde bulundukları için münafıkça bir düşünceyle yeni dine girdiler. Bunun yansıması olarak, insan biçimci bir ilah anlayışını benimsemek, bazı kişilere ilahlık nispet etmek ve İslam akidesinin dışında inançlara sapmak, bu kişi ve grupların ortak özellikleridir. Abbasiler döneminde ortaya çıkan Zındıklık hareketleri bunun tipik örneklerinden biridir. İslam'ı yaşantılarına hâkim kılmak yerine, bir kimlik olarak kullanmak, Allah'ın emir ve ne-

hiyelerine uymadan çıkar için İslam kimliği izhar etmek bunların belirgin vasıflarındandır.

Osmanlılar döneminde Yahudi cemaati mensubuyken Mesihlik iddiasıyla ortaya çıkan, cemaati tarafından devlete şikâyet edilen Sabatay Sevi (ö. 1087/1676), yargılama sırasında Müslüman olduğunu söylemiş; ancak kendi adamlarıyla birlikte inançlarını gizli bir şekilde yaşamaya devam etmişlerdir. Müslümanlar, onun cemaatine mensup insanların samimi olarak ihtida ettiklerine inanmadıkları için onları dönme olarak isimlendirmişlerdir.

Nifaki amellerin sadır olduğu kişi ya da gruplar, Hız. Peygamber döneminden sonra artarak devam ettiği gibi günümüzde de mevcuttur. Günümüzde Müslümanların nifak olgusuna karşı duyarlı olması, çocuklarını dürüst, ilkeli ve açık dav-

ranışlar serdeden, insanları kandırmayan, İslam düşmanlarıyla işbirliği yapmayan kişiler olarak yetiştirmesi temel görevlerindenir. Allah'ın olmasını emrettiği kişilik de budur.

Müslümandan beklenen tavır, ümmetin ortak çıkarı etrafında hareket etmektir. Bunun dışında bir davranışın Müslümandan sadır olması beklenemez. Bir Müslüman, ümmetin değil kendisinin ya da İslam düşmanlarının çıkarlarını önceliyorsa, burada ciddi bir sorunla karşı karşıya olduğumuz açıktır.

Hız. Peygamber döneminde ve takip eden yıllarda olduğu gibi kriz dönemlerinde münafıkların ihanet içinde olmaları ve Müslümanları sıkıntıya sokacak davranışlar içerisinde girmeleri, İslam dünyasında büyük sıkıntıların yaşandığı bugünlerde, onlara karşı daha duyarlı olmamızı gerektirmektedir. ■

EZOTERİK RADİKAL BİR NİFAK HAREKETİ OLARAK FETÖ

Prof. Dr. Hilmi DEMİR | Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Ezoterik örgütlerin radikalliği

Ezoterik dışa kapalı, içe dönük demektir. Ezoterizm (Batıniye), kadim bilgelikle günümüze kadar gelen ve gerçeğin yalnızca seçkin ve söylenecek kişilere verilebileceği anlayışına dayalı bir öğreti biçimidir. Seçkincilik ezoterik yapıları tasavvufi mistik yapılardan ayıran en önemli unsurdur. Halkın içinde Hak ile beraber olmak ilkesini

benimseyen tasavvufi düşüncenin seçkinci olmadığı aşikârdır.

Ezoterizmi muhtemelen mistizme yaklaştıran onun bilgi öğretisidir. Ezoterizme göre bilgi öğrenilmiş, kişisel çabayla elde edilmiş, akli tefekkür yoluyla kazanılmış ya da içti-hadi bir bilgi değildir. Bir tür ilham, aydınlanma ya da vehbî olarak elde edilmiş bir bilgidir. Bununla birlikte Ezoterizme göre bu bilgi sırdır

ve adalara derece derece verilir ve her derece için yeniden ahit yapılır; ahde vefa ise en önde gelen değerdir. Ezoterik bilgilere göre sırrı dışa vurma kâmillikten yoksun olma anlamına gelir. Bu yüzden ezoterik öğretiler sırrı, sır tutmayı, hiyerarşik bilgiyi önemserler. Sırrın saklanması için gizliliği, sembolik bir dil kullanmayı, kelimelere yükledikleri çift anlamlılığı bir taktik olarak kullanırlar. Mistizmde ise sır gizlilik,

saklanması gereken ve asla dışa vurulmaması gereken bir şey değildir.

Toplumsal yapıda yaratılacak büyük bir dönüşüme hazırlık için, dünyevi hayata karşı tamahkar olmamak, asketik bir yaşam, diğer bir deyişle züht hayatı, ezoterik örgütlerin en çok tercih ettikleri yaşam biçimidir. Ezoterik dönüşüm bireyin içsel yolculuğu, seyr-i sülûkü, daha ahlaki ve kâmil bir rütbe ulaşması anlamını taşımaz, aksine ezoterik öğretinin dünyevi saltanatı için toplumsal değişimin sağlanması anlamına gelir. Bu yüzden tarihte çıkmış büyük ezoterik akımlar tıpkı masonik örgütler gibi ya dünyevi bir saltanatı kurmaya ya da dünyevi bir saltanatı ele geçirmeye çalışmışlardır. İslam ve Hristiyan dünyada ortaya çıkan Maniheizm ya da İslam dünyasını sarsan Hasan Sabbah'ın Nizarilik hareketi bu türden örnekler arasında sayılabilir.

Bu nedenle mistik bir hareket ile ezoterik bir hareket arasındaki en önemli fark mistik bir hareket gerçekten kalplerin fethine yönelikken, ezoterik bir hareket kalpleri kazanarak dünyevi iktidar alanlarını yönetmeye taliptir. Bu yüzden de ezoterik hareketler legal görünümü yapıların arkasına gizli organizasyonları gömmeyi başarırlar. Bu legal yapılar yardım, eğitim, dinî öğretim vb. sivil organizasyonlardan oluşur. Legal yapılar aslında legal olmayan, seçkin örgüt yapılarının toplumdaki otoritesini ve gücünü tahkim etmenin araçlarıdır. Ya da örgütün toplumun kılcal damarlarına kadar sızması için gerekli eleman temini bu legal yapılar aracılığıyla devşirilir. Bu legal yapıların arkasında ise güçlü ve gizli organizasyonlar yer alır. Bunlar sır saklama, gizlenme, istihbarat toplama, eylem yapma konusunda eğitilmişlerdir. Bu yapı-

da bulunanların ayrılması asla kabul edilemez. Bu örgütün varlığı için de bir tehdit oluşturur.

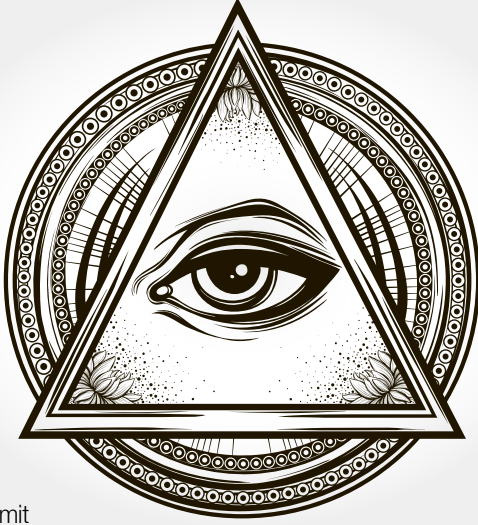
Bu nedenle ezoterik örgütler aslında bilinen mistik yapılar, züht ve insanın kemalini sağlayan ahlaki cemaatler değil, toplumu esoterik liderlik aracılığıyla kurtuluşa erdirmeye çalışan radikal yapılardır. Bu yapıları bilinen sert radikal örgütlerden (DAEŞ gibi) ayıran özellik radikalleşme için daha yumuşak araçlar kullanmaları ve kitlelerini daha uzun hedefler için hazırlamalarıdır. Ezoterik radikal örgütlere katılan elemanların örgütün gizli, örtük hedeflerini içselleştirip şiddete başvurmaları bir anda olup biten bir süreç değil aksine zamana yayılan bir süreçtir. Birey örgüte sempati duyarak, önce gönlünü kaptırır sonra zamanla örgütün fikir ve ideolojilerine ve empoze edilen grup kimliğine aklını kaptırır ve fikirde radikalleşmeye başlar. Son aşama ise örgütün dinî ideolojisine hizmet etme, gerektiğinde canını vermeyi göze alma ve suç işleyerek kanunları ihlal etmeyi meşru sayma sürecidir.

FETÖ liderinin ezoterik kimliği

FETÖ anatomisi görünüşte bireyin ve toplumun ahlaklaşmasını, dindarlık ile modern hayatının uyumunu esas alan bir cemaat algısı verse de, onu ele veren en önemli özelliği liderinin nasıl ezoterik karizmatik bir kişiliğe büründürüldüğü ile ilgili anlatılardır. Bu anlatılar İslam geleneğinde ve muhafazakâr çevrede uzun yıllardır avamileştirilmiş halk dindarlığı ve tasavvufi kültürle uyum arz ettiğinden fark edilmemiş olabilir. Bu açıdan bu ezoterik kimliğe yönelik anlatılara biraz daha yakın açıdan bakmak faydalı olacaktır.

FETÖ lideri birtakım olağan üstü olaylar, büyü, cin, rüyalar ile herkes tarafından anlaşılmadığı iddia edilen, sözde aşkın, metafizik bir kaynaktan bilgi aldığı varsayılan ezoterik bir kişiliğe büründürülmüştür. Örgüt liderinin kitaplarında kullanılan semboller, kitaplar için seçilen isimler örgütün ezoterik yapısını deşifre etmektedir. Söz gelimi örgüt liderinin dokuz seri hâlinde bastığı kitabın adı Prizma'dır. Örgüt lideri kitaplara bu ismin verilme nedeni şöyle açıklar: "İster vehbî, ister kesbî yollarla elde edilen ışık tayfları misillü bilgilerin, önce tasnifinin yapıpıp sonra zaman, mekân ve şahıs unsurunun nazara alınarak muhataplarının idrakleri ölçüsüne "indirgendigi" bir kitaptır Prizma."

Prizma aslında piramidin sembolüdür ve piramidal yapı ezoterik ve batını örgütlenmelerinde sıklıkla karşılaştığımız hiyerarşiyi ifade eden en uygun geometrik şekildir. Piramit sözcüğü Yunancada "Pyros" sözcüğünden türetilmiştir. "Pyros" Yunancada "Ateş" anlamına gelmekteydi. Bu sözcüğün "Muhteşem Işık" anlamında mecazi kullanımı da bulunmaktadır. Piramit ile ışık evleri sembolizmde birbirine işaret eder. Çünkü Piramidin ezoterik bir anlamı vardır. Ezoterizmde Piramit "Dünyasal Güçler" ile "Kozmik Güçler"i bir araya getirmeyi ve böylece dünyayı yönetmeyi sembolize eder. Nitekim Kitapta Prizma serisi kendi dilinden vehbî bilgileri içerdiği ve bu bilgilerin muhataplarının idrakleri ölçüsüne, yani hiyerarşik bir düzene göre verildiği açıkça ifşa edilmektedir. Bu ifadeler de bu ismin özellikle seçildiğini göstermektedir. Vehbîlik kazanılmamış, doğuştan getirilen bilgi anlamına geldiği gibi ilham edilen bilgi imasını da taşır.

Ezoterik piramit

Zira F. Gülen vehbî kelimesini, rüyaların kozmik bilgilerin elde edildiği bir iletişim olduğunu ispat etmek için de kullandığını görürüz. Şöyle der: “Rüyalar ruh haletine bağlıdır. Her insanın ruhu incelmeye müsait olarak yaratılmıştır. İnsanın ruhi mertebeleri esfel-i safilinden alayı illiyyine kadardır. Ruhun melekûtiyet kazanması da nüve hâlinde insanda vardır ve işte bu vehbîdir. Sonra herkes kendi gayretiyle bu nüveyi kuvveden fiile çıkarabilir. Bu da kesbîdir...”

Rüyaların bazıları da irşat mahiyetindedir. İhtihatlarıyla yanlışa gidenleri Cenab-ı Hak bu şekilde ikaz eder.”

Rüyaların İslam geleneğinde, özellikle de Hanefi-Matürîdi gelenekte dinî konularda ya da dini anlama ve yorumlamada kesinlikle delil olmadığı bilindiği hâlde örgüt lideri ezoterik yapılanmasını sürekli rüyalar ve kendisine ilham olunduğu varsayılacak kozmik bilgiler aracılığıyla yapacağında rüyanın kesinliği konusunda bir algı yaratmaya çalışmaktadır.

Ona göre: “Eğer herhangi bir arızadan hâli olarak görülürse her rüya

Piramit ile ışık evleri sembolizmde birbirine işaret eder. Çünkü Piramidin ezoterik bir anlamı vardır. Ezoterizmde Piramit “Dünyasal Güçler” ile “Kozmik Güçler”i bir araya getirmeyi ve böylece dünyayı yönetmeyi sembolize eder.

misal âleminde bir tenezzühtür. Ve rüyalar kıyamete yakın yalan söylemez olur... İlham rüya tabirine apayrı bir buud ve mana kazandırır. İlhamsız yapılan tabirler sathidir. Zorlama ile yapılmıştır. Bilhassa mübarek yer ve zamanlarda içimize gelen esintiler mühimdir. Ben şahsen abdest alırken ve namaz kılarlarken içime gelen esintilere önem veririm.”

Birçok eserinde Nurculuğun Mesih'in manevi şahsiyesinin kıyamete doğru tezahür edeceği anlayışı ile tasavvufun Nur-ı Ahmediyye an-

layışını iç içe kullanarak, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) risalet nurunun ve Mesih'in manevi şahsiyetinin kıyamete doğru bir kişinin zatında tecelli edebileceğini ima eder. Hem Peygamberin nuru hem de Mesih'in manevi şahsiyeti ile tahkim edilmiş böyle bir zatın artık kozmik olayları yönetme ve yönlendirme becerisi olması kaçınılmaz olacaktır. Kâinat-taki, sebep-sonuç bağıını kaldıran ve mucizeler yaratma yetkisi taşıyan bu ruhu şöyle anlatır:

“Mesihî ruhun bir başka yanı da, onda kozalite'nin, yani sebep-netice münasebetinin aşılmasıdır. Yani vazife ve hizmetlerde esbap-üstü olma gibi bir hususiyetin varlığıdır. Bunu şimdiye kadar çok arz etmişimdir. Cenab-ı Hakk'ın, bugünkü mürşitleri muvaffak kılıp, inayetiyle yürüttüğü hizmetlerinde, “illetler”le “maluller”, “sebepler”le “neticeler”i, “mebde” ile münteha'yı tenasüb-i illiyet, yani sebep-netice uygunluğu prensibine göre izah etmemiz mümkün değildir. Mesela, bugün dünyaya açılmanız, matematiğe göre milyarları aşan ihtimal hesaplarıyla bile izah edilemez. En az on ihtimal aynı anda zuhur ediyor ve buna göre siz dünyaya açılıyorsunuz. Bunun apaçık bir inayet olduğu ortadadır.”

Piramidin tabanı karededir. Kare üzerinde üç üçgenin dairesel dönüşümüyle koni oluşur. Kareden konik düzene geçiş ruhsal bir yolculuğu ve yükselişi ifade eder. Piramit üst tepe noktasından aşağıya doğru Kozmik veya spiritüel/ruhani bir kaynaktan yeryüzünün gözetlendiğini anlatır. Bu yüzden piramit kozmik mabet olarak kabul edilir. Bu açıdan Işık Evleri örgütün kozmik mabedi olarak kodlanmıştır. Kozmik mabet'ten kasıt ruhsal güçlere sahip olan birine bağlı bir grubun dünyevi iktidarı-

nı tamamlamak için yetiştirdiği ve gizli sirlara vakıf olduğu bir yerdir. Bu evler gelecek nesillerin yetiştirildiği ve köklerini Hz. Muhammed'in nurundan aldığı mekânlar olarak tanıtılır. Tarihte Hz. Peygamber'in Mekkeli müşriklerin baskısından dolayı gizlice bir araya geldikleri Daru'l-Erkam adı verilen ev ile Işık evleri arasında benzerlik kurulur.

“Evet, Müslümanlar bir defa çıkar ve geri adım atmaz. İbn-i Erkam evlerinde yetişmeden, sabırla pişip olgunlaşmadan yapılacak her şey ham hayaldir. Bizim bu hususiyetimiz, şeytan cephesini tedirgin eder. Belki de bize karşı hassasiyetlerinden midir nedir, geçenlerde onlardan biri, bu durumu hissetmiş olacak ki, aynen bu benzetmeyi kullanarak, belli güçlerin dikkatini çekiyor ve ‘Onlar fırtına önünde ekin gibi davranıyorlar, bu durum sizi aldatmasın’ diyordu.”

Işık Evleri'ni Mekke dönemi müşriklerin baskısından dolayı gizlice toplanılan Mekke'de Müslüman olan ilk sahabelerden biri olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evine benzetmek siyasi ve sosyolojik birçok anlamalar içerir. Bu, biz ve onlar algısının nasıl görüldüğünü gösterdiği gibi, Işık evleri ile dışarı arasında kurulan zıtlığı da açıklar. Buna göre Işık Evleri inanç ve imanın gizli mabetleri olurken, dışarı her türlü kötülüğün, pisliliğin ve temizlenmesi gereken alanın adı olur. Böylece mevcut siyasal ortamı şeytanlaştırarak, nefret ve yabancılık hissi yaratarak ışık evlerinde kalan bireyleri verilen ideolojiye sıkı sıkıya bağlamak ister. Her kitle hareketi öncelikle değiştirilmesi gereken bir sorun alanı belirler ve kitlesini bu alanı değiştirmek üzere harekete geçirir. Sorun ve sorunun kaynağı ile kendisi arasında mutlak ve uzlaşmaz bir zıtlık

belirleyen kitle hareketi, böylece öteki üzerinden kendisini yeniden tanımlamış olur ve kendi varoluşuna meşruiyet kazandırır. İçinde yaşanan an, şeytanlaştırılmadan ve yasa dışı hale getirilmeden onu yıkmamanın meşruiyeti kitlesine kabul ettirilemez. İşte Işık Evleri hem sorunun sınırlarını çizmiş olur, hem de korunması gereken ile değiştirilmesi gereken arasındaki sınır belirlenmiş olur. Kuşkusuz Işık Evleri'nin var oluşu da o ışığın kaynağı olan ezoterik kozmik güçlere sahip lidere bağlanmıştır. Böylece karşımıza bireyin dönüşümünden daha öte bir amacı taşıyan ve aslında tüm toplumu ve meşru düzeni yönetmeye aday olan bir yapı çıkar.

Bu yapının en büyük özelliği de Işık Evleri içinde olup biteni asla dışarıya vermeyecek olan gizli bir sır kardeşliğidir. Bunu şöyle ifade ediyor: “Ayrıca, Allah (c.c.) bizi koruyor diye tedbirsizlik de yapamayız. Evet, daima tedbirli ve dikkatli davranmak mecburiyetindeyiz.”

“Bir diriliş hamlesi ve bunu hayatın her kesimine yayma çabası içinde bulunan bu gruplar sırran tenevveret düsturuyla hareket etmektedirler. Böylece bir taraftan bu hayati faaliyetleri hiçbir engel ile karşılaşmadan daima artan bir hızla devam ettirirler, diğer taraftan da kendilerinden sonra gelecek nesillere iyi bir zemin, müsait bir atmosfer hazırlamış olurlar.”

Sır, gizem, rüya, ilham, kozmik güçlere sahip, Mesihi bir Ruh ve toplumu dönüştürmek için her şeye hazır bir kitle. Bu yapının dinî, ahlaki bir cemaat olmaktan çok öte anlama sahip bir yapı olduğunu fazlasıyla ortaya koymaktadır. ■

Rüyaların İslam geleneğinde, özellikle de Hanefi-Matürîdi gelenekte dinî konularda ya da dini anlama ve yorumlamada kesinlikle delil olmadığı bilindiği hâlde örgüt lideri ezoterik yapılanmasını sürekli rüyalar ve kendisine ilham olduğu varsayılacak kozmik bilgiler aracılığıyla yapacağına rüyanın kesinliği konusunda bir algı yaratmaya çalışmaktadır.

MÜNAFIKLARLA BAŞA ÇIKMA

Prof. Dr. Ejder OKUMUŞ | Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Münafıklarla imtihan

Müslümanlar, tarih boyunca münafıklar/samimiyetsizler/nifak ehli/ikiyüzlüler ile hep imtihan olmuşlardır. Müslüman olduklarını söylediklerinden dolayı çoğu kişinin münafıkça tutum ve tavırlarını anlamakta güçlük çektiği, hatta anlayamadığı, anlayanların da hukuken Müslüman muamelesi yapmak zorunda kaldığı için münafıklarla başa çıkmak son derece zordur. Gerçekten de nifak ve münafıklar, Müslüman toplumların en büyük imtihanıdır. İslam toplumunda münafıkların varlığı, Müslümanlar için sosyolojik anlamda bir kötülük problemi konusudur.

Başmünafık Abdullah İbn Übeyy b. Selül'ün öncülüğünü yaptığı Medine İslam toplumundaki nifak hareketlerinden Hz. Ebubekir'in hilafeti zamanındaki irtidat hareketlerine; Hz. Osman'ın hilafeti zamanındaki fitne ve nifak hareketlerinden daha sonraki nifak olaylarına kadar İslam dünyasında birçok nifak hareketi olayına tanıklık etmek mümkündür.

Münafıkların temel özellikleri

Münafıklar, dışı ile içi bir olmayan, ortamına göre hareket eden, kolayına, çıkarına uygun davranan, kendi menfaatini her şeyin merkezine alarak yaşayan kişilerdir. Münafıklar,

İslam'ın hâkim olduğu toplumsal atmosferde Müslüman olmadığı hâlde Müslüman olarak görünerek Müslümanların yararlandığı imkânlardan yararlanmayı amaçlarlar.

Münafıkların işi nifaktır, münafıklıktır; yani samimiyetsizlik, ikiyüzlülük, tutarsızlık, yalancılık, çok yemin etme, sözünde durmama, ahde vefasızlık, emanete ihanet etmektir. (Münafikun, 63/1-3.)

Münafıklar, kendilerini topluma kabul ettirmek adına dış görünüşe önem verirler, gösteriş yaparlar. Söylemleri ve bedensel görüntüleri insanları etkiler. Fakat bu dış görünüşe önem vermeleri, aslında onları ele verir. Zor zamanlarda aşırı tepki vererek nasıl da göründükleri gibi olmadıklarını gösterirler. (Münafikun, 63/4.) Kendilerini akıllı zannederler, ama aslında hiç de öyle değildirler, olanları, olması gerekeni kavramaktan uzaktırlar. (Münafikun, 63/3.)

Münafıklar, olmadık zamanlarda alınan genel kararlara itirazda bulunur veya aykırı hareket eder; fitne, fesat ve tefrika çıkarmayı hedeflerler. Müslümanları sevmeyen ve toplumda meydana gelen kargaşa ve zafiyetlerden yararlanmanın hesabını yaparlar (Münafikun, 63/5, 8).

Münafıklar; gerçekte amelsiz, gayretsiz, kötü işler peşinde olan, ama menfaatleri gereği toplumda görülecek yerde kendilerini iyi göstermeye çalışan samimiyetsiz, gösterişçi, faksık kimselerdir. (Münafikun, 63/6.)

Münafıklar, toplumun iyiliğine değil, kendi iyiliklerine, kendi menfaatlerine çalışır, ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye, sadaka vermeye, cömert davranmaya yanaşmazlar, olumlu da bakmazlar. (Münafikun, 63/7.)

Münafık ikiyüzlü gösterişçiler, konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde tutmaz ve emanete hıya-

net ederler. (Buhari, Müslim.) Onların bu üç özelliği, kolaycılıkları, bencillikleri, çıkarıcılıkları, fırsatçılıkları, göstericilikleri ile doğrudan ilişkili, hatta bunları içine alan özelliklerdir.

Münafıklar, tutarsız, çelişkili kişiliklere sahiptirler. Tereddüt içinde olup kararsızdırlar. (Nisa, 4/143.)

Münafıklarla başa çıkmanın yolu

Münafıklarla mücadelenin, onlara galip gelmenin, onlarla başa çıkmanın en önemli yolu, ihlas, bilinç ve gayret toplumu kurmaktır. İhlas toplumunda, bireylerinin ve gruplarının samimi ve çalışkan olduğu toplumda, münafıkların yaptıkları etkili olmaz.

İhlas ve gayret toplumunda Müslümanlar, söz ve eylemlerinde samimi ve tutarlıdırlar; istikamet üzeredirler, kararlıdırlar. Bir böyle, bir öyle davranmazlar. Çıkarıcı kişiler çelişkili ve tutarsız olurlar, bir böyle, bir öyle davranırlar; istikamet üzere değildirler, kararsızdırlar.

İhlaslı, bilinçli, uyanık ve çalışkan toplumda münafıklar, ikiyüzlü ve riyakâr kimseler ne yaparlarsa yapsınlar, boşunadır; zira samimi, şuurlu ve gayretli insanlar, onlara aldanmaz, onların yollarını engellemelerine müsaade etmez ve onlara gerekli tavrı göstermesini bilirler.

İslam toplumunda Abdullah İbn Übeyy ve diğer münafıkların çeşitli zamanlarda ortaya koydukları münafıkça tutum ve eylemler, vahyin rehberliğinde Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ve ashabın bilinçli tutum ve hamleleriyle etkisizleştirilmiştir; fakat Peygamberimizin vefatından sonra zaman zaman kendini gösteren Abdullah İbn Übeyy ile bağlantılı olan ya da olmayan nifak hareketleri, Müslümanların birbiriyle ihtilafa düşmelerinde, birbirlerine karşı çatışma çıkarmaları ve savaş

açmalarında etkili olmuştur. Bu bağlamda İfk hadisesi, Cemel Vakası, Siffin Savaşı, Kerbela Olayı vs., nifak denildiğinde yıkıcı ve yakıcı etkileri nifak hareketleriyle ilişkili ilk akla gelen olaylardır.

Bu olaylar ve Müslümanların durumu düşünüldüğünde, nifak hareketleriyle, ancak bilinçli olduğunda, cahiliye adetlerine ve ahlakına dönülmediğinde, bencillik yapılmadığında başa çıkmanın mümkün olduğu anlaşılabılır.

Müslümanların en önemli görevlerinden biri, içlerindeki nifak ehlini, nifaka yatkın olanları mümkün olduğunca tanımaktır. Tanımak, münafıklarla baş etmenin en temel kalkış noktasıdır. Onları tanımak da, yukarıda ifade edilen özelliklerini bilmekle mümkündür. Onların yalancılıkları, sözlerinde durmayışları, emanete ihanet etmeleri, kolay zamanların insanları olmaları, zor zamanlarda hep kendi çıkarlarını düşünmeleri, kamuyu, toplum genelini, insanlığı değil, kendilerini düşünmeleri, zor zamanlarda kaytarmaları, kenara çekilmeleri, çeşitli bahanelerle kaçmaları gibi özellikler, zaten adına ne dersiniz deyin, ister münafık deyin, isterseniz başka bir şey sonuçta onlara karşı güvenmenizi ve her daim tedbirli olmanızı gerektirir.

Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet, onların söz konusu özelliklerini zikretmiş ve Hz. Muhammed (s.a.s.) de bize münafıklara karşı nasıl davranılması gerektiğini göstermiştir. Kur'an ve Hz. Peygamber'in sünnetine dikkatli bakışla, münafıkların bilhassa fırsatçılık, kolaycılık, ego-santrizm, enaniyet, çıkarıcılık, ihanet, yalan, iki veya çok kişiliklik/kimliklilik, imaj, gösteri, düşmanla işbirliği, korkaklık, çifte standart, kararsızlık, güce tapma, fitne ve fesat gibi olumsuz özellikleri (Bakara,

2/8-20, 27, 204, 206; Âl-i İmran, 3/154, 156, 166-168; Nisa, 4/60-146; Maide, 5/41, 50-53; Hacc, 22/11; Nur, 24/64; Münafikûn, 63/1-8; Tevbe, 9/1-129 vd.) ile öne çıkan kimseler olduklarını görmek mümkündür.

Bu özelliklere sahip insanlar, her toplum için olduğu gibi Müslümanlar için de oldukça tehlikeli ve zararlıdır. Bu özellikleri iyi bilmek ve bu özelliklere sahip kişileri iyi tanımak, münafıklarla mücadelenin ve baş etmenin en hayati yoludur. Münafıkları tanıdıktan sonra onlara karşı gerekli tedbirleri almak kolaydır.

Müslümanlara karşı hesap içinde olanlarla baş etmek

Gerçekte inanmadığı hâlde inanmış gibi yapan veya imani şahsiyeti oturmamış olup da Müslümanlara karşı ikili oynayan/davranan, hesap içinde olan, Müslümanların yüzüne karşı bir türlü, arkasından başka bir türlü olan kimse veya gruplar, adına ne denirse densin münafıkça davrananlardır. Müslümanlara İslam kardeşlik hukukuyla yaklaşmak yerine kendini sürekli olarak ayrıştıran ve kendi dışındaki Müslümanları öteki gören, güç ve iktidar uğruna Müslümanlara ihanet eden ve bunu yaparken de İslam düşmanlarıyla işbirliği yapan, Müslümanlara savaş açan, darbe yapan, Müslümanlara karşı paralel duran, İslam'a karşı İslam üreten kişi, hareket, grup veya yapılar, münafıkların işini yapan, yani nifak içinde olanlardır.

Bu tür insanlara veya yapılara karşı dikkatli olmak; onlara değer vermemek, itibar etmemek, mesafeli olmak, onları dost edinmemek, onların dış görünüşlerine aldanmamak, onların verdiği bilgi ve haberlere ihtiyatla yaklaşmak, onları mutlaka araştırmak, tehlikeyi daha baştan uzaklaştırmak veya önlemek demektir. ■

PROF. DR. MEHMET BAHAUDDİN VAROL:

“Nifak Cehaletten Beslenir”

Nifak ve münafığı nasıl anlamak gerekiyor? Bunun yaşam alanına yansıyan yönleri nelerdir?

Nifak Arapça n-f-k kökünden türeyen bir kelime olarak dikkat çekici bir anlama sahiptir. Bir anlamıyla tarla faresinin tehlike anında yer altındaki yuvasından çıkışını sağlayan farklı çıkış noktalarına denirken, diğer anlamıyla geçit veya farklı bir çıkışı olan menfez olarak tanımlanmaktadır. Kelimelerin mutlak mana da terim anlamlarına tesir ettiğinden hareketle nifak, insanlardaki kişilik bozukluğu ya da diğer bir ifadeyle değişken düşünce ve tavra sahip olma durumuna denilmektedir. Bu durumdaki kişiye de münafık denilir.

Nifak ve münafık genelde İslami literatürde daha çok dinî anlamda değerlendirilmekte, inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen veya inandığı ilkelere riayet etmeyip duruma göre tavır belirleyen kişi veya durum olarak görülmektedir. Aslında konuya kişilik bozukluğu ekseninden baktığımızda olayın sadece dinî alanda değil daha geniş bir çerçeveye sahip olduğu görülecektir. İnsana sirayet eden bu durum herhangi bir konu ve durumda net bir duruş sergilemesini engellemektedir. Bu da sadece dinî alanda değil, siyasi, sosyal ve ekonomik tüm ilişkilerde kendisini gösterebilmektedir. Bugün sanal âlemde oluşturulan kimlik ve kişilik tanımlamaları insanımızda ve özellikle gençlerimizde bu nifak olgusunu farkında olmadan teşvik ve hatta zorunlu kılmaktadır. Asıl tehlikeli olan yön de burasıdır diye düşünüyorum. Zira sanal ortamlarında farklı kişilik sergileyen gençler bir süre sonra farkında olmadan gerçek kişilikte de değişerek buna benzer bir kişilik yapısına dönüşmektedir. Dolayısıyla bu gün buna çok daha yakın ve detaylı bakmak gerekmektedir.

İslam tarihine baktığımızda münafıkların ilk olarak Medine döneminde ortaya çıktığını görüyoruz. Hz. Peygamber döneminde nifak hareketleri nasıl başladı ve günümüze etkileri neler oldu?

Hız. Peygamber dönemi birçok şeyin ilklerinin yaşandığı dönemdir. İslam'ın hayatın tüm alanını kapsayan belirleme alanı içerisinde her türlü duruma şahit olunmuştur. Nifak olaylarının ve ilk münafık tiplerin de görülmesi o dönemdedir. Bazı araştırmacıların Ankebut suresi 10-11. ayetlerini ileri sürerek nifak ve münafığın Mekke döneminde de görüldüklerini iddia etmelerine rağmen ilk somut görüntülerin Me-

dine döneminde ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Zira bu dönem artık Müslümanların baskı ve zulümler karşısında kimi zaman başvurdukları gizlilik ve gizlenme durumlarının ortadan kalkıp, iman ve küfrün açıkça ortaya konma ve yaşanma süreci olmuştur. Medine'de yeni teşekkül eden İslam toplumunun ortaya çıkardığı yeni durumlardan istifade etmek isteyen kimi kişiler inanmasa da inanmış gibi görünerek kendisi açısından bir menfaat temin etme yoluna girmişlerdir. Bunların

başında Medine'de liderliğe hazırlanan Abdullah b. Übey b. Selul geliyordu ve Hz. Peygamber'e karşı gizli bir muhalefet cephesi oluşturarak nifak tohumları ekmeye başlamıştı. Bu çerçevede Mekkeli müşriklerle ilişki kurarak Müslümanlar aleyhine çalışmalar yaptı. Yine Medine'deki Yahudileri Hz. Peygamber'e karşı kışkırtarak yaptıkları anlaşmalara ihanet etmelerine neden oldu. Tabii onun bu süreçteki yürüttüğü faaliyetler, çevresinde bazı münafıkların toplanmasına ve nifakın artmasına sebep oluyordu. Bunun bir görüntüsü Beni Mustalık gazvesi esnasında Ensar ve Muha-

cirler arasında çıkarılmak istenen fitne ve sonrasında Hz. Aişe'ye atılan iftira yani İfk hadisesidir. Yine münafıklar Medine'de Müslümanların birlik ve beraberliğini bozmak, aralarında nifak çıkarmak için Kuba'da bir mescit inşa etmişler ve Rasulüallah'ı buraya davet etmişlerdi. Oraya gitme niyetinde olan Hz. Peygamber nazil olan ayetlerle (Tevbe, 9/107-110.) uyarılmış ve orada namaz kılması engellenmiştir. Ayetlerde Mescid-i Dırar olarak adlandırılan bu mescit daha sonra yıktırılmıştır. Siyer rivayetlerinin detaylarına girildiği zaman daha birçok küçüklü büyüklü nifak hareketlerini o gün için görmek mümkündür. Bütün bunları anlatmak yerine sanırım şu tespitleri yapmak daha doğru olacaktır. Hz. Peygamber gibi bu dinin tebliğcisi ve uygulayıcısının yaşadığı bir dönemde dahi nifak faaliyetleri yürürlüğe konmuş, İslam toplumunu rahatsız eden uygulamalar ortaya çıkmış ise O'nun irtihalinden sonra günümüze kadar gelen süreçte her dönemde ve her coğrafyada çok farklı amaç ve görüntülerle Müslümanlar bu türlü nifak hareketleri ve buna sebep olan münafıklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu, bugün de vardır ve gelecekte de olmaya devam edecektir. Bizlere düşen bunlara karşı geliştirilebilecek mekanizmaların güçlendirilmesi ve bilinç oluşturulmasıdır.

Hız. Peygamberin münafıklarla ilişkilerinde bir strateji çerçevesinde hareket ettiğini söyleyebiliriz. Hız. Peygamber örneğini esas alarak münafıklarla ilişkiler nasıl olmalı?

Hız. Peygamber'in münafıklara karşı tavrı gerçekten dikkat çekicidir. Zira Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette onların özellikleri sıralanıp Müslümanların onlara karşı dikkatli olmalarının zemini oluşturulurken Hız. Peygamber'in ise onları İslam ümmetinin dışına itmediği görülür. Ancak O, bir taraftan onlara karşı müsamahalı davranırken diğer taraftan fitnelerine ve ürettikleri nifakın çoğalıp etkisinin yayılmaması için tedbirler almış ve sergilediği tavırla bir bilinç oluşturmaya çalışmıştır. Hız. Peygamber'in ilkesel olarak, onlara karşı bir cephe oluşturup onları toplumdan izole etmemesinin birtakım sebeplerinden bahsetmek mümkündür. Öncelikle zahiren de olsa iman ettiklerini söylemeleri kendilerine karşı düşmanca bir tavır sergilenmesini engellemektedir. Her ne kadar iç dünyaları ve niyetleri

Hız. Peygamber tarafından bilinse de bu, onların imanla aralarının açık tutulmasının bir gerekçesi olarak düşünülebilir. Ayrıca onlara dönük ayetlerle resmedilen kişilik tanımlaması yanında bizzat yaşanan olaylar ekseninde Müslümanlarda kalıcı bir bilinç oluşturma amacı da önemlidir. Nitekim bu mücadele sadece o dönemde değil belki kıyamete kadar devam edecek olan süreçte Müslümanlara bir yol ve model olacaktır. Diğer taraftan Rasulüallah'ın sergilediği bu esnek tutumun bazı ayetlerle sınırlandırıldığı da görülür. Cenab-ı Hak, açık bir şekilde onların cenaze namazını kılmasını ve onlar için af dilememesini, yetmiş defa af dilesse dahi affedilmeyeceklerini beyan etmiştir. (Tevbe, 9/80.) Ayrıca yukarıda işaret ettiğimiz münafıklar tarafından inşa edilen mescitte Hız. Peygamber'in namaz kılması engellenmiştir. (Tevbe, 9/107-108.) Bu genel gö

rüntüden çıkarılabilecek sonuç ise, kanaatimizce Müslümanların çeşitli nifak ve fitneler sebebiyle birbirlerini itham edip birbirlerinden uzaklaşmak yerine münafıklara ve onların olumsuz etkilerine karşı Müslüman bireylerde bir bilinç oluşturma gayreti içerisinde olmaktır. Zira nifakın temel amacı Müslümanların duygu ve düşünce dünyalarında birlik ve beraberliklerini bozup onları kontrol altına almak ve istedikleri yöne sevk etmektir. Buna karşı alınacak en etkin yol ise insanımızın bilgi ve bilinç düzeyinin yükseltilmesidir. Bilgili Müslümana bu tür ayrılıkçı hareketler hiçbir şekilde tesir edemeyeceği gibi böyle fertlerden oluşan bir toplumda da zaten nifak yer bulamayacaktır.

“

Zahiren de olsa iman ettiklerini söylemeleri kendilerine karşı düşmanca bir tavır sergilenmesini engellemektedir. Her ne kadar iç dünyaları ve niyetleri Hız. Peygamber tarafından bilinse de bu, onların imanla aralarının açık tutulmasının bir gerekçesi olarak düşünülebilir.

”

Münafıklar her dönemde kendilerini çeşitli şekillerde kamufle ederek/gizleyerek hareket ettiler. Müslümanlar gibi görünerek İslam'ın ve Müslümanların aleyhinde oldular. Fitne, tefrika ve fesda sebep oldular. Bizlere İslam tarihinde bugüne ışık tutacak en önemli nifak hareketlerinden söz eder misiniz?

Üzülerek söylemek gerekirse maalesef İslam tarihi bu ifade ettiğiniz nifak ve fitne hareketleriyle doludur. Bu süreç her ne kadar yukarıda işaret ettiğimiz gibi Hız. Peygamber döneminde başlamış ise de ondan sonraki süreçte çok daha fazla artarak devam etmiştir. Daha ilk halifeler döneminde bile farklı kollarla ortaya çıkan farklı görüşler, Müslümanlar

arasındaki birlik ve beraberliğin bozulmasına, yine farklı sebeplere dayalı nifak ve fitnelerin yayılıp İslam toplumunu kasıp kavurmasına sebep olmuştur. Hz. Osman'ın şehit edilmesine sebep olan büyük fitne (el-Fitnetü'l-kübra), Cemel ve Sıffin savaşları, Hariciler ve Teşeyyu'un (tarafdarlığın) ortaya çıkması ilk dönemlerdeki fitne ve nifak hadiselerine örnek olarak zikredilebilir. Devam eden süreçte kimi zaman dinî ve itikadi kimi zaman da siyasî ve fikrî farklılıklarla nifak hareketleri görülmüştür. Karmati, Zenci ve Batini isyanları bu çerçevede ilk akla gelenlerdir. Maalesef "Fırak ve Mîlel" kitapları bu nifak hareketlerinin sistemleşmiş birçok örnekleriyle doludur. Bunların birçoğu temel ilke hâline getirdikleri takıyye (asıl niyet ve düşüncesini gizleme) arkasına gizlenerek münafıklığı âdeta duygu, düşünce ve inançlarının kısaca yaşam alanlarının değişmez ilkesi hâline getirmişlerdir. Asıl problem de bugün bunların Müslümanlar arasında kendilerini gizleyerek kolaylıkla taraftar toplama konusunda başarı elde etmeleridir.

Tam bu noktada, her dönemde farklı şekillerde

ortaya çıkan bu nifak hareketlerinin günümüzde dinî değerleri tahrif ederek insanları kandırmaları ve din üzerinden bir yanıltma tutumu içinde olmaları hakkında neler söylersiniz?

Gerek tarihte gerekse günümüzde Müslümanlar çok farklı alanlarda istismar edilmişler ve edilmeye de devam edilmektedir. Siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda olduğu gibi bu istismarın en net görüntülerini dinî alanda görmek mümkündür. Nifak en kolay insanların bilgi eksikliklerin olduğu alanda yer edinmiştir. Nifak cehaletten beslenir. Maalesef Müslümanların en zayıf olduğu alan ise dinî alanlarıdır. Genel bir imanla ortaya çıkan teslimiyet kültürü, bunu fırsat bilenler tarafından kullanılmakta, istismar edilmektedir. Özellikle Kur'an ve sünnet kaynaklı temel kavramlarımızın içleri bu istismarı sağlayacak şekilde doldurularak kullanılması insanlarda sorgulamasız bir kabulü ortaya çıkarmıştır. Bu noktada bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerek kurumsal gerekse bireysel alanda yetersiz kalması bu hareketlerin etkilerinin daha geniş ve derin olmasına sebep olmuştur. Ve sonuçta gerek İslam dünyası olarak gerekse ülke olarak yaşadığımız acı tecrübeler ortadadır. Burada altı çizilmesi gereken hususun bu türlü nifak hareketlerine karşı gerek ülkemizde gerekse İslam dünyasında kalıcı, etkili ve sürekli stratejilerin geliştirilmesi olduğunu düşünüyorum. Bu milletin tarihine bakarsanız kurumsal anlamda bu yöndeki gayretlerin örneklerini görebilirsiniz. Medreselerde bunlara dönük bilinçlendirme bilgi temelli bir cephe oluşturma faaliyetlerinin yanında devlet politikası olarak sürdürülen çalışmalar, kimi zaman da güç kullanımı etkili bir mücadele alanını ortaya çıkarmıştır. Ancak Cumhuriyet tarihimiz boyunca bu yöndeki adımlar zayıflatılmış, diğer bir ifadeyle etkili bir zemin oluşturulamamıştır. Geldiğimiz noktada ise birçok kişi veya yapı boş bulduğu bu alanı kendi çıkarları uğruna doldurmaktan geri durmamıştır. Bize düşen bireysel ve kurumsal anlamda hemen hiç gecikmeden bu nifak hareketlerinin yetiştirdiği boşluk alanlarımızı tahkim etmek, sistematik ve sürekli projeleri devreye koymaktır.

İslam dünyasında yaşanan savaş, terör, şiddet vb. olaylarının ve giderek artan kaos ve belirsizliğin oluşmasında nifak/münafıkların etkisinden söz etmek mümkün müdür?

Evet, İslam dünyasındaki görüntü maalesef içler acısı... Bu durumun sebepleri üzerinde durmak bu söyleşinin sınırlarını fazlasıyla aşacaktır. Ancak ortada ciddi bir nifak, ayrılık ve mücadele ile bunların

sebebi olduğu bir fitne vardır. Genel anlamda düşündüğünüzde nereden başlamak gerektiği konusunda bir çaresizlik içerisinde kalıyorsunuz. Zira ölenin de öldürenin de Allahü ekber dediği bir görüntüde bu çaresizliğinizi duygu ve düşünce dünyanızın en derinliklerine kadar hissediyorsunuz. Son iki yüz yılda yaşadığımız travmaların etkisiyle mevcut durumun faturasını hemen birilerine kesme alışkanlığımız maalesef buna çözüm üretmiyor. Sürece teslim olmak gibi bir ilgisizlik ve sorumsuzluk ta Müslümana uymayacağı için hemen, şimdi başlamak gerekiyor.

Nifakın ortaya çıkma, yetişme ve gelişme ortamının bilgisizlik zeminini olduğu çok açık görülüyor. Memleketimizde dinî alanın önemli kurumları olan Diyanet İşleri Başkanlığımız ile İlahiyat/İslami İlimler fakültelerindeki akademik ve bilimsel birikimi bu alana sevk edip yoğunlaştırmak gerekiyor. Allah'ın yardımıyla bu nifak hareketlerinin önemli ataklarını bertaraf ettik. Ancak bunu korumak ve yeni atakları engellemek için bir an önce gerekli tedbirlerin alınması gerekiyor. Bu noktada ülkemizde atılacak adımların dünyaya, diğer İslam ülkelerine de örnek olması ve etki alanının genişlemesi zor olmayacaktır.

“O münafıklar) mutlaka sizden olduklarına dair yemin ederler. Hâlbuki onlar sizden değillerdir.” (Tevbe, 9/56.) ayeti ile işaret edilen münafıklara ve onların hile ve oyunlarına karşı nasıl hareket edilmeli ve ne tür önlemler alınmalıdır?

Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de bize en çok münafıkların özellikleri ve etkilerinden bahsediyor. Onların kişilik problemleri, özellikleri ahlaki zaatları ve Müslümanların onlara karşı tavırları... Mesela, Kur'an-ı Kerim'in bir yerinde münafıkların kâfir olduğu ve cehennemden en alt tabakasında yer aldıkları

oları beyan edilirken (Nisa, 4/145.), yine onların iman ile küfür arasında gidip geldikleri zikredilmektedir. (Nisa, 4/143.) Hz. Peygamber'in hadislerinde de durum farklı değildir. Genel anlamda hadislerde nifak alametleri hakkında bilgi verilirken, yalan söylemek, emanete riayet etmemek, vaadinden caymak, münafığın vasıfları olarak sayılmaktadır. (Buhari, İman, 24.) Benzer diğer bir hadiste ise bunlara ilave olarak münakaşa ve husumetinde haddi aşmak (hak yoldan çıkmak) da ilave edilmiş, bunların hepsinin mevcut olduğu kimsenin hâlis münafık olacağı ifade edilmiştir. (Buhari, İman, 24.)

İmam Müslim'in naklettiği rivayette ise, “Böylesi oruç tutup namaz kılsa ve Müslüman olduğunu zannetse de durum değişmez.” denilmiştir. (Müslim, İman, 109-110.) Burada daha pek çok ayet ve hadisten bahsedebiliriz. Zira İslam toplumlarında en büyük yıkıcı etki bu türlü nifak hareketleri ve münafıklardan sudur etmiştir. Tarih bunun örnekleriyle doludur ve günümüzde de bunun en çirkin ve yakıcı örneklerini görüyor ve yaşıyoruz.

Bu noktada bize düşen teorik birtakım söylemleri bırakıp etkin çözümleri üretmeli ve derhal uygulamaya başlamalıyız. Zira münafıklar boş durmuyor. Kendilerini Müslüman gibi sunan kişiler Müslümanları al-

datmaya devam ediyor. Belki namaz kılıyor, ahlaklı gibi görünüyor, bizim kavramlarımızı kullanıyor ancak, kendi din kardeşi arkasından hançerlemekten, bunun için her türlü gayrimeşru kişi ve vasıtalarla başvurmadan geri kalmıyor. O nedenle artık Müslümanın kim ve nasıl olduğu ve olması gerektiği konusunda gerekli bilgileri insanımıza ulaştırmak, bilgi ve bilinç temelli bir cephe oluşturmak gerekiyor. Bu noktada gayret sarf edenlere dua etmek ve destek vermek gerekiyor.

Siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda olduğu gibi bu istismarın en net görüntülerini dinî alanda görmek mümkündür. Nifak en kolay insanların bilgi eksikliklerin olduğu alanda yer edinmiştir. Nifak cehaletten beslenir. Maalesef Müslümanların en zayıf olduğu alan ise dinî alanlardır.

Konya'da dünyaya geldi. 1990 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 1987 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde din görevlisi olarak başladığı memuriyet hayatına İHL öğretmenliğiyle devam etti. İslam Tarihi Anabilim Dalında 1993 yılında yüksek lisansını, 2000 yılında da doktorasını tamamladı. 1996 yılında S. Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. 1997-98 yıllarında Ürdün'de çalışmalarını sürdürdü. Burada kaldığı süre içerisinde Âlû'l-Beyt Üniversitesinde dersler verdi. Hâlen 2013 yılında atandığı Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi kurucu dekanlık görevi yanı sıra, aynı üniversitede Rektör Yardımcısı olarak da hizmet vermektedir. “Ehli Beyt – Kavramsal Boyut”, “Siyasallaşma Sürecinde Ehl-i Beyt”, “Hilafet Mücadelesinde Ehl-i Beyt Nesli” ve “Hz. Hasan” gibi farklı eserlerinin yanı sıra çeşitli bilimsel dergilerde yayınlanmış çeşitli makale ve araştırmaları bulunmaktadır.

Suçsuz bir insanın ceza almasına sebep olmak da suçluyu suçsuz görmek de adalete sığmaz. Hakların korunmasında hakkaniyet ve adaletle davranılmalıdır. Nitekim Yüce Allah, haksızlığı kullarına haram kılmış, “Ey kullarım birbirinize zulmetmeyin.” buyurmuştur.

SUÇ VE CEZA

Prof. Dr. İsmail KARAGÖZ

Yeryüzünün halife-si olan insan (bk. En'am, 6/165.), iman veya inkâr edebilecek, iyilik veya kötülük, hayır veya şer, doğru veya yanlış yapabilecek, günah veya sevap işleyebilecek özellikte yaratılmıştır. (bk. Şems, 91/8-9.) Âdemoğlu, tarih boyunca nice iyilik ve güzelliklerin yanında kötülükler yapmış ve cinayetler işleyebilmiştir. Bu sebeptendir ki, ilk insan Hz. Âdem ve eşi Havva, şeytana uyup ilahî yasağı ihlal edebilmiş, Hz. Âdem'in oğlu Kâbil, kardeşi Habil'i kıskançlık sonucu öldürebilmiştir. (bk. Maide, 5/27-30.) İsrailoğulları, ilah diye buzağıya tapabilmiş, peygamberlerin mucizelerine rağmen inkârda diretebilmiştir. (bk. Bakara, 2/51, 65; A'râf, 7/163-166.) Mekkeli müşrikler, sırf Allah'ın varlığı ve birliğine, Hz. Muhammed'in hak peygamber, Kur'an'ın hak kitap ve

İslam'ın hak din olduğuna iman ettikleri için Müslümanlara baskı, zulüm ve işkence yapabilmişlerdir.

Yüce Allah, Kur'an'da birçok ayette iman edip salih amel işleyenleri cennetle mükâfatlandıracağını, inkâr edip isyan edenleri de cezalandıracağını bildirmektedir. (bk. Maide, 5/9-10; Mü'min, 40/40.) Bu ilahî bir kuraldır. İnsanların da bu ilahî kurala uygun hareket etmeleri gerekir. Kim kötü bir iş yaparsa onunla cezalandırılır. (bk. Nisa, 4/123.) Cana, mala, onura, namusa, devlete, millete ve vatana karşı suç işleyenler, fitne ve fesat çıkaranlar, hak ettikleri yaptırımlarla tecziye edilmesi, devlete, millete, vatana, barışa, ekonomiye, eğitime, toplumsal güven ve huzura katkı verenlerin teşvik edilmesi gerekir.

Suç işleyenlerin, adalet gözetilerek ortaya çıkartılması, suç ve ceza arasındaki ölçünün korunması,

hakkaniyetin gereğidir. Rabbimiz, suçlunun tespiti ve tecziyesinde evrensel ilkeler koymuştur. Şu ayet, bu ilkelerden biridir: “Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz sizi adaletsizliğe itmesin, adil olun, adalet takvaya daha yakındır.” (Maide, 5/8.)

Ne öfke, kin ve nefret, ne de din, mezhep, düşünce, ilke, ülke, dil ve ten rengi Müslüman'ı adalet ve hakkaniyetten ayırmaması gerekir.

Peygamberimiz (s.a.s.) ve bir grup Müslüman, hicretin altıncı yılında umre yapmak için Mekke'ye gitmek üzere yola çıkmışlardı. Mekkeliler, Müslümanları Mekke'ye sokmadılar, umre yapmalarına müsaade etmediler. Bu husus Fetih suresinde şöyle bildirilmektedir: “Mekkeliler; inkâr edenler, sizi Mescid-i Haram'ı ziyaretten ve

ibadet amacıyla bekletilen kurbanlıkları yerlerine ulaştırmaktan alıko-
yanlardır.” (Fetih, 48/25.)

Bu durum, Müslümanların çok zoruna gitmiş, müşriklere kin tutmalarına ve öfke beslemelerine sebep olmuştu. Sorun savaş çıkmadan “Hudeybiye Antlaşması” ile çözülmüştü. (bk. Fetih, 48/18-27.) Antlaşmadan iki yıl sonra Mekke fethedildi. Müslümanların eline fırsat geçmişti, müşriklerden intikam alabilirlerdi. Yüce Allah bu ayet ile bir topluma kızgınlığın Müslüman’ı zulme, tecavüze, haddi aşmaya sevk etmemesi gerektiğini, her halükârda zulmün yasak olduğunu bildirdi. (bk. Bakara, 2/190; Maide, 5/87.)

Adalet ve hakkaniyetin ortaya çıkması için tanıklıktan imtina edilmemesi ve doğruluktan sapılması gerekir. Rabbimizin isteği de bu istikamettir: “Ey iman edenler! Kendiniz veya ana babanız ve akrabanız aleyhine de olsa adaleti hakkıyla yerine getirin, Allah için şahitlik eden kimseler olun. Şahitlik ettiğiniz insanlar zengin veya fakir de olsalar şahitliği dosdoğru yapın ve adaletten ayrılmayın. Çünkü Allah, ikisine daha yakındır. Onları sizden çok kayırır. Öyleyse siz hislerinize uyup adaletten ayrılmayın. Eğer adaletten saparsanız veya şahitlik yapmaktan kaçınırsanız bilin ki, Allah yaptığınız her şeyden haberdardır.” (Nisa, 4/135) “Birisini hakkında konuştuğunuz, tanıklık yaptığınız zaman akrabanız da olsa adil olun.” (En’am, 6/152.) “Şahitliği Allah için dosdoğru yapın.” (Talak, 65/2.) “Şahitler, çağırıldıkları zaman gelmekten kaçınmasınlar.” (Bakara, 2/282.) “Şahitliği gizlemeyin. Kim şahitliği gizlerse şüphesiz onun kalbi günahkârdır.” (Bakara, 2/283; bk. Maide, 5/106-108.)

Kişinin kendisinin, anne babasının, yakınlarının, zengin veya fakirlerin zikredilmesi çok anlamlıdır. Bu, dinimizin hakka-hukuka ne kadar önem verdiğini göstermektedir. İnsan bir suç işlediği veya bir hak üstlendiğinde kendisine bu konular sorulduğu zaman doğruyu söylemek zorundadır, doğruyu söylersem aleyhime olur, ceza alırım, birtakım çıkarlardan mahrum kalırım diye düşünüp gerçek dışı beyanda bulunamaz. Anne-babasıyla, eşi, oğlu, kızı, kardeşleri, amcası, halası, teyzesi ve dayısı gibi herhangi bir yakını ile ilgili tanıklık etmek gerektiğinde yine hem tanıklık etmesi hem de doğru söylemesi farzdır. Müslüman, yakınlarını himaye amacıyla tanıklıktan imtina edemez, hak ve adaletten ayrılamaz.

Zengin ve fakirin zikredilmesinin sebebi kişilerin onlara çıkar veya merhamet duygusu taşımalarıdır. Zenginin aleyhine tanıklık ettiği zaman eğer ondan bir menfaati varsa o menfaatin kesilmesinden veya zengin kendisine zarar vermesinden endişe duyabilir, bu yüzden tanıklık etmek istemeyebilir veya gerçek dışı beyanda bulunabilir. Fakire acır, ona zarar verilmesini istemeyebilir, bu yüzden tanıklık etmek istemez veya lehinde tanıklık eder. Yüce Allah, zengin ve fakire kendisinin daha yakın olduğunu bildirerek tanıklığın dosdoğru yapılmasını istemektedir.

Şahitler elde edecekleri veya elden kaçırmak istemedikleri kişisel çıkarları veya yakınlarının menfaatleri sebebiyle adaletten ayrılabilirler. Ayrıca davacı ve davalının sosyal, ekonomik ve siyasi durumu da şahitleri etkileyebilir. Mesela maddi bir menfaati dava eden kimsenin yoksul, davalının ise zengin olması durumunda, hak zenginin olduğu hâlde yoksul lehine şahitlik

edildiği görülebilir. Hâlbuki zengin de yoksul da Allah’ın kuludur, onları içinde bulundukları duruma göre değerlendirecek, haklarında hayırlı olanı lütfedecek, sorumluluklarını belirleyecek ve hikmetinin bir sonucu olarak dilediğine özel lütuflarda bulunacak olan Allah’tır. İnsanların O’nun yerine geçmeye, adaleti saptırma pahasına bazı kimseleri kayırmaya hakları yoktur.

Suç işleyenler hakkında bildiği, gördüğü ve duyduğu hâlde “bilmiyorum, görmedim ve duymadım” demek ne kadar yanlış ve günah ise bilmediği, görmediği ve duymadığı korularda bildiğini, gördüğünü ve duyduğunu söylemesi de o kadar yanlış ve günahtır.

Delilleri değerlendirecek ve karar alacak konumda olanların, kılı kırk yarması, hakkı ve doğruyu ortaya çıkarması, suçsuzu cezalandırmaması, yanlış karar vermemesi ve gözyaşına sebep olmaması, doğru tanıklık yapmak kadar önemli ve gereklidir.

Suçsuz bir insanın ceza almasına sebep olmak da suçluyu suçsuz görmek de adaletle sığmaz. Hakların korunmasında hakkaniyet ve adaletle davranılmalıdır. Nitekim Yüce Allah, haksızlığı kullarına haram kılmış, “Ey kullarım birbirinize zulmetmeyin ve zulümden sakının. Çünkü zulüm kıyamet gününde karanlıktır.” (Müslim, Birr, 55,56.) buyurmuştur.

Hakların korunması, toplumsal güven ve barışın sağlanması, hakkın ve haklının, suçun ve suçlunun tespiti, haklıya hakkının, suçluya cezasının verilmesi ve suçsuzun aklanması adalet ve hakkaniyetin gereği, ilgili ve yetkililerin en hassas görevidir. ■

KUR'AN-I KERİM'DE MÜNAFIKLARIN ÖZELLİKLERİ

Doç. Dr. Mustafa SARIBIYIK | Strateji Geliştirme Başkan V.

Hastalıklı bir ruh ve kişilik yapısının önemli örneklerinden biri olan münaflık ve nifak toplumları içten içe tehdit eden bir durumdur aslında. Bireyin anlam ve değer dünyasında meydana gelen bir sapma olarak da ele alınabilir münaflıklık.

slam insana yapılmış bir tekliftir. Teklifin mahiyetine vereceği cevap insanın mahiyeti-

tini de belirlemiş olur. Vahyin penceresinden baktığımızda bu tasnif olumlu anlamda Müslüman, müttaki ve mümin kavramları etrafında örülürken; olumsuz dizgede kâfir, münafık, fasık gibi kavramlar sıralanır. Bu bağlamda yine Kur'an-ı Kerim söz konusu inanç alanlarında yaşayan bireylerin durumları hakkında tafsilatlı bilgiler verir, onların kişilik özelliklerinden bizi haberdar eder. Kur'an-ı Kerim hem münafıkların ruh dünyalarına, olayları anlamlandırma süreçlerine ve hem de diğer insanlar ile olan münasebetlerine değinmektedir.

Yazımıza konu edineceğimiz nifak ve münafıklık durumu tarihin her devrinde üzerinde durulması gereken bir mahiyet arz etmektedir. Hastalıklı bir ruh ve kişilik yapısının önemli örneklerinden biri olan münafıklık ve nifak toplumları içten içe tehdit eden bir durumdur aslında. Bireyin anlam ve değer dünyasında meydana gelen bir sapma olarak da ele alınabilir münafıklık. Münafık sürekli bir ikiyüzlülük durumu ile yaşamayı benimsemiş, çift kimlikli yaşamının verdiği o huzursuz iklimde kendisine bir yol çizmiş kişidir.

Kalplerindeki hastalıklı hâl, menfaatperest olmaları ve Müslümanlardan korkmaları gibi vasıflarına da vurgu yaparak Kur'an-ı Kerim bu kavramı bir inanç alanı olarak tanımlamıştır.

Küfrünü gizleyen fakat imanını izhar eden bir tip olarak münafık, aslında küfründe sadık, imanında

ihamet içindedir. Münafık, kötü-lüğün yaygınlaşması için çaba sarf edip, iyiliğe mani oluşu bakımından fitri bir kaymanın alametlerini de üzerinde taşımaktadır.

Bir tür akletme, hissetme ve eyleme geçme biçimi olarak bakıldığında münafıklık karakter türü olarak karşımıza çıkmakta, söz konusu tutum İslam dairesi içinde gerçekleştiğinde ise Kur'an-ı Kerim bu tavrı inanç bağlamında ele almaktadır.

Münafıkların özelliklerinden hareketle onun kimliğini oluşturan özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Yalancılık ve yalanlarını yeminle tekit

"Münafıklar sana geldiği zaman, 'Şehadet ederiz ki, sen muhakkak ve mutlak surette Allah'ın peygamberisin.' dediler. Allah da bilir ki, sen elbette O'nun peygamberisin. Fakat Allah o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduğunu da biliyor." (Münafikun, 63/1.)

Yalan münafığın ayrılmaz vasfıdır. Kalpleriyle inanmadıkları hâlde inandıklarını söylemeleri bir yalandır. Eğer doğrusunu söylemiş olsalardı münafık değil mutlak manada kâfir sayılırlardı. (Temel, Ali Rıza, İslâm Davası ve Münafıklar, s. 39.)

Münafık, yaptığı bütün kötü fiillerini daima yalanla gizlemeye çalışmış kendisinin mazur görülmesine gayret sarf etmiştir. Yemin, münafığın kalkanıdır. Kendisine gelebilecek her türlü tehlikeye karşı kendisini onunla korur. "Onlar yeminlerini bir kalkan edindiler de (bununla insanları) Allah yolundan çevirdiler."

ayeti bu hususa işaret etmektedir. (Münafikun, 63/2.)

Riyakârlık

Münafıklığın en bariz vasıflarından biri de ikiyüzlülüktür. Bukalemun bir karaktere sahip olan münafıklar, istedikleri zaman istedikleri kılığa bürünmektedirler. "İnanmış olanlara rastladıkları zaman "inandık" derler. Fakat şeytanlarıyla yalnız kaldıkları zaman "Biz sizinle beraberiz, biz sadece (onlarla) alay ediyoruz" derler." (Bakara, 2/14.)

Riyakâr kıyamet gününde halkın huzurunda şu dört isimle çağrılır: Ey kâfir, ey fâcir, ey hâsir, ey gâdir, amelin boşa gitmiştir. Ücretin heba olmuştur. Bugün için Allah katında senin yardımcın yoktur." (İbn Kesîr, Hadislerle Kur'an Tefsiri, II, 169.)

Korkaklık

Kur'an'a göre münafıkların en bariz özelliği kalplerinde hastalığın olmasıdır. Kalpte hastalık beraberinde korkaklığı da getirir. Onlar korkarlar. Zira müminlere karşı her ne kadar güzel görünüyorlarsa da içlerinde daima kin, adavet ve haset taşıyorlar. İçlerinde taşıdıkları bu sıfatların her an açığa çıkarılmasından endişe ediyorlar ve daima ruhi bir sıkıntı içindedirler. (Hazin, Muhammed b. İbrahim, Mecmuatü't-Tefsir, Beyrut, 1972, III, 150.) "Münafıklar" sizden olduklarına dair Allah'a yemin ediyorlar. Oysa onlar sizden değildirler, fakat onlar korkak bir topluluktur. Eğer sizden korunmak için sığınacak bir yer yahut "barınacak" mağaralar ya da sokulacak bir delik bulsalardı, hemen oraya doğru yönelip koşarlardı." (Tevbe, 9/56-57.)

Yalan münafığın ayrılmaz vasfıdır. Kalpleriyle inanmadıkları hâlde inandıklarını söylemeleri bir yalandır. Eğer doğrusunu söylemiş olsalardı münafık değil mutlak manada kâfir sayılırlardı.

İşte münafıklar, kendilerini Müslümanlar arasında gizliyorlardı. Ama iman ve itikat yüzünden değil, korku, hırs ve tamahları yüzünden... Sonra da istemeyerek, Müslüman olduklarına, İslam'a boyun eğdiklerine ve İslam'ın inanç esaslarına iman ettiklerine yemin ediyorlardı. Fakat ilahî kelimeler onların rezaletlerini açığa çıkarıyor, iç yüzlerini ortaya koyuyor, nifak elbisesini sıyrıyor.

Ahde vefasızlık

Münafığın vasıflarından biri de sözünü tutmaması, verdiği söz karşı vefasız olmasıdır. "Tıpkı, sıralanmış kof kütük gibidirler." (Münafıkun, 63/4.) Münafıklar, Müslümanların toplantılarında alınan

bütün kararlara katıldıkları hâlde fikirlerinde ve duygularında samimi değillerdir. Verdikleri sözde durmazlar, çıkarlarına göre hareket ederler.

"Sana, "Başüstüne!" derler; ama yanından çıkınca içlerinden bir takım geceleyin (gündüz) söylemiş olduğunun tersini kurarlar. Allah, onların geceleyin düşünüp kurduklarını yazmaktadır. Sen onlara aldırma, Allah'a dayan (sana) vekil olarak Allah yeter." (Nisa, 4/81.) ayet-i kerimenin ifade ettiği gibi kendilerine tebliğ edilen emirleri bir kenara itiyor ve mükellefiyetten yakalarını kurtarmak için; yeni yeni kararlar alıyorlardı.

Müminlerle istihza

Münafıkların özelliklerinden biri de alaya almaktır. Onların peygamber, Kur'an ve müminleri alaya aldıkları pek çok ayette vurgulanmıştır. Müminlerle karşılaştıklarında gayet samimi olduklarını ifade etmeye çalışırlar. Hâlbuki inkârcılarla karşılaştıklarında müminleri arkadan çekiştirmeyi ihmal etmezler: "Şeytanlarıyla baş başa kaldıkları zaman biz sizinle beraberiz. Biz ancak müminlerle alay edicileriz." (Bakara, 2/14.) derler.

Müslümanların her hareketine kusur bulmakta gayet ustadırlar. Sadaka vermekte gönülden davranan müminlere dil uzatan ve

ancak ellerinden geldiği kadar verebilenlerle alay eden kimse-lerin bu davranışlarının cezasını Allah verir. Onlara can yakıcı azap vardır. (Tevbe, 9/79.) Münafıklar sürekli olarak müminlerle alay ederler, onları ayıplarlar. Hiçbir davranışlarını beğenmezler. Malından fazla miktarda sadaka veren için “gösteriş yapıyor” imkânı bulunmadığından az veren için ise “bunun verdiği sadakaya Allah’ın ihtiyacı yoktur.” derler.

Fitne çıkarma ve tahrikçilik

Münafıklar hep baştan beri fitne peşinde koşan beyinsiz ve anlayışsız kimselerdir. Rasulüllah’ın Medine’ye gelişinde ve henüz Allah onu düşmanlarına muzaffer kılmadan da durum böyleydi. Sonra hak geldi Allah’ın sözü muzaffer oldu da istemeye istemeye ona başlarını eğdiler. Yaşadıkları toplumun birlik ve dayanışmasını bozmak için entrikalar çevirmeye başladılar.

“Kendilerine yeryüzünde fesat çıkartmayın denilince biz ancak ıslah edicileriz derler. Gözünü aç onlar bozguncuların ta kendileridir. Fakat bunu anlamazlar.” (Bakara, 2/11-12.) Fesat çıkardıkları halde kendilerinin ıslahatçı olduklarını kabul ederler. Fesat, küfrün söz ve fiili uygulaması, kötülüklerle uğraşıp suç işlemektir. Çünkü yeryüzünde Allah’a isyan eden veya kötülükleri emreden kimse dünyada fesadı körüklemiş sayılır. Münafıklar, her fırsatta savaştan geri kaldıkları gibi, kendileri gibi kalplerinde hastalık bulunanların savaşa gitmelerine de engel olurlar. “Allah içinizden ‘savaştan’ alıkoyanları ve kardeşlerine ‘bize gelin’ diyen ‘o münafıkları’ biliyor.” (Ahzab, 33/18.)

Kararsızlık ve tereddüt

Münafıklar, hiçbir inanca, hiçbir fikre ve davaya bağlı kalmazlar, daima kararsız ve mütereddittirler. Dümensiz bir gemi gibidirler. Dış etkilerle hareket ederler, sabit bir konumları yoktur.

Onlar imanda mı, küfürde mi karar kılacaklarını bilemedikleri için inananlarla mı yoksa kâfirlerle mi, birlikte olacaklarını da bilemezler. Bir onlara dönerler, bir de beriki-

İslam toplumunun yoluna güvenle devam edebilmesi yetiştireceği insanın manevi donanımları ile yakından ilgili olacaktır. Kendisine güvenilen, çalışkan, dürüst, adil, cömert ve benzeri değerler ile şahsiyeti inşa edilmiş fertler ancak kendilerini ve toplumlarını huzur ve adalet iklimine kavuşturabilir.

lere... Hiç kimsenin malı olmayan meta gibi ortada gidip gelirler. “Onlar küfür ile iman arasında bocalayan bir sürü gibi kararsızdırlar! Ne onlara ne de bunlara ‘mal olurlar’. Allah kimi şaşırtırsa artık ona asla bir yol bulamazsın.” (Nisa, 4/143.) Münafığın imanında tereddüt ve kararsızlık iç içedir. Onlar ıstırap ve tereddüt fezasında sersem ve şaşkın dolaşırlar.

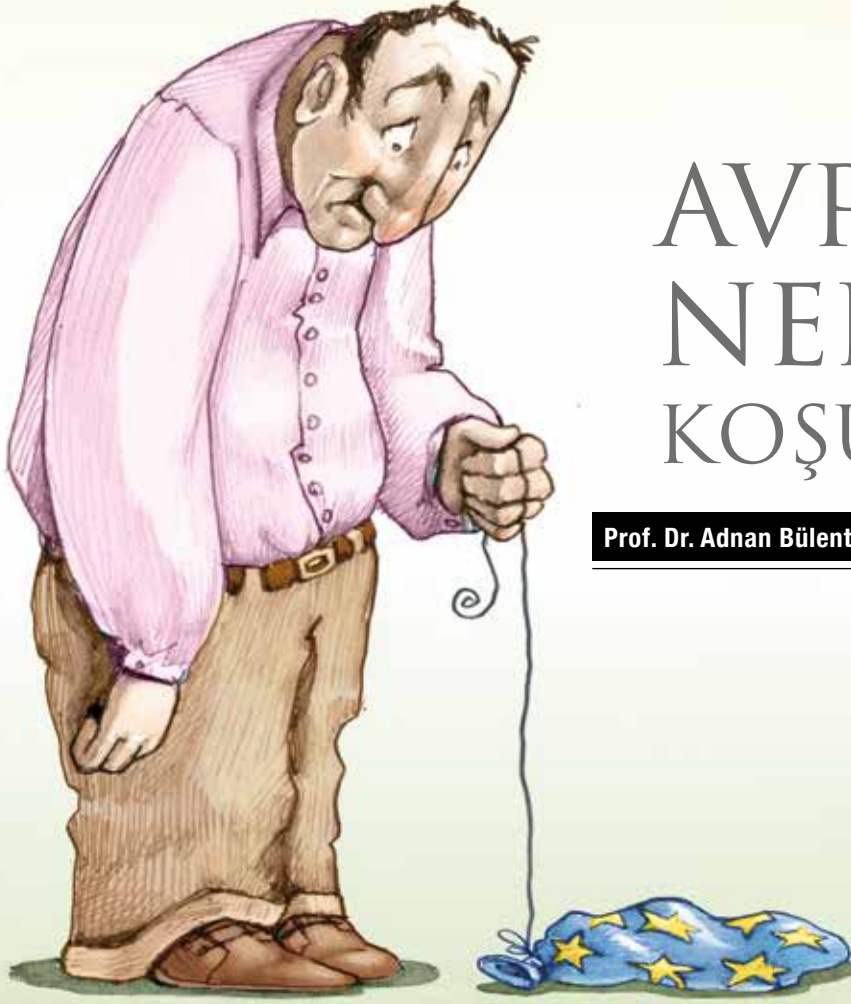
Sonuç

Kur’an-ı Kerim ve hadisler ışığında daha birçok özelliğinden hareketle münafığın kimliğini ve psikolojisini ortaya koymak mümkün olmasına rağmen yazımızın yayınlanacağı mecra bizi sınırlamaktadır.

İslam insanın faziletlerini artırarak onu en güzel kıvama ulaştırmak ister. Doğru sözlülük, insanları küçük görmeme, fitneden sakınma, ahde vefa gösterme, cesaret ve şecaat gibi nice erdemler ile onun manevi anlamda donanım sahibi olmasını öğütler. İslam’ın önerdiği insan tipi insanın insana yurt olduğu; bir insani sapkınlık anlamına da gelebilecek olan münafıklık ise insanın insanın kurdu olduğu bir ilişki düzeyine imkân sunar.

Münafıklık bu durumu yaşayan bireyin insani özünü tahrir eden, sürekli bir emniyetsizlik duygusu içinde ruh hâlini günden güne hırpalayan bir duygu ve akletme biçimidir. Zihniyetin toplumsallaşan bir yönü vardır. Bu anlamda münafıklar aileden başlayarak cemiyet hayatının da hastalıklı hücreleri gibi ana bünyeye zarar vermektedirler. Küfürlerini gizleyip, güya imanlarını izhar eden bu grup tarihin her döneminde Müslümanlara içeriden darbe vuran özellikleri ile bilinirler.

İslam toplumunun yoluna güvenle devam edebilmesi yetiştireceği insanın manevi donanımları ile yakından ilgili olacaktır. Kendisine güvenilen, çalışkan, dürüst, adil, cömert ve benzeri değerler ile şahsiyeti inşa edilmiş fertler ancak kendilerini ve toplumlarını huzur ve adalet iklimine kavuşturabilir. ■

AVRUPA NEREYE KOŞUYOR?

Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU | Başkanlık Müşaviri

Eriştiği modernlik düzeyinden geriye çark eden, kendini jeopolitik bir varlık olarak konumlandırmakta ısrar eden, her nedense, 19. asır emperyalizmine dönüş emareleri gösteren bir Avrupa var karşımızda. Fasit bir döngüden kendini bir türlü kurtaramayan Avrupa gide-rek bağnazlaşıyor.

“Müslümanlar kendi medeniyetlerinin büyük olduğunu düşünüyorlarsa, bunu ispat etsinler. Yoksa kapı ardına kadar açık; bırakın gitsinler, ya çöle dönüp develerle ya da ormana dönüp maymunlarla konuşsunlar.” Bu sözler, İtalyan senatör Roberto Calderoli’ye ait. Hollandalı siyasetçi Geert Wilders’a göre ise, İslam ve demokrasi birbirine tamamen zıt, zira İslam, demokrasiyi kökünden söküp atmayı amaçlayan faşist bir ideoloji; şayet Müslümanlar Hollanda’da yaşamak istiyorlarsa Hollanda

Anayasasını Kur’an’ın üzerinde tutmalılar.

Bir başka karalama örneğinin sahibi, ırkçı ve faşizan görüşleriyle tanınan İtalyan kadın gazeteci Oriana Fallaci. Müslüman göçünün Avrupa’yı bir koloniye dönüştüreceği uyarısını yaptıktan sonra ağzındaki baklayı çıkarır Fallaci: “Müslümanlar fare gibi ürüyorlar... Bir gün gelecek, çan kulelerinin yerini minareler, mini eteklerin yerini de burkalar alacak!”

Bu örneklerden yüzlerce var, ama bizim için bu kadarı yeter. Bunlar,

son yıllarda Avrupa'da İslam'a ve Müslümanlara tepeden bakan belli bir grup önyargılı siyasetçi, gazeteci, yazar ve akademisyen tarafından sarf edilen, yazılan yüzlerce tahkir edici, aşağılayıcı, karalayıcı ifadelerden sadece bir kaç...

İslam'ın bir 'savaş' dini olduğu algısı birileri tarafından kasıtlı bir biçimde yayılıyor. Bazıları için İslam, Batı'ya, onun liberal değerlerine, demokrasisine, seküler hayat tarzına doğrudan bir tehdit; dolayısıyla İslam'ın göçmen Müslümanlarla Avrupa'ya geri dönmesi hiç de hayra alamet değil, zira Avrupa'nın Müslüman fethi kapıda!

Avrupa'daki Müslüman nüfus artışının ve yerli nüfusa göre oranının çetelesini tutan istatistiklerde ciddi bir artış dikkat çekiyor. Bu boşuna değil, zira çarşaf çarşaf yayınlanan bu istatistiki verileri ellerini ovuşturarak bekleyen bir kısım malum 'felaket tellalı' çevreler var. Bunlar rakamları duyar duymaz harekete geçerler ve "Efendim, tehlikenin farkında mısınız? Müslüman nüfus kontrol edilemez biçimde artıyor!" diye feryat figan ederler. Bunları temcit pilavı misali tekrarlanan bildik yorumlar takip eder. Efendim neymiş, Avrupa'daki Müslümanlar uyum sağlamak yerine 'paralel' toplumlar oluşturma peşindelermiş. Yerli seküler kültürü ve onun 'hümanist' değerlerini kabullenmeyi reddetmeleri bunun açık deliliymiş. Birer gettoya dönüşen muhitlerinde radikalizm, nefret ve şiddet ürüyormuş. Avrupa şehirlerinin o güzelim modern dokusu giderek kirleniyormuş. Her Müslüman aslında terörist olma potansiyeline sahipmiş. Vesaire, vesaire...

Bu düzmece, sahte fikirlerin üzerine kurgulanan felaket senaryolarıyla galeyana gelen yeni ırkçı ne-

Bugün karşımızda duran Avrupa, kendi bünyesinden bir türlü söküp atamadığı bulaşıcı ırkçılık virüsüyle zehirlenmiş vaziyettedir. İrkçılığı ve yabancı düşmanlığını şiar edinen 'ölümcül kimlikler' Avrupa'yı temsile soyunuyor.

sil ise 'yabancı' etiketi yapıştırılan her şeye pervasızca saldırıyor. Bu saldırıların dozunda son yıllarda gözle görülür bir artış var. Hiçbir kutsalı ve değeri tanımayan ırkçı sokak haydutları insanlara, evlere, dükkânlara, arabalara, camilere saldırıyor, önüne ne çıkarsa tahrip ve tarumar ediyor. Her ne hikmetse, kim oldukları bilinen bu gözü dönmüş barbar ruhlu ırkçı Vandallar yakalanıp adalet önünde hesaba çekilmiyor. Avrupa kentlerinin seküler, çoğulcu geleneklerini yıkmaya çalışan bir ırkçılık virüsü giderek yayılıyor. Bu virüs, liberal demokrasinin kalesi olmakla pek övünen Avrupa'nın temellerini kemiriyor.

Bütün bunlar tek bir şeye delalet ediyor. Avrupa anlaşılabilir bir biçimde giderek hırçınlaşıyor ve bu, onun kronik 'saldırganlık' hastalığının tekrar nüksettiği anlamına geliyor. Avrupa bir cinnet haline girmiş durumda desek pek de yanlış olmayız. Rönesans, Aydınlanma, Reformasyon, Vestfalya

Barış Antlaşması, Fransız Devrimi vb. süreçlerden geçerken kanla harcını kıldığı, her vesile ile başına 'evrensel' kavramını kondurduğu temel değerlerini 'yabancı' veya 'öteki' olarak nitelediği kitleleri karalamak, aşağılamak uğruna heba ediyor. Bu haliyle Avrupa, Otuz Yıl Savaşlarının, I. ve II. Dünya savaşlarının 'karanlık' dehlizlerinde ölüm-kalım mücadelesi verirken yaşadığı acıları ve aldığı dersleri çok çabuk unutmuşu benziyor.

Bugün karşımızda duran Avrupa, kendi bünyesinden bir türlü söküp atamadığı bulaşıcı ırkçılık virüsüyle zehirlenmiş vaziyettedir. İrkçılığı ve yabancı düşmanlığını şiar edinen 'ölümcül kimlikler' Avrupa'yı temsile soyunuyor. Eriştiği modernlik düzeyinden geriye çark eden, kendini jeopolitik bir varlık olarak konumlandırmakta ısrar eden, her nedense, 19. asır emperyalizmine dönüş emareleri gösteren bir Avrupa var karşımızda. Fasit bir döngüden kendini bir türlü kurtarama-

Bu 'zorlama/yapay' kimliğe yüklenen görev, şimdilerde kimilerinin 'Avrupa kalesi' olarak tanımladığı stratejik birliğin, üzerine oturduğu coğrafyaya yönelebilecek sözde bir İslam fethine karşı emniyet sibobu vazifesi görmek. Bu çerçevede sıklıkla dile getirilen talep, yabancıların ve bilhassa Müslümanların Avrupa'dan sürülmesidir.

yan Avrupa giderek bağnazlaşıyor. Görüntüde modern ve ileri, ama zihniyet ve kafada 'geri' bir Avrupa var karşımızda desek, pek de abes bir laf etmiş olmayız.

Asırlar süren kanlı tarihinin ardından huzuru ancak II. Dünya Savaşı'nın sonunda yakalayabilen Avrupa'nın haşin, saldırgan ruhu yeniden depreşiyor. Bütün bu olup bitenler karşısında "Avrupa nereye koşuyor?" sorusunu sormadan edemiyor insan.

Evet, bu anlaşılmaz bağnaz tavrıyla, kendi değerleriyle sürekli çelişen Avrupa nereye koşuyor?

Her şeyden önce, 'Avrupa' fikri bir icat! Bunu ben söylemiyorum. Bunu söyleyenler Avrupa'nın hatırı sayılır entelektüelleri. Bunlardan biri olan Sussex Üniversitesi sosyoloji profesörü Gerard Delanty, "Avrupa'nın İcadı" isimli eserinde, eski alışkanlığı olan düşman takibinden vazgeçmeyen günümüz Avrupa'sının, özellikle soğuk savaş sonrasında sağladığı lüks ve konforu tüketmek üzere olduğunu söylüyor. Coğrafi sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği halen tartış-

malı olan bir "Avrupa" fikrinin kökeninde, ortak bir politik ideoloji etrafında bütünleşmiş bir 'kimlik' inşasının olduğunu vurguluyor.

Bu 'zorlama/yapay' kimliğe yüklenen görev, şimdilerde kimilerinin 'Avrupa kalesi' olarak tanımladığı stratejik birliğin, üzerine oturduğu coğrafyaya yönelebilecek sözde bir İslam fethine karşı emniyet sibobu vazifesi görmek. Bu çerçevede sıklıkla dile getirilen talep, yabancıların ve bilhassa Müslümanların Avrupa'dan sürülmesidir.

Unutulmamalıdır ki, Avrupa tarihinin her döneminde ipleri elinde tutan feodal yapının 'üstün, medeni, ilerici ve beyaz' seçkinleri için 'yabancı' kavramının kapsamı hep çok geniş olmuştur. Bu kavramın kapsamına kimi zaman Protestanlar, kimi zaman Katolikler ve kimi zaman da Yahudiler dâhil edilmiştir. Otuz Yıl Savaşları'nda Protestanlar ve Katolikler birbirlerini kıyasıya kılıçtan geçirdiler. Sonra onlu yıllar birbirini kovaladı. 'İstenmeyen' ilan edilenlerin önemli bir kısmı gemilere dolduruldu yeni keşfedilen 'Yeni Dünya'ya sürüldü.

Erken gelip mekân tutanlar ve onların torunları hemen ev sahibi konumuna geçtiler ve arkalarından gelenleri adamdan saymadılar.

Mesela, American Freedom and Catholic Power (Amerikan Özgürlüğü ve Katolik Gücü) adıyla 1949'da piyasaya sürdüğü kitabı 'en fazla satan' listesinden düşmeyen ve tam 26 baskı yapan Paul Blanshard'ı verebiliriz. Blanshard, bilhassa II. Dünya Savaşı'nın sonrasında Avrupa'dan akın akın gelen Katolikler yüzünden demokrasi-nin, seküler değerlerin ve eşitliğin tehlikeye girdiğini bas bas bağıırıyor, Amerika'nın yakında bir Katolik devletine dönüşeceği uyarısını yapıyordu. 'Bağnaz ve fundamentalist' yaftasını yapıştırdığı Katolikleri devlet içinde devlet kurmak ve 'paralel' toplumlar oluşturmakla suçluyordu.

Diğer taraftan Yahudilere gelince, vaktiyle Hristiyan olmayı reddeden dedeleri İspanya'dan kovulmuşlar ve Osmanlının şefkat kanatları altına sığınmışlardı. Ancak onların Avrupa'yı mesken tutan torunları ise dedeleri kadar şanslı olamamışlar ve ırkçı Hitler'in nefretinden kaçamamışlardı.

Derken, köprü'nün altından çok sular geçti, 'soğuk savaş' dönemi sona erince yeni bir 'günah keçisi' arandı. Tabir caizse, torbadan bu defa Müslümanlar çıktı. Geçmişte 'istenmeyen' topluluklar için üretilen kalıp yargılar, sudan bahaneler ve sebepler, nefret söylemleri ve 'kovma' taktikleri neredeyse hiç değiştirilmeden 'yeni yabancı' için yani Müslümanlar için tedavüle sokuldu. Bu olguyu kavramazsak, Avrupa'nın göbeğinde Boşnaklara yönelik etnik temizlik harekâtına niçin sessiz kalındığını anlamakta zorluk çekeriz.

Sahip olduğu zenginlikleri köleleştirdiği ulusların yeraltı ve yerüstü kaynaklarını sömürmeye borçlu Avrupa'nın giderek hırçınlaşmasının temelinde etnik milliyetçiliklerin kontrol edilemez hırs ve talepleri yatıyor. Buradan bir tahminde bulunmamız gerekirse şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zorlama 'Avrupa' kimliği üzerine inşa edilen Avrupa Birliği miadını doldurmak üzeredir. Kendini hiçbir zaman kıta Avrupa'sının ve onun baskın Alman kültürünün bir parçası kabul etmeyen İngiltere'nin bu birlikten ayrılması iyi okunmalıdır.

Diyelim ki, yabancılar ve göçmenler geldikleri yerlere geri döndüler; bu, silahların birbirine doğrultulduğu kaçınılmaz bir sona

da sürükleyebilir Avrupa'yı. Zira unutmayalım ki, Avrupa'da ırkçılık değil, ırkçılıklar vardır. Bu ırkçılıklar, temelinde yalnızca etnik bilinci değil, aynı zamanda farklı mezhep aidiyetlerini de taşır. Ve mesela Slav ırkçılığını besleyen aynı zamanda ortodoksluk olduğunu söylersek ne demek istediğimiz daha net anlaşılacaktır.

Karaya vuran Aylan bebeklerin cesetleri karşısında yüreği titremeyen bir Avrupa'nın bir birlik olarak devam etme şansı yoktur. Kendi içindeki devasa sosyo-siyasi ve ekonomik sorunları, mezhepsel ve dinsel farklılıkların sebep olduğu krizleri örtbas edecek bir 'şamar oğlanı' yaratma peşindeki bir Avrupa'nın planı geri tepmeye mahkûmdur.

Karaya vuran Aylan bebeklerin cesetleri karşısında yüreği titremeyen bir Avrupa'nın bir birlik olarak devam etme şansı yoktur. Kendi içindeki devasa sosyo-siyasi ve ekonomik sorunları, mezhepsel ve dinsel farklılıkların sebep olduğu krizleri örtbas edecek bir 'şamar oğlanı' yaratma peşindeki bir Avrupa'nın planı geri tepmeye mahkûmdur.

Şu halde, yaşama şansı olan Avrupa, İsveçli siyasetçi Ingmar Carlsson'un gayet doğru biçimde formüle ettiği, "inanç, renk ve ırk ayrılıklarını yaşam birliği içinde" harmanlayan Avrupa olacaktır.

Yaşama şansı olan Avrupa, Nazi ruhunu yabancı ve Müslüman düşmanlığı üzerinden diriltmeye çalışan ırkçı partilerin yükselişine 'dur!' diyebilecek Avrupa olacaktır.

Yan yana ama farklılıklarıyla birlikte yaşama şansını büyük bedeller ödedikten sonra ancak şimdi yakalayan bir Avrupa, şayet tekrar ırkçılığın kucağına düşerse, kendi bünyesindeki farklı dilleri, farklı siyasi ve kültürel yapıları, farklı dinleri ve mezhepleri, farklı ekonomik yapıları, farklı yerel/millî kimlikleri bir 'birlik' çatısı altında tutmakta zorlanacaktır.

Avrupa başından beri bir kıta, bir kültür, bir fikir, bir kimlik, bir ideoloji ve bir din olarak asla homojen olmadı. Dolayısıyla kronik ırkçılık hastalığının pençesine tekrar düştüğü takdirde mevcut 'yapay' birliği hızlı bir çözülme ve parçalanma sürecine girecektir. Bu ise, kendi içindeki tarihsel düşmanlıkların fitilini tekrar ateşlemeye kâfi gelebilir.

Avrupa'nın nereye koştığı sorusunun cevabı yeterince netlik kazanmıştır sanırım. ■

MÜSLÜMANLARIN EN BÜYÜK SORUNU: MODERN CAHİLİYE

Prof. Dr. Muammer ERBAŞ | Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

"Yoksa Cahiliye devrinin hükmünü mü istiyorlar? Gerçeği kesin olarak bilip kabul eden kimseler için Allah'tan daha güzel hüküm sahibi kim olabilir?" (Maide, 5/50.)

"Cahiliye" özelde İslam öncesinde Arapların, genelde her milletin bütün yanlışlarıyla birlikte kendi dinî düşüncesi, örf ve âdetlerini topyekûn kutsayarak bunun dışında her türlü gerçeğe ve değere kulak tıkayıp sırt çevirmesini, bunun da ötesinde onlara karşı savaş açmasını ifade eder.

Kur'an-ı Kerim'de "atalar dini" olarak adlandırılan bu husus, başta Hz. Muhammed (s.a.s.) olmak üzere bütün peygamberlerin davet süreçleri boyunca en fazla mücadele ettikleri ve üstesinden gelmekte en çok zorlandıkları husustur: "Onlara: 'Allah'ın indirdiğine uyun.' denilince, 'Hayır, atalarımızı yapar bulduğumuz şeye uyarız' derler; ya ataları bir şey akledemeyen ve doğru olmayan kimseler idiyse?" (Bakara, 2/170.)

Bu noktada Hz. Peygamber (s.a.s.), Cahiliye taassubunun en üst düzeyde görüldüğü bir bölge ve millete gönderilmiştir. Onun risalet süreci, bu uğurda İslami değerler adına verdiği insanüstü mücadeleyle geçmiştir. Ve o, hayatını bu konuda biz ümmetine Veda Hutbesi'nde verdiği şu nihai tavsiyelerle tamamlamıştır:

"Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır, Âdem ise topraktır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan sakınmaktır. Allah yanında en kıymetli olanınız ondan en çok sakınanınızdır..."

Bununla birlikte Hz. Peygamber'in vefatıyla birlikte pek çok Cahiliye âdet ve alışkanlığı tekrar nüksetmiş

ve günümüze değin etki ve gücünü artırarak devam edegelmiştir. Bugün itibarıyla İslam âlemi, çok ciddi bir kriz dönemi yaşamakta, âdeta bir ölüm kalım savaşı vermektedir. Görünürde siyasi, askerî, ekonomik, vb. dâhili ve harici pek çok sebep ve gerekçe ileri sürülmekteyse de, bizce meselenin özünde yatan temel sorun, İslam âlemine Kur'an ve sünnete ait ilahî prensip ve değerler yerine Cahiliye'ye ait kabile asabiyetinin farklı görünümünde hâkim olmasıdır.

Elbette köprünün altından çok su akmıştır ve söz konusu Cahiliye anlayışı, farklı dönem ve bölgelerde mutasyona uğrayarak değişik birtakım görünüm ve şekiller almıştır. Bununla birlikte Arap yarımadasında kabile asabiyeti belli aile ve kabileler eliyle hâlâ ilk günkü hâl ve görünümünü muhafaza etmektedir. Bir kimsenin kendi milletini sevmesi, onun millî değerlerini benimseyip yaşatması en doğal hakkı ve İslam'ın da bir gereğidir. Fakat burada söz konusu olan husus,

bir Müslümanın bütün İslami değerleri bir yana bırakarak sırf kendi ırkından değil diye diğerine kem gözle bakıp ondan nefret etmesi, üzerine yürüyüp onu öldürmeye ve yok etmeye çalışmasıdır: "Kim bir mümini kasten öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lanetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır." (Nisa, 4/93.)

Kabile asabiyetinin Müslüman ülkelerde yerel çapta ortaya çıkan tezahürü bölgecilik ve hemşehriciliklerdir. İnsanlar, kendi doğdukları veya anne babalarının geldikleri yerlere ilgi duyup oralarda yaşamaya ve oraları geliştirmeye gayret edecekleri yerde, yaşamayı tercih ettikleri büyük şehirlerde bir tür

Bizce meselenin özünde yatan temel sorun, İslam âlemine Kur'an ve sünnete ait ilahî prensip ve değerler yerine Cahiliye'ye ait kabile asabiyetinin farklı görünümünde hâkim olmasıdır.

hemşehri veya bölge dayanışması geliştirmek suretiyle buraların mevcut imkânlarını kendilerine ve yakınlarına daha fazla aktarma gayretine düşmekte, bu konuda helal-haram, hak-hukuk, adalet-liyakat, kul hakkı vb. bütün İslami değerleri bir kenara atabilmektedirler. Bu tür bir asabiyetin doğal sonucu “altta kalanın canı çıksın” anlayışdır ki, İslam’ın temel gönderiliş gayesi bu ilkel cahiliye anlayışını ortadan kaldırmaktır: “Ey İnananlar! Kendiniz, ana babanız ve yakınlarınız aleyhlerine de olsa, Allah için şahit olarak adaleti gözetin; ister zengin, ister fakir olsun, Allah onlara daha yakındır. Adaletinizde heveslere uymayın. Eğer eğiltirseniz veya yüz çevirirseniz bilin ki, Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır.” (Nisa, 4/135.)

Bir diğer Cahiliye anlayışı, tarihî süreç içinde kemikleşerek âdeta bir kangren hâline gelen Şiilik ve Sünnilik çatışmasıdır. Mesele bir kimsenin Hz. Ali’ye, diğerinin Hz. Ebubekir veya Hz. Ömer’e uyması değildir. Zira her biri ayrı bir yıldız olan bu zatlar bütün Müslümanları tek tek Kur’an ve sünnetin yoluna ulaştırmaya kadir. Fakat sorun, biri adına diğerine küfrederek mezhepçiliği din hâline getirip ümmeti bir daha bir araya gele-meyecek şekilde bölüp parçalamaktır: “Allah ve Rasulüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.” (Enfal, 8/46.)

İslam âlemine hâlâ hâkim olan bir diğer Cahiliye anlayışı, beşeri ideolojilerdir. Oculuk, buculuk, şuculuk şeklinde tezahür eden bu asabiyet türleri, binlerce, milyonlarca Müslümanı zaman içinde kendi öz dinine, tarihine ve milletine tamamen yabancı hâle getirmiştir. Kurtuluşu kendi öz değerlerinde değil de, başka yerlerde arayan bu zavallı zümreler, ülkelerini zihniyet ve yaşam tarzı olarak yabancılara peşkeş çekmenin âdeta yarışı içine girmiş, Batı’ya mı, yoksa Doğu’ya mı yaranalım kavgası içinde kardeşi kardeş düşman etmiş, Müslümanı Müslümana kırdırmışlardır: “Müminler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah’tan korkun ki esirgenesiniz.” (Hucurat, 49/10.)

Müslüman ülkeler bağlamında günümüzde karşımıza çıkan bir diğer Cahiliye türü, partililik, sendikacılık, dernekçilik vb. sosyal yapılarıdır. Esasen bunlar, gelişmiş ülkelerde farklı alanlara yönelik hizmet faaliyetlerini yürüten ve kendi alanlarında birbirleriyle yarışan önemli ve gerekli çağdaş kurumlardır. Bununla birlikte bu tür kurumlar, ehil olmayan ellerde kısa sürede tamamen ideolojik

bir yapıya dönüşerek ülkeye hizmet aracı olmaktan çıkabilmekte ve âdeta milleti bölüp parçalama ve birbirine düşürme aracına dönüşebilmektedir. Bu durumda vatandaşlar, ürettikleri ve hak ettikleri hizmete göre değil de, ya ideolojisine veya arkasındaki maddi güce göre muamele görmektedir: “Ne var ki insanlar kendi aralarındaki işlerini parça parça böldüler. Her gurup kendilerinde bulunan (fikir ve davranış) ile sevinip böbürlenmektedir. Şimdi sen onları bir zamana kadar gaflet ve sapıklıkları ile başbaşa bırak!” (Müminun, 23/53, 54.)

Müslüman toplumlar bünyesinde son dönemlerde ön plana çıkan bir diğer asabiyet türü, cemaatçılık ve tarikatçılıktır. Başlangıçta belli bir âlim; onun görüş ve eserleri aracılığıyla tamamen İslam’a hizmet gayesiyle ortaya çıkan bu hareketlerden bazıları, maalesef tarihî süreç içinde ehil olmayan ellere geçmesi sebebiyle yozlaşmış ve âdeta din içinde ayrı bir dine dönüşmüşlerdir. Şöyle ki belli bir aşamadan sonra bunlara müntesip olan kraldan çok kralcı kimseler, kendi liderlerini âdeta bir peygamber, onun eserlerini kutsal kitap, taraftarlarını da sahabe gibi görmüşler, bunun neticesi olarak da cemaat ve tarikatları adına yaptıkları her şeyi mübah saymışlardır. Buna karşın bu kesimler, bilhassa kendileriyle ihtilafa düştükleri diğer Müslümanları bütünüyle batıla düşen fasıklar olarak nitelemişler, dolayısıyla onlara verdikleri her türlü eziyet ve zararı caiz, hatta vacip görür hâle gelmişlerdir: “Hep birlikte Allah’ın ipine (İslam’a) sınıksız yapışın; parçalanmayın...” (Âl-i İmran, 3/103.)

Bütün bu anlayış ve oluşumları Cahiliye’deki kabile asabiyetine benzer, hatta aynı kılan husus, onların helal-haram, hak-hukuk, adalet-liyakat, kul hakkı vb. İslami değerleri bütünüyle bir tarafa bırakarak kendi görüş ve taraftarlarını tamamen hatasız görüp kutsamaları, buna dayalı olarak da her türlü menfaati kuralsız bir şekilde kendilerine mal ederken diğer kimselere her türlü haksızlık ve eziyeti reva görmeleridir. Bizce bu tür anlayışların İslam’la uzaktan yakından hiçbir ilgisi ve alakası yoktur, velev ki İslam adına yapılsalar bile. Bilakis İslam için en büyük tehdit işte bu modern görünümüne ilkel asabiyet anlayışlarıdır. Müslümanların bir an önce onları içten içe kemirip birbirine düşman eden bu tür hastalıklardan kurtularak İslami değerlere yeniden kavuşması zorunludur. Gelin bunun için hep birlikte cesur bir şekilde el ele ve yürek yüreğe çalışıp gayret edelim: “Allah katında din, şüphesiz İslam’dır.” (Âl-i İmran, 3/19.)

Oculuk, buculuk, şuculuk şeklinde tezahür eden bu asabiyet türleri, binlerce, milyonlarca Müslümanı zaman içinde kendi öz dinine, tarihine ve milletine tamamen yabancı hâle getirmiştir.

İYİ MÜSLÜMAN OLMAK

Prof. Dr. Zekeriya GÜLER | Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

”مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَذَكَّرُونَ سُنَّةَ اللَّهِ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ.“

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:

“Kim bir müminin dünya sıkıntılarından birini giderirse, Allah da kıyamet gününün sıkıntılarından birini ondan giderir. Kim darda kalana kolaylık gösterirse, Allah da ona dünya ve ahirette kolaylık gösterir. Kim bir Müslümanın ayıplarını örterse, Allah da dünya ve ahirette onun ayıplarını örter. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece, Allah da kulunun yardımındadır. Kim ilim tahsili için bir yola girerse, Allah da ona cennetin yolunu kolaylaştırır. Allah'ın evlerinden bir evde, Allah'ın kitabını okuyan ve onu aralarında müzakere edip anlamaya çalışan bir topluluk üzerine sekinet (huzur, güven, vakar) iner ve kendilerini rahmet kaplar, melekler onları kuşatırlar, Allah da onları kendi nezdinde bulunanların arasında anar. Kimin ameli kendisini geride bırakır ise, nesebi onu ileri götürmez.”

(Müslim, Zikir, 38; Ebu Davud, Vitir, 14; Tirmizi, Kıraat, 10; İbn Mace, Mukaddime, 17; Ahmed b. Hanbel, II, 252.)

Açıklama

“İyi Müslüman Olmak” başlığı altında zikredilen ve toplumsal hayatta öncelikli görev ve sorumluluk alanlarını öğreten bu hadisi maddeler hâlinde şu şekilde açıklamak mümkündür:

Dünya sıkıntılarından birini gidermek

Nerede olursa olsun zulüm, eza ve cefaya maruz kalan bir Müslümana maddi ve manevi sıkıntılarından aşılmada yardımcı olmak, keder ve üzüntüsünü paylaşıp ona destek vermek, İslam kardeşlik bilincinin gereğidir. Çünkü nemelazımcılık, bir Müslümana yabancı bir anlayıştır. Ayrıca kesinlikle bilinmelidir ki, çaresiz ve aç, biilaç insanların her daim yanında olan kimseye Allah Teala'nın yardımı mutlaka gelecektir.

Darda kalana kolaylık gösterip nefes aldirmek

Sıkıntı içinde kıvranan bir borçluya süre tanıyıp nefes aldiren kimse, psikolojik olarak rahatlayacak ve yaptığı iyiliğin huzur ve mutluluğunu hissedecektir. Hatta bu durumda borçlunun borcunu silerek onu sıkıntıdan kurtarmak daha güzel bir davranıştır. Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: “Eğer borçlu darlık içinde ise, eli genişleyinceye kadar ona süre tanımak gerekir. Eğer anlarsanız bunu sadakaya saymak sizin için daha hayırlıdır.”

(Bakara, 2/280.)

Rasul-i Ekrem de şöyle buyurur: “Allah'ın, kıyamet gününün keder ve sıkıntılarından kurtarması kimi sevindirir, borcunu ödeyemeyene süre tanısin veya bir kısmını silsin!” (Müslim, Müsâkât, 32.) O, iş ve ticaret hayatında nazik ve cömert davranıp kolaylık ilkesini uygulayan bir kimse için de şöyle dua

eder: “Satarken, satın alırken, alacağını isterken (ve borcunu öderken) kolaylık gösteren bir adama Allah rahmetini ihsan buyursun!” (Buhari, Büyü, 16; İbn Mace, Ticarat, 28; Muvatta’, Büyü, 100.)

Ayıp ve kusurları örtmek

Yüce Rabbimiz, “Birbirinizi ayıplamayın.” (Hucurat, 49/11.) ve “Birbirinizin ayıplarını araştırmayın.” (Hucurat, 49/12.) buyurur. Bu ayetlere göre insanları ayıplayıp alaya almak, tecessüs edip onların mahrem meselelerini ve gizli hâllerini ifşa etmek büyük bir günahtır. Zira fitne ve fesat peşinde koşmak gibi müzmin bir hastalığın işareti sayılan bu kötü ahlak, toplumsal barış ve huzur ortamını bozar.

Özellikle işlediği suç ve günahtan özür dileyip pişmanlık duyan ve Allah’a sığınıp affını uman bir insanın geçmişini teşhir edip onu mahcup duruma düşürmek yasaktır. Nitekim “Kim, kardeşini bir suç ve günahı sebebiyle ayıplarsa, onu işlemeyen ölmez.” (Tirmizi, Kıyamet, 53.) hadisi bu günahın acı sonunu haber verir. Meşhur tabii âlim Hasan Basri de şu açıklamada bulunur: “Derler ki, kim kardeşinin tövbe ettiği bir günahı ona isnat eder (ve hatırlatır) ise, Allah onu o günaha müptela etmedikçe canı çıkmaz.”

İşte bu vahim sonuçtan ibret dersi çıkarıp bir Müslümanın gocunduğu ayıp ve kusurları örten kimse, ödül olarak bunun karşılığını dünyada ve ahirette görecektir.

İlim öğrenmek ve Kur’an okumak

İlim tahsili, alanı ne olursa olsun, her şeyden önce Yüce Yaratıcı’nın rızasını kazanıp dünya-ahiret mutluluğunu sağlamak için yapılıp ve tüm insanlığın istifadesine sunulur.

Kur’an okumak, onun mana ve hikmetlerini anlayıp kavramak için çaba sarf etmek, böylelikle iç tutarlılık, huzur ve sükûna erişip samimi kul olmak, bir Müslüman için en büyük hedef olmalıdır. Tabiinden Basralı muhaddis Ebu Nadre diyor ki: “Rasulüllah’ın ashâbı bir araya geldikleri zaman ilim (hadis) müzakere ederler ve Kur’an’dan bir sure okurlardı.” Mekki b. Ebi Talip, “Manasını bilmediği Kur’an ile insan nasıl amel edecektir?” sualini sorarken, Nevevi de şunu öğütler: “Bilesi-

niz ki, Kur’an okumak en faziletli zikirdir. Lakin matlup olan, onu anlayıp düşünerek okumaktır.”

Medeniyet yolculuğunda etnik kökenin değil, amel ve ahlakın değer ölçüsü olduğunu benimseyip uygulamak

Etnik kökeni, rengi ve dili ne olursa olsun, insanlar arasında kardeşlik hukukunu gözetmek, İslam ahlakının evrensel bir ilkesidir.

“Belli bir ırkın doğal üstünlüğünü savunan görüş ve teori” diye tarif edilen ırkçılık, üstünlüğün ırk, nesep, kabile ve zenginlik esasına dayandığı İslam öncesi karanlık Cahiliye çağına geri dönmek demektir. Bu da Kur’an ve sünnetin açtığı kutlu medeniyet yolundan sapmak demektir.

Etnik köken, renk ve dil, irade dışı özellikler olduğundan, Müslümanlar arasında bunları tefrikaya alet eden kimse, şu ayet ve hadis ile kınanıp ırkçılık tehlikesine karşı uyarılır:

“Ey insanlar! Doğrusu biz, sizi bir erkek ve bir kadından yarattık. Ve birbirinizi tanıyıp kaynaşasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Şüphesiz Allah katında en üstün olanınız, en çok saygı duyanınız; kulluk görev ve sorumluluğunu en iyi fark edeninizdir. Allah her şeyi bilendir ve her şeyden haberdar olandır.” (Hucurat, 49/13.)

“Asabiyet (ırkçılık davası gütmek), bir kişinin kavminin haksız tutum ve davranışına arka çıkması demektir.” (Ahmed b. Hanbel, IV, 107. 160; Ebu Davud, Edeb, 112.)

Hadisten öğrendiklerimiz

- İyi bir Müslüman olabilmek için maddi ve manevi fedakârlık şarttır.
- Mahremiyete saygı esas olduğundan tecessüs yasaktır ve büyük bir günahtır.
- İlim öğrenmek, cennetin yolunu kolaylaştırır.
- Kur’an’ı okuyup anlamaya çalışmak en üstün zikirdir.
- Fazilet ve imtiyaz etnik kökende değil, amel ve ahlaktır.

KAHRIN DA HOŞ LÜTFUN DA HOŞ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

**Bulunduğun hâlden seni çıkarıp da diğer bir hâlde kullanmasını Allah'tan isteme!
Cenab-ı Hak dilerse, seni o hâlden çıkarmaksızın razı olduğu işlerde kullanır.**

İbn Ataullah İskederi

Ey sâlik! Unutma ki insan çok acelecidir. Düşünüp taşınmadan, ölçüp tartmadan öyle işler yapar ki şaşar kalırsın! İşin evvelini, ahirini hesap etmez; bir an önce müşkülü hâl yoluna girsin, hoşnut olmadığı hâller hemencecik değişsin ister. Bilmez ki, her şeyin iç yüzünü, en ince ve gizli sırlarını bilen Hak Teala kim bilir o kahrında ne lütuflar ne hayırlar gizlemiştir. Ama acele edersen hem derdine dert katar hem de kahrında gizlediği lütfundan mahrum olursun!

Kendi hâline bakıp da kederlenme! Çıkamazdayım diye feryat figan eyleme. Her gün bir hâlde sokar bizi Rabbimiz. Hayat yolunda ne badirelerden geçer yolumuz, ne meşakkat ve sıkıntılar düşer payımıza. Sanırsın ki seni çevreleyen o duvarların ardında öylece kalacaksın. Bazen de sevinç ve neşe dolar içimize. Allah'ın cevelan eden kaderinde kederin yerine mutluluk, sıkıntının yerine ferahlık ve genişlik gelir. Eğer sabreder, her işini hikmetle işleyen Rabbül-âleminin takdirine rıza gösterirsen şer gördüğün hâlin hayır olduğunu anlarsın.

Ey sâlik ille de bu iş şöyle olsun deme! Sen işini güzel eyle, tedbirini al ve tevekkülle bekle işin sonunu. İstedğin gibi sonuçlanmazsa da sakın üzülme, her iş Hak'tandır, O'nun her işi hikmet üzeredir. Senin aklın almasa da O'nun emrine uy ki rızasını kazanasın. Ne diyor Hz. Mevlana, eğer bir şey olmuyorsa ya hakkında hayırlı değildir ya da Cenab-ı Hak sana daha hayırlısını vermeyi murat etmiştir. Sen de hâline rıza göster.

Allah dostları der ki, üç şey vardır ki, kul onlarla dünya ve ahiret güzelliklerine kavuşur; belaya sabır, kazaya rıza göstermek ve bolluk halinde şükür ve dua etmek... Cenab-ı Hakk'ın bizim için takdir ettiği her şey hoşumuza gitsin gitmesin hakkımızda hayırlıdır. Eğer razı olursan takdirine O da senden razı olur. Allah dostları bu sebeple tercihte bulunmaz Allah Teala'nın kendileri için uygun gördüğü her neyse ona razı olurlar. Onlar için varlıkta yoklukta, hayat da ölüm de birdir, sıkıntı da ferahlık da, keder de sevinç de aynıdır. Her hâllerine şükredip, "kahrında hoş lütfun da hoş!" derler de hâllerinden zerre miskal şikâyet etmezler.

İşte onlar "sizin hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı, sizin hoşlandığınız bir şey de sizin için şerli olabilir." (Bakara, 2/216.) ayetinin hikmetine vakıf olmuş, kalpleri sükûn ve itminana ermiş kimselerdir. Ey sâlik bu makama ulaşanlar O tabipler tabibinin devasının bazen acı bazen tatlı geldiğini bilirler. Eğer şifa arıyorsan zehri bal misali yudumlamayı da bileceksin.

**Rasul-i Ekrem Efendim,
kahrın içindeki lütfu görmüş
ve O'ndan gelen ne varsa nimet
bilerek hamdolsun diyerek rıza
makamına erişmişti.**

Rabbinden gelen her şeye razı olan Rasul-i Ekrem Efendim, sevinçli bir durumla karşılaştığında "nimetiyle hayırlı şeyleri tamamlayan Allah'a hamdolsun" diyerek şükürünü izar ederdi. O sıkıntılı durumlarda hâlden şikâyetçi olmaz ve "her hâlükârda hamt, Allah'adır." (İbn Mace, Edeb, 55.) diyerek her hâline şükür ederdi. O, kahrın içindeki lütfu görmüş ve O'ndan gelen ne varsa nimet bilerek hamdolsun diyerek rıza makamına erişmişti. İşte hem bolluk hem de darlık zamanlarında Allah'a hamt edenlerin kıyamet günü

Kendi hâline bakıp da kederlenme! Çıkamazdayım diye feryat figan eyleme. Her gün bir hâle sokar bizi Rabbimiz. Hayat yolunda ne badirelerden geçer yolumuz, ne meşakkat ve sıkıntılar düşer payımıza. Sanırsın ki seni çevreleyen o duvarların ardında öylece kalacaksın. Bazen de sevinç ve neşe dolar içimize. Allah'ın cevelleri eden kaderinde kederin yerine mutluluk, sıkıntının yerine ferahlık ve genişlik gelir.

nünde cennete ilk çağrılacaklar olduğu müjdesini veriyordu bizlere. (Hâkim, Müstedrek, II, 706.)

Allah'ın hoşnutluğunu isteyenler önce O'ndan razı olmalı. Zira Allah'tan rıza duasında bulunanlara, "önce sen Allah'tan razı ol" diye ikazda bulundu Rabia Hatun. Sonra sordular "kul nasıl Allah'tan razı olur" diye, Rabia; "Kulun musibetle sevinmesi, nimetle sevinmesi gibi olduğunda Allah'tan razı olmuş demektir." dedi.

Müminin her işin Allah'tan geldiğine inanır ve başına gelen her ne ise Allah'ın onda hayır murat ettiği şuuruyla hep şükür hâlinde olur. İşte bu teslimiyet içinde olan müminler vaki olanda hayır vardır diyerek hep rıza hâlinde olurlar. Her hâline hamt eden Allah erlerinden biri de büyük âlim İmam-ı Azam Ebu Hanife'dir. Hem ilimle hem de ticaretle meşgul olan Ebu Hanife ders verdiği sırada ticaret için seferde olan gemisinin battığı haberini duyunca "Elhamdülillah" dedi. Ancak bir müddet sonra batan geminin kendi gemisi olmadığını öğrenince yine büyük imamın ağzından "elhamdülillah" sözü döküldü tereddütsüz. Zira onun kalbinde dünya malının varlığı da yokluğu da müsavi idi çünkü o, Rabbinden gelen her şeye rıza gösteren bir kuldu.

Ey sâlik dua etmeden önce düşün! İçinde bulunduğundan hâlden hoşnut değilsen o hâlin izalesini isteme! Sana isabet eden hâl ne ise acele etme, daha iyi olacağını düşündüğün bir hale kalp etmesini isteme Rabbimizden. Nerden biliyorsun belki de içinde bulunduğun hâl senin için daha hayırlıdır. Belki de Rabbinin vermesini istediğin şey de hayır yoktur. Belki de Rabbin bununla sana, başka türlü öğrenemeyeceğin bir öğüt verdi. Öyleyse tekrar düşün ve "Hayır da şer de Allah'tandır." de. O'ndan gelene rıza göster ve "lütfun da hoş kahrında hoş" diyerek "sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön." (Fecr, 89/28.)

HER ŞEYİ KORUYUP GÖZETEN HAFİZ

Fatma BAYRAM

Bu ismin Kur'an-ı Kerim'de geçtiği üç ayetin (Hud, 11/57; Yusuf, 12/64; Sebe, 34/21.) iniş zamanının da Mekke döneminin en şiddetli yıllarına rastlaması bize bu isme en çok ne zaman sarılmamız gerektiğini öğretir: Kendimizi en güçsüz ve düşmanlarımızı da en muktedir hissettiğimiz zaman...

Hafız "korumak ve muhafaza etmek" anlamındaki hıfz kökünden türemiş, korumada mübalağa ve sü-reklilik ifade eden bir sıfattır. Allah'ın isimlerinden biri olarak "kâinatta zerre kadar bir şey bile göze-timinden uzak olmayan ve tabiatı dengede tutup koruyan" anlamına gelir. (Bakara, 2/255; Enbiya, 21/32; Kaf, 50/4.) Kâinatın işleyişinde her şeyin yerli yerinde olması, küçükten büyüğe bütün varlığın birbirinin var oluşunu destekleyecek bir düzen içinde sistemi devam ettirmesi Rabbimizin Hafız isminin tecellisi iledir. Bu denge sayesinde varlık âleminde birbirine zıt gibi görünen şeyler birbirinin varlığına hizmet eden vasıtalar olur. Ne zaman ki denge bozulur o zaman varlık birbirini yok etmeye başlar. (O'nun kurduğu bu mükemmel sistemi bozma kapasitesi sadece insanda vardır. (Rum, 30/41.)

Hafız neyi muhafaza eder?

Canlıların hayatiyetini sürdürmek için muhtaç olduğu bütün içgüdü ve reflekslerin daha dünya-ya gelirken hazır olarak verilmesi Allah'ın bir ikramıdır. Bu isme fiziki varlığımızın ko-runması için muhtaç olduğumuz gibi kalbimizi şüphe ve vesveselerden, ak-lımızı sapma ve yanılmalardan, gi-dişatımızı bozulma ve tefessüh-ten korumak için de muhtacı. Hayatımızın, ailemizin, vatan ve devletimizin, mal ve mülkümüzün her türlü tehditte (Yusuf, 12/64.), Allah kelamının tahrif ve tebdilden muhafaza edilmesi (Hicr, 15/9.) hep bu isimledir. Din ve dünyadan neyin korunmasına muh-taçsak orada Hafız isminin tecellisine de muhtacı. Allah'ın korumadığını kimse koruya-

maz; O'nun koruduğuna da kimse ilişemez. (Yunus, 10/107.)

İnsan bütün mahlukat içinde kendisini bekleyen tehlikeleri önceden düşünebilen tek varlık olduğun-dan güvenlik ihtiyacını da en şiddetle hissedenden var-lıktır. Asıl koruyanın Allah olduğunu; O korumadığı zaman hiçbir korumanın kâr etmeyeceğini bilmek bizi O'nun kapısından başka yerlerde korunma ara-yarak boynumuzu onlara teslim etmekten korur. Al-lah'ın himayesine girmek şahsiyet ve haysiyetimizi korumanın yegâne yoludur. İç dünyamıza yerleş-tirdiği vicdan ve yegâne sağlam bilgi kaynağımız olan vahiyle bizi her türlü sapmadan koruyan da (Tari, 86/4.) Allah'tır. Rabbimizin ilk insandan itibaren bizi hiç vahiysiz bırakmamış olmasının hikmeti de bu-dur: İyi ve kötüyü ayırt etmede elimizden tutup nef-sin şiddetli baskısını dengeleyecek bir kutsal bilgiyle donatarak bu mücadelede bizi yalnız bırakmamak! Fakat bir kul yine de bu yardımı reddeder ve tek ba-şına yol almak isterse ona da yapılacak bir şey yok-tur. Çünkü bu hayatta kimse kimseye günah-lardan zorla uzak tutacak şekilde bekçilik yapmakla görevlendirilmemiştir. (Nisa, 4/80; Şura, 42/48.) Buna mukabil yönü-nü Allah Teala'ya çevirip bu yolda istikamet sahibi olanlar Hafız isminin doğrudan tecelli edip âdeta bu isimle anılan kişiler olurlar. (Kaf, 50/32.)

**Bu ismin tecellileri
ile ahlaklanan insan aynı
zamanda yaptığı iyilik ve
kötülüklerin bir zerresinin
bile kaybolmayıp günün
birinde önüne çıkacağına
kesin olarak inanır.**

İnsanlığın her konudaki birikiminin koru-narak aktarılması da bu sıfatın tecellisi ile-dir. Fahreddin Razi bu ismin kişiyi manevi tehlikelerden koruduğuna dikkat çekerek nice bilim ve düşünce adamının basit şüphelerin

İbn Arabî'ye göre kişi hem kendini murakabe altında tutmak hem de kendine emanet edilenleri koruyup kollamak için bu ismin tecellisine muhtaçtır. Bu ismin tecelli ettiği kişiler öncelikle Allah'ın ihsan ettiği muhafaza vasıtalarını iyi kullanırlar. Hayatlarını, akıl ve beden sağlıklarını, dinlerini, aile fertlerini, mal ve mülklerini her türlü tehdiye karşı iyi muhafaza ederler.

الحفـظ جلاله

sevkiyle hakikatten uzak kaldığını ifade etmiş, dolayısıyla insanlığın iyilik, güzellik ve doğruluk namına sahip olduğu paha biçilmez mirasın Hafız isminin tecellisinin bir ürünü olduğunu vurgulamıştır. Çünkü hakikatin korunması hem onun doğru bir şekilde kavranmasını, hem cesurca ve akılcıca müdafaası edilmesini hem de sağlam bir şekilde aktarılmasını içerir. Bu da ancak her türlü zayıflıktan korunmuş sağlam bir akıl ve karakterle olacak bir iştir.

Bu ismin Kur'an-ı Kerim'de geçtiği üç ayetin (Hud, 11/57; Yusuf, 12/64; Sebe, 34/21.) iniş zamanının da Mekke döneminin en şiddetli yıllarına rastlaması bize bu isme en çok ne zaman sarılmamız gerektiğini öğretir: Kendimizi en güçsüz ve düşmanlarımızı da en muktedir hissettiğimiz zaman...

Dikkat, Hafız her şeyi kaydedip saklar!

Esmayihüsnadan pek çok isimde olduğu gibi Hafız ismi de bir yönüyle ferahlık verip sevindirirken, diğer yönüyle sakındırıp düşündüren bir isimdir.

(Şûra, 42/6.) Çünkü hıfz, beladan, yok oluştan, dağılıp gitmekten korumayı ifade ettiği gibi hiçbir şeyi gözden kaçırmadan; küçük büyük, gizli açık her şeye vakıf olup kaydını tutmayı da kapsar. Bu bakımdan ahirette yeniden dirilme ve yaptıklarından hesaba çekilme ile Hafız isminin yakından alakası vardır. Hafız isminin bu anlamının bilincinde olanlar niyetlerine varıncaya kadar her davranışlarının kaydedilip muhafaza edildiğini bilirler. Bu da onları farkındalık ve öz disiplin kazandıracak bir bilinç düzeyine yükseltir.

Hafız tecelli ettiğinde

İbn Arabî'ye göre de kişi hem kendini murakabe altında tutmak hem de kendine emanet edilenleri koruyup kollamak için bu ismin tecellisine muhtaçtır. Bu ismin tecelli ettiği kişiler öncelikle Allah'ın ihsan ettiği muhafaza vasıtalarını iyi kullanırlar. Hayatlarını, akıl ve beden sağlıklarını, dinlerini, aile fertlerini, mal ve mülklerini her türlü tehdiye karşı iyi muhafaza ederler. Sadece kendilerinin değil, ilahi takdir gereği ellerinin altına verilmiş olanların hak ve hukukunu, izzet ve şereflerini de itina ile korurlar. İnsanoğlunun kendi varlıklarını koruma içgüdü-sünün kendinden alt seviyedekilere zarar vermeye yol açabileceğini bilir; herkesin hakkını kendisinininki gibi kutsal bilirler.

Bu ismin tecellileri ile ahlaklanan insan aynı zamanda yaptığı iyilik ve kötülüklerin bir zerresinin bile kaybolmayıp günün birinde önüne çıkacağına kesin olarak inanır. Bu nedenle de iyilikleri çoğaltıp, kötülüklerden sakınmaya çalışır. (Hac, 22/41.)

Esmayihüsnadan pek çok isimde olduğu gibi Hafız ismi de bir yönüyle ferahlık verip sevindirirken, diğer yönüyle sakındırıp düşündüren bir isimdir.

Bu hedefe ulaşmak için göstereceğimiz çabada ilahî rehberimiz olan Kur'an-ı Kerim'de nelerin korunması konusunda ikaz edildiğimize dikkat etmemiz gerekir. Acaba âlemlerin Rabbi bizi korumayı bizim neleri korumamıza bağlamıştır? Birkaç örnek olması açısından şu ayetlere bakmanızı önerir, bu konuda daha titiz bir çalışmayı sizlerin özeninize bırakırız. (Bakara, 2/27, 237; Nisa, 4/34; Mü'minin, 23/5, 9; Mearic, 70/34; Tevbe, 9/112; Ahzab, 33/35; Nur, 24/30, 31; Maide, 5/89; Tahrim, 66/6; Haşr, 59/9...)

Ensari YENTÜRK | Diyanet İşleri Uzmanı

PAKİSTAN ZİYARETİ

akistan... Türkiye'nin ikiz kardeşi. Mütevazı ve sıcacık insanların ülkesi. Veliyyul-

lah Dehlevi'nin, Muhammed İkbal'in, Ebu'l-A'lâ el-Mevdudi'nin, Muhammed Yusuf Kandehlevi'nin, Muhammed Hamidullah'ın, Fazlurrahman'ın, Muhammed Taki el-Usmani'nin diyarı...

Resmî ilişkilerimiz, Pakistan'ın 1947'de bağımsızlığını kazanmasıyla başlamış olsa da esasen tarihî ve ilmî bağlarımız çok daha eskilere dayanıyor. Anlaşmalarla, ittifaklarla, işbirliği konseyleriyle iki devlet arasındaki siyasi ve iktisadi ilişkiler süratle gelişirken, dinî ve kültürel alanlardaki işbirliğinin ne yazık ki aynı hızda geliştiği söylenemez.

Özellikle dinî kurumlar arasında güçlü bir işbirliği tesis etmenin önünde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın muadili-benzeri bir teşkilatın bulunmaması, dinî cemaatlerin ve eğitim kurumlarının bir çatı altında birleşmemesi, Berelvi, Deobendi, ehlihadis gibi ekoller arasında derin çatlakların var oluşu gibi birtakım maniler söz konusu. Maamafih iki ülkenin din işleri bakan

Doğru anlaşıldığı zaman, dinin su ve hava kadar tabii olduğunu, yanlış anlaşıldığı zaman ise toplumun bütün potansiyellerini tükettiğini ifade eden Başkanımız, bu bağlamda Din İşleri ve İnançlararası Uyum Bakanlığı'nın hizmetlerinin Pakistan için çok büyük önem arz ettiğini dile getiriyor.

ve başkanlarının son iki yıl içinde gerçekleştirdiği ziyaretler kuşkusuz önemli kilometre taşları olacak mahiyette.

Efendim, Diyanet İşleri Başkanı ve maiyetindeki heyetin Pakistan seyahati, Uluslararası Siret Konferansı vesilesiyle Pakistan Din İşleri ve İnançlararası Uyum Bakanı Serdar Muhammed Yusuf'un resmî daveti üzerine 08-13 Aralık 2016 tarihleri gerçekleştirildi.

Program kapsamındaki ilk durak Uluslararası İslam Üniversitesi oluyor. 1980 yılında kurulan bu üniversitenin 9 fakültesi ve 9 enstitüsü var ve hâlen 15.000'i kız olmak üzere 30.000 civarında öğrenciye hizmet veriyor. Bu öğrencilerin 3.000'i de yabancı. Çok geniş bir alana yayılan kampüsteki tüm fakülte binaları, kırmızı tuğlaları ve görkemli cümle kapılarıyla o coğrafyaya has mimari özellik taşıyor.

"Muhterem Başkan son görüşmemizde Pakistan'ı ziyaret edeceğine dair bana söz vermişti. Bugün, sadece bu sözünü yerine getirmekle kalmadı, ayrıca mezunlarımızın çoğunlukta olduğu bir heyeti de yanında getirdi. Buradaki hocalarımız çok değerli tavsiyelerini duyuktan onur duyacaklar." derken, Rektör Masum Yasinzai'nin jest ve mimiklerinden ne kadar sevinçli olduğu anlaşıyor.

Sayın Başkanımız konuşması esnasında, İslam dünyasının içinden geçtiği zorlu sürece dikkat çekiyor; ilim, hikmet ve marifete vurgu yapıyor. Türkiye'de de bir İslam Üniversitesi kurulma çalışmalarına değiniyor. Ayrıca iki ülke arasında gerek öğretim görevlisi gerekse öğrenci değişiminin önemine atıfta bulunuyor.

İkinci durak Din İşleri ve İnançla-

rarası Uyum Bakanlığı oluyor. Bakanlığın teşkilat yapısı, Diyanet İşleri Başkanlığından oldukça farklı. Bakanlığın toplam personel sayısı 470 ve kendisine bağlı din görevlisi bulunmuyor.

Doğru anlaşıldığı zaman, dinin su ve hava kadar tabii olduğunu, yanlış anlaşıldığı zaman ise toplumun bütün potansiyellerini tükettiğini ifade eden Başkanımız, bu bağlamda Din İşleri ve İnançlararası Uyum Bakanlığı'nın hizmetlerinin Pakistan için çok büyük önem arz ettiğini dile getiriyor.

Akabinde cuma namazı için Faysal Camii'ne geçiliyor. Projesi Vedat Dolakay tarafından Kocatepe için hazırlanan fakat İslamabad'ın en nadide yerlerinden birine, bir dağın eteğine nasip olan camiye... Hutbenin öncesinde heyette yer alan Ali Tel hoca güzel bir tilavette bulunuyor. Burada cuma günleri önce Urduca, ardından da Arapça hutbe okunuyor. Diyanet İşleri Başkanımız Arapça hutbe irat ediyor, ardından namazı kıldırıyor. Cemaatin teveccühünü gördükçe samimiyetin, muhabbetin, ümidin tezahürüne de şahitlik ediyoruz. Unutmadan... İki ezanı da Ali Hoca okuyor Faysal Camii'nde.

Ve Federal Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığındayız. Son derece mütevazı ve fakat çalışmalarını anlattıkça oldukça başarılı biri olduğuna kâni olduğumuz Bakan Muhammed Beligü'r-Rahman, Pakistan'ın eğitim sistemi hakkında heyete bilgi veriyor. Hâlen Pakistan'da bir milyondan fazla çocuğun temel eğitim alamadığını üzülen ifade ediyor. Din derslerinin anayasa gereği zorunlu olduğunu, şu anda kanun teklifi olarak Meclis'e gönderdikleri bir çalışma ile tüm öğrencilerin liseden mezun ol-

duğunda Kur'an mealini bitirmiş olacaklarını söylüyor. Sözü Türkiye'deki imam hatip modelini esas alarak geliştirdikleri okul projesine getirdiğinde, içimizde farklı bir sevinç ve iftihar hissediyoruz.

Diyanet İşleri Başkanımız söz sırası kendine geldiğinde mevcut din eğitimi modellerinin büyük sorunlar içerdiğini ifade ediyor. "Bizim problemimiz, Kitab'ın ayetleri ile kâinatın ayetlerini birbirinden ayırmaya kalkışmaktır. Bana, 'medeniyet tarihinde sizi en çok üzen şey nedir?' deseniz, 'Buhara'da medresenin rasathaneyi kapatmasıdır.' derim." şeklinde konuşuyor.

İkinci günkü programa Maarif Vakfı ziyareti ile başlanıyor. Vakıf nezdinde görevlendirilen öğretmenlerle kahvaltıda bir araya gelen Başkanımız, öğretmenlerin üstlenmiş oldukları mesuliyetin ağırlığına dikkat çekiyor; bu hizmette başarılı olmanın anahtarını gönüllülük ve bilgi donanımı olarak tespit ediyor.

Ve Pakistan Cumhurbaşkanı Memnun Hüseyin'in heyetimizi kabulü... Türkiye ile Pakistan arasında çok özel bir bağ bulunduğunu ve bunu kelimelerle anlatmanın mümkün olmadığını söylüyor Sayın Cumhurbaşkanını. Mevzu Türkiye'de kurulacak olan İslam Üniversitesine gelince "açılışında ben de bulunmak isterim." diyor.

Günün öğle yemeğini Islamabad Büyükelçisi Sayın Sadık Babür Girgin ikram ediyor. Yemeğin ardından yola çıkılacak ancak, bu araya bir de Sayın Başkanımızın Pakistan televizyonuna röportajını sıkıştırıyor ev sahipleri.

Derken saat 14.30 gibi Lahor'a hareket ediliyor ve yaklaşık 5 saat süren karayolu yolculuğuyla Lahor'a varılıyor. Ülkenin ikinci büyük şehri olan Lahor, yaklaşık 10 milyon nüfusa sahip ve Pakistan'ın ekonomik, kültürel, eğitim ve ulaşım merkezi adeta. Yolda verilen bir molada Pakistanlı çocukların heyetimize olan ilgi ve alakası gö-

rülmeye değer. Onlarcası heyet üyeleriyle fotoğraf çektirmek için adeta yarışıyor. Bu yolculuğun eskort ve koruma hariç, heyete tahsis edilen sekiz tane, o meşhur Alman markası makam araçlarıyla gerçekleştirildiğini ayrıca vurgulamak gerekir ki Pakistan'ın bu ziyarete verdiği önem daha iyi anlaşılabilir.

Uluslararası Siret Konferansının Açılış Programı sabahın ilk saatlerinde... Tezyinatta mübalağayı seven kardeşlerimiz, programın yapılacağı salonu cıvı cıvı hâle getirmiş. Yine Ali Tel Hoca'mızın tilavetiyle başlıyor program. Ardından güzel bir na't ve Bakan Yusuf'un hitapları... Sonrasında ise Diyanet İşleri Başkanımızın İkbâl'in şiirlerinden alıntılarla süslediği "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı" konulu konferansları...

Öğleden sonra programda İkbâl'in türbesini ziyaret var. Türbe masallarında tavsif edilen nitelikte büyüleyici bir bahçe içinde... Merhuma fatihalar okunuyor, dualar ediliyor.

Muhterem Başkanımız İktal'i, Hindistan'daki Müslümanları İngiliz sömürüsüne karşı ayaklandıran ve Pakistan'ın kuruluşunda büyük tesiri olan İktal'i, İstiklal Savaşı yıllarında millî mücadelemize destek vermek için halkı örgütleyen İktal'i, rüyasında Peygamber efendimizle görüşen ve Trablusgarp'ta şehit düşen Osmanlının kanını, kendisine hediye olarak getirdiğini söyleyen İktal'i anlatıyor bize... Hem bize, hem de heyete dahil olan Ürdünlü misafirlere...

Türbenin birkaç metre ötesinde yer alan merdivenlerden Padişahi Camii'ne geçiliyor. Muhteşem bir avlu içinde, aynı anda 5 bin kişinin namaz kılabilirdiği bir cami bu. Babür hükümdarlarından Alemgir Evrengzib tarafından yaptırılmış ve 1673 yılında tamamlanmış. İkinci namazını eda ettikten sonra, İmam Abdülhabir Azad heyete camiyi anlatıyor. Caminin akustiğiyle ilgili söylediklerine binaen Ali Tel Hoca Hüdhüd'ün zikredildiği Neml suresinin 20. ayetini terennüm ederek bizzat deneme yapıyor. Gerçekten inanılmaz!

Cami müştemilatında kutsal emanetlerin sergilendiği bir bölüm yer alıyor. Sergilenen eşyaların bakım ve onarımına ihtiyacı olduğu bariz bir şekilde görülüyor. Diyanet İşleri Başkanımız uygun bir dille Türkiye olarak bu konuda yardımcı olabileceğimizi ifade ediyor. Acele ediyoruz zira, biraz sonrası için planlanan Ulusal Ulema ve Meşayih Konseyi üyeleriyle toplantıya yetişilecek.

Bakanlık marifetiyle ve fakat büyük meşakkatlerle daha yenice teşkil ettirilen ve her meşrepten âlimin bir araya getirildiği bu konseyden 50 kadar üye Başkanımızı dinlemeye gelmiş. Bana kalırsa, Başkanımızın burada yaptığı konuşma, seyahat

boyunca yaptığı tüm hitapların en güzeli ve en etkileyicisi idi. Tevazu-yu elden bırakmadan ancak vahdet adına, tevhit adına, hak ve hakikat adına söylenmesi gereken ne varsa söylüyor hocamız. Hem bir nasihat, hem bir ikaz mahiyetinde...

Planlanan program dışı bir davet alıyoruz. Meğer bu akşam Padişahi Camii'nde Kur'an ziyafeti varmış. Dünyanın değişik bölgelerinden gelen meşhur kârilere sırayla kürsüye çıkıyor. Gecenin yıldızı ise Ali Tel Hoca'mız oluyor. Ali Hoca coştukça, cemaat de coşuyor.

Burada cuma günleri önce Urduca, ardından da Arapça hutbe okunuyor. Diyanet İşleri Başkanımız Arapça hutbe irat ediyor, ardından namazı kıldırıyor. Cemaatin teveccühünü gördükçe samimiyetin, muhabbetin, ümidin tezahürüne de şahitlik ediyoruz.

Nihayet sabahın ilk saatleri için beklenen teyid geliyor. Ülke dışından aynı gün dönen Pencap Eyalet Başbakanı Şahbaz Şerif, resmî tatil olmasına rağmen heyeti resmî konutunda kabul edecek. Görüşme yine samimi bir ortamda gerçekleşiyor ve Siret Konferansının ikinci günü programına yetişebilmek için nispeten kısa sürüyor.

İkinci günü program, daha büyük ve daha güzel bir salona alınmış. Federal Başbakan Navaz Şerif de katılıyor konferansa... Salon hınca hınç dolmuş. Diğer tüm konuşmalarını Arapça olarak gerçekleştiren

Sayın Başkanımıza, arzu etmesi hâlinde burada hitabını İngilizce yapabileceği söylendiğinde, "sö-mürge diliyle hitap etmeyeceğim bu kardeşlerime" diyerek, konuşmasını Türkçe yapmayı tercih ediyor. Ancak yine İktal'in şiirlerini Urduca okudukça, katılımcıların gönüllerini fethediyor.

Hatırlar konuşmalarına devam ederken, Sayın Başbakanla planlanan görüşmeye geçiliyor. Pakistan'daki temaslarına dair Başbakan'a bilgi veren hocamız, bu vesileyle hem Navaz Şerif'in hem de Pakistan halkının Mevlit Kandilini tebrik ediyor. Başbakan Şerif de İstanbul'daki terör saldırısından duyduğu derin üzüntüye değine-rek, Başkanımızın şahsında Türk halkına taziyelerini iletiyor.

Konferansın bitiminde Siret Yarışması Ödülleri dağıtılıyor. Bu vesileyle biz de merhum M. Asım Köksal'ın 1983 yılında dünya birincisi olarak, buradan Uluslararası Siret Ödülü almış olduğunu Başkanımızdan öğrenmiş oluyoruz.

Öğleden sonrası yoğun şekilde gelen ikili görüşme taleplerine ayrılmış durumda. Görüşmeler başladıktan sonra, o günkü İstanbul uçağının yoğun sis nedeniyle 12 saat tehir yaptığı ve yaklaşık bir saat sonra kalkacağı, yarınki uçağın da yine aynı sebeple belki de daha uzun süre tehir yapabileceği bildiriliyor. Gerekli teyitlerin ardından, Başkanımızın talimatıyla yarım saat içinde hazırlanan heyetimiz havaa-lanına intikal ediyor. Ve hamdolsun son derece başarılı ve unutulmaz bir ziyareti gerçekleştirmiş olmanın huzuruyla, fakat iki ülke arasında yapılacak daha çok şey olduğunun bilinci ve sorumluluğuyla sağ-salim memleketi geri dönüyoruz. ■

KALBİ VE KALEMİ SAĞLAM BİR HİZMET ERİ: HAFİZ MUSTAFA KARABEYOĞLU

Faruk ÇELİK | Sapanca Müftüsü

öreve başladığım 2010 yılından beri Hafız Hoca'yla ilgili duyduklarım hep ilgimi çekti. 1968 yılında vefat etmesine rağmen toplum hafızasında yaşamaya hâlâ devam ediyordu. Bunda gönüllü olarak yaptığı hizmetin katkısı büyüktü. Vefatından sonra zor zamanlarda yürüttüğü hizmetin önemi daha da anlaşılmış ve anma programları düzenlenmeye başlamıştı. 1948-1968 yılları arasında yaptığı hizmet büyük bir boşluğu doldurmuş ve yetiştirdiği talebeler bölgede din hizmeti hususunda önemli bir işlev görmüştü. Kastamonu'nun ilçelerinden, Karabük ve Çankırı'dan eğitim almak için öğrenciler o zaman Araç ilçesinin nahiyesi olan Mergüze (İhsangazi)'ye gelmişler, eğitim almışlar ve hizmet etmek üzere memleketlerine geri dönmüşlerdir.

Zamanla zihnimde hakkında anma programları düzenlenen Hafız Hoca hakkında biyografik bir çalışma yapma fikri doğdu. Hakkında bilgi topladıkça merakım gittikçe arttı. Toplum içinde etkinliği, saygınlığı, azmi, kararlılığı, yazdığı şiirleri çok etkileyiciydi. Sonunda hakkında yaptığım çalışmayı bitirdim ve bütün din gönüllülerine örnek olan hocamızın hayatı 2013 yılında kitap hâline gelerek okuyucuyla buluştu.

Mustafa Karabeyoğlu 01.07.1888 tarihinde Araç ilçesinin Gemi köyünde dünyaya gelir. Ailesi varlıklı bir ailedir, Karabeyoğulları olarak

bilinirler. Babasının adı Mehmet, annesinin adı Nuriye'dir.

Mekteb-i İbtidai (İlkokul)'den mezun olduktan sonra Araç Mekteb-i Rüştîyesine (Ortaokul) girer ve 1899 yılında mezun olur. 1900 yılında hafızlık eğitimi için Kastamonu'da medreseye girer.

Hafızlığını tamamladıktan sonra, yüksek tahsil için 1906 yılında İstanbul'a gider. İstanbul'da Koska semti yakınlarında Hekim Çelebi Medresesi'nde altı yıl kalır.

Tahsil hayatı devam ederken I. Dünya Savaşı patlak verir. Çanakkale savaşlarına katılır. Hocanın tahsili dikkate alınarak Topçu İhtiyat Zabiti yani Topçu Yedek Subayı olarak orduya alınır. Çanakkale'yi tasvir ettiği şiirinde şöyle der:

Dünyada dağ, tepe, / Tümsek, sayısız çok, / Bu şâhikanın, / Vallâhi! Bir eşi yok.

Daha sonra Filistin cephesine gider. Osmanlı ordusunda İngilizlere karşı Gazze hattında Sahra Topçu İhtiyat Zabiti olarak Gazze savaşlarına katı-

lır. 1917 yılında Gazze'nin İngilizlerin eline geçmesiyle, askerliği sona erer ve memleketine döner.

Memleketine döndükten sonra Kastamonu Müftüsü Hafız Ahmet Hazım Efendi'nin kızı Bedriye Hanım ile evlenir. Bu evlilikten 01.07.1921 tarihinde bir kız çocuğu dünyaya gelir. Adını Güzine koyarlar. Hafız Hoca'nın nesli, kızı Güzine Hanım ile devam eder.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra memleketin üretim ihtiyacı içinde olduğu bilinciyle Safranbolu'da dokuma işleri yapmak üzere dokuma makinesi alır ve küçük bir atölye işletir.

Bu arada siyasetle de ilgilenir. Halkını mecliste temsil etmek ister. Mebusluk talebini Sahra Topçu İhtiyat Zabiti (Yedek Subay) olarak yapar. Elimizdeki belgede tarih bulunmamaktadır. Bu talebin 1935-1942 yılları arasında yapıldığı kuvvetle muhtemeldir.

Bir gün kardeşi Cemal Efendi ile birlikte atlarla Safranbolu'dan Kastamonu'ya giyim alışverişi için giderken, Daday-Selalmaz arasında eşkıya yollarını keser. Hoca'yı bacağından ve kolundan vururlar. Bundan sonraki hayatına engelli olarak devam eder. Toplum arasında "Topal Hafız" lakabıyla anılır. Bu olaydan sonra kendini tamamen Kur'an eğitimine adanır.

"Er-Rahmân Alleme'l-Kur'ân" başlıklı şiirinde de şöyle der:

Yunus'tan Araçlı'ya, / İlçesi Ağaçlı'ya, / Söylendi: "okut" sözü, / Ayağı Ağaçlı'ya.

Araç ilçesi Çay Mahallesi'nde bulunan Kötürüm Bayezid Camii'nde Kur'an dersleri verir ama siyasi şartlar müsaade etmez. Buna rağmen Kur'an eğitiminden vazgeçmez. İğdir

ağalarından Ali Deveciler'in odasında, Kur'an dersleri vermeye devam eder.

1948'in başlarında Mergüze'de bir hayır sahibinin tahsis ettiği ahşap bir binada Kur'an kursu açar. Bir ara yaşadığı sıkıntılar onu Kastamonu merkeze bağlı Karamukmolla köyü Örükbeli Mahallesi Camii'nde kurs açmaya iter. Daha sonra nahiye halkı, Hoca'yı Mergüze'ye tekrar getirmek için kırk-elli atl ile yanına giderler. Mergüze'de devam etmesi hususunda ısrarcı olurlar. Hoca, Mergüze'ye dönmeyi bir şartla kabul eder. O da; "Bana yeni bir kurs yaparsanız gelirim" olur. Nahiye halkı da iki katlı ahşap Kur'an kursunu kısa sürede inşa eder.

Mergüze'ye manevi bir vazifeyle gelişini bir şiirinde şöyle anlatır:

Aldım izni er yurduna, / Var okulu aç, dediler. / Başlat hemen gelenleri, / Hak emrini saç, dediler.

Okulunun gayesini ise "er-Rahman Alleme'l-Kur'ân" başlıklı şiirinde şöyle açıklar:

Bir, burada birleşir, / Birlemeye sen de gir. / Birlemeye girmeyen, / Şirk kırıyla kirlenir.

Siyabınla bedeni, / Can durağı bu evi. / Şirkten, çirkten arıtmak, / Okulunun emeli

Hafız Hoca, Kur'an eğitimini manevi bir vazife olarak saymış ve hiçbir engel onu Kur'an eğitiminden vazgeçirememiştir. Zamanın siyasi şartları gereği kurs kapatılmaya çalışılsa da o, bir yolunu bularak kesintiye uğratmadan hizmeti devam ettirmiştir. Resmî onay istediklerinde Ankara'ya gitmiş ve bir günde onay çıkarttırmıştır. Mergüze'de Kur'an okulunu açtıktan sonra eğitim aşkını, heyecanını şu dizeleri ile dile getirmiştir:

Lâilâhe illallâh, lâilâhe illallah, / Muhammed Rasûlüllâh! / Kur'ân Evi açıldı. / Şükür Elhamdülillâh!

Bir ayağı ve bir eli engelli olmasına rağmen hiç yılmadan yaklaşık yirmi yirmi beş yıl Kur'an hâdimi olmuştur. Onun cesaret, sabır, inanç ve tevekkül sahibi, dirayetli ve dirençli bir kişiliğe sahip olmasına işaret eden husus; ellili ve altmışlı yıllarda 80 kişiye yatılı hizmet vermesi ve bir ayağı olmamasına rağmen oturarak hiç namaz kılmamasıdır. Onun ihlasla başlattığı hizmet bugün Müftülüğümüze bağlı Hafız Mustafa Karabeyoğlu Yatılı Kız Kur'an Kursu'nda devam etmektedir.

Hafız Hoca iki kez hacca gitmiştir. Talebelerinin anlattığına göre ilk haccına Kastamonu Valisi Niyazi Akı ile beraber, ikinci haccına ise Hoca'nın hacca gitme arzusunu duyan Çiçekpınar köyünden bir hanımın çemberinin (başörtüsü) arasına sarak getirip hediye ettiği altınlar vesile olur ve 15 Nisan 1963 tarihinde hac için yola çıkar.

Hoca'nın yayımlanmış eserleri de mevcuttur. Bunlar:

1. Kırk Bir Cim, Şiir Risâlesi, Ankara 1949.

2. Millî Dinî Türk Marşı Ey Gaziler, Şiir, Ankara 1949.

Hafız Hoca, Kur'an hizmeti sunduğu İhsangazi'de (Mergüze) vefat etmiş ve isteği üzerine İhsangazi Heracoğlu dergâh mezarlığına defnedilmiştir. Nüfus bilgilerinde vefat tarihi 15.09.1969 olarak yazılıdır. Bu tarih yanlıştır. Gerçek vefat tarihi 10.11.1968 yılıdır. İhsangazi ve Heracoğlu dergâhına yazdığı şiirde şöyle der:

Mergüze şen bucak, / Sönmesin bu ocak. / Şûle ver Allah'ım, / Nurlansın nur ocak! ■

CAMİDEN TAŞAN HİZMET: HADEME-İ HAYRAT

M. Emin GÜRDAMUR

islam kültüründe başta imam hatiplik olmak üzere cami görevlerini yürütenlere; minberden, mihraptan, kürsüden din-i mübin-i İslam'a hizmet edenlere "Hademe-i Hayrat" denilmiştir. Yani hayra hizmet edenler! Hademe-i hayrat, ihtiva ettiği geniş anlam bakımından sadece cami hizmetlerine tahsis edilemeyecek ölçüde kapsamlı bir terkiptir. Nitekim hayra hizmet için yer, zaman ve unvan ön şart değildir. Bütün yeryüzü müminlere mescit kılınmış ve bütün müminler iyiliği emredip kötülükten sakındırmayla memur edilmiştir. Her Müslüman kendi imkân ve kabiliyeti ölçüsünde bu büyük ve kesintisiz sorumluluğu elinden geldiğince yerine getirir.

Hademe-i hayratın literatürde imam hatiplik çerçevesine oturtulması hem imam hatipliğin ehemmiyetini, hem de imam hatipliğin cami hizmetlerini aşan yanını tazammum eder. İslami müesseseler, tarihsel süreçlere kolayca intibak edecek dönüşüm ve değişim hüviyetlerini bir kabiliyet olarak özünde taşırlar. Çünkü hiçbir müessese kendini amaç olarak dayatmaz. Nihai gaye, Cenab-ı Allah'ın rızasını kazanmaktır. Fert ve cemiyet bu gaye istikametinde coğrafyanın, kültürün ve zamanın gerekliliklerini sonuna kadar kullanır.

Dört halife devrinde imamlık-hatiplik hizmetlerinin bizzat halifeler tarafından büyük mescitlerde icra

edildiğini görürüz. Diğer şehir merkezlerinde de halifenin görevlendirdiği valiler aynı zamanda cami hizmetlerini yürütürlerdi. Emeviler döneminde halife siyasi hükümdar durumuna gelince din hizmetleri din bilginleri tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Abbasi, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet uygulamalarında da kısmi farklılıklara rağmen bu anlayışın egemen olduğunu görürüz.

Modern zamanlara gelindiğinde toplumda dinin ve din hizmetlerinin önemi azalmamış, aksine artış göstermiştir. Nurettin Topçu, İslam ve İnsan kitabında, din görevlisini şöyle tanımlar: "Onun en başta görevi, insanların sefaletlerinin yanında yaşamak, ister vücutta ister ruhta gözüksün, lakin her halde ruhu sefaletle sürükleyecek olan acıların yıktığı varlıklara uzanıp onları yerden kaldır-

maktır. Din görevlisi ruhların kurtarıcısı, ahlak yaramızın doktorudur."

Diyanet Aylık Dergi olarak bu sayıdan itibaren dergimizin Hademe-i Hayrat bölümünde hayra hizmet edenlerin küçük ama değerli hikâyelerine yer açıyoruz. Çünkü iyiliğin bulaşıcı olduğunu, hayrın yeni hayırlara tohum olma kabiliyeti taşıdığını düşünüyoruz.

Sokaktan camiye giden yol

Tarih boyunca gençler, yaşanan toplumsal dönüşüm süreçlerinden, sosyal sarsıntılardan en çok etkilenen kesim olmuştur. Gençlik, fizyolojik ve psikolojik bakımdan henüz taşları yerine oturmamış bir ırmağa benzetilebilir. Ergenlik ve sonrası dönemlerin gençler için yalnız geçilmesi zor süreçler olduğunu bilen Malatya Or-

duzu Mehmet Turgut Camii İmam Hatibi Basri Haskul, görev yaptığı muhitte gençler arasında madde bağımlılığının yaygın olduğunu, hatta bonzai sebepli ölümlerin bile yaşandığını görünce kollarını sıvamış.

Mahallede gençlerin atıl yerlerde buluşup alkol ve zararlı madde tükettiğini öğrenen Haskul, gençlere yönelik attığı ilk adımı şöyle anlatıyor: “Onların yanına gittim. Esrar ve içki kullandıklarını gördüm. Selam verip aralarına oturdum. Benim geldiğimi görünce bira şişelerini arkalarına sakladılar. Ne yaptıklarını sorduğumda ‘kola içip çekirdek yiyoruz’ dediler. Ben de bundan sonra geleyim beraber oturup, kola içer, muhabbet ederiz, dedim. Gençlerden bir kısmı sessiz kaldı, bir kısmı ise olmaz, dedi. Sebebinin sorduğumda ‘senin bizim aramızda ne işin var, burada ne yapacaksın?’ gibi cevaplar verdiler. Siz ne yapıyorsanız ben aynısını yapacağım, beni aranızda almayacak mısınız, dedim. Tebessüm ettiler. O birliktelik daha sonra camiye taşındı. (Rabbime hamdolsun) hâlâ devam ediyor. Mekânımız değişti. Camii, kurs, sohbet ortamlarında buluşuyoruz.”

Sürekli ilgi gerekiyor

Bir delikanlıyı gece geç saatlerde caminin karanlık duvarına saklanıp esrar sararken gördüğünde derinden yaralandığını söyleyen Basri Hoca, bunun sebebinin ise, “Henüz 23 yaşında. Caminin içini hiç görmemiş ama caminin dış tarafını esrar için kullanıyor.” sözleriyle açıklıyor. Caminin duvarına sinip esrar saran delikanlı, hocanın birebir ilgisi, alakası ve arkadaşlık temelinde geliştirdiği muhabbeti sayesinde bağımlılıktan kurtuluyor. Yine bir delikanlının aşırı miktarda alkol aldığını anlatan Haskul, “Telefonla arayıp düşün bitince

evime gelmesini söyledim. Gece yarısına yakın bir zamanda geldi. Tabii alkollü olduğu için birbirimizi anlamıyorduk. İki defa kahve yapıp sabaha kadar oturduk. Kendine geldikten sonra ne hâle düştüğünü, nasıl konuştuğunu, nasıl davrandığını ona anlattım. Yaşadığı acziyetin, sefaletin farkına vardı. Sabaha doğru ayrıldık.” ifadelerini kullanıyor. Gençleri zararlı ortam ve alışkanlıklardan uzak tutmanın kilit noktasının sürekli ilgi olduğunun altını çizen Haskul, “Bahsettiğim kardeşlerim ve diğerleriyle süreklilik arz eden bir sohbet ve ders ortamı geliştirdik. İslam cemaatle yaşanan bir dindir. Arkadaş ortamı kötü olursa iyilerin de kendini koruma şansı azalıyor.” diyor.

Basri Haskul, gençlerle arayı açmıyor. Sık sık telefonlaşıyor, hafta sonu kahvaltı programları düzenliyor. Bazı akşamlar bir semaver etrafında toplanılıyor, çaylar içilip sohbetler ediliyor. İl dışı gezilerle gençleri Eyüp Sultan, Şanlıurfa, Adıyaman, Darende Somuncu Baba gibi dinî, tarihî ve kültürel havası kuvvetli yerlere götürüyor.

Şehitler için altmış hatim

Basri Hoca, gençlerle arasında hoca-talebe ilişkisinin ötesinde bir muhabbet frekansı yakalamış. Gençlere “Ne zaman ders için bir araya geliyoruz?” diye sorduğunda gözlerinde bir ışık parıladığını, heyecanlandıklarını

nı, bu heyecanın kendisini de beslediğini söylüyor.

Kış da dâhil olmak üzere altı ay boyunca yatsı namazı sonrası kursta bir araya gelmişler. Hem eğlenip hem öğrenmişler. Aynı zamanda Elif-ba'ya başlamışlar. Harf harf ilerlemişler ve nihayetinde topluca hatim okuyacak seviyeye gelmişler. O kadar ki, altmış hatim ve bin Yasin-i Şerif okuyan gençler heyecanla bir tören tertip etmiş. Törene Kaymakam Bey başta olmak üzere Müftü Bey, Belediye Başkanı ve Emniyet Müdürü de katılmış. Dualar edilmiş, okunan hatimler şehitlerin ruhuna hediye edilmiş. Camide yeşeren hayır çevreye taşmış, ders ve sohbet halkası yeni alkol ve madde bağımlısı gençlerle büyümüş. “Rabbim bizi böyle bir görevle nasıplendirdiği için ne kadar şükretsem az.” diyor Basri Hoca. Çünkü sadece hidayet değil nasibin de Allah'tan olduğuna inanıyor. “Allah yaptığımız işleri kibirden, riyadan muhafaza buyursun.” diyerek de ekliyor.

Olur ya bir cuma günü yolunuz Malatya Orduzu Mehmet Turgut Camii'ne sabah namazı kılmaya düşerse namaz sonrası yapılan sohbetle ruhunuzu, akabinde ikram edilen çorba ile da bedeninizi doyurmayı ihmal etmeyin.

Bir başka Hademe-i Hayrat'ta buluşmak üzere hoşça kalın... ■

SEKÜLER HAYATIN AFİLLİ KAHVEHANESİNDE BİR DEM: KÂNİ KARACA

Firdevs KAPUSIZOĞLU

Onu da diri diri gömmeye kalkışıyorlar. Bakın şu kaderin cilvesine ki, kendisini kurtaran kişi üvey annesi oluyor. Daha her şeyden habersiz bir bebekken yaşadıkları onun çileli hayatının bir mukaddimesi oluyor.

Mehmet Ali Karaca

Türk İslam anlayışının peygamber sevgisinden beslenmiş en güzel ritüelidir mevlit. Seküler dünyanın algılayamadığı, yoz bulduğu ama eski zamanların en naif en bereketli ayinidir. Gerçekleşecek mevlit töreninin gazete ilanıyla duyurulduğu, insanların şevkle mevlit gününü beklediği, Anadolu'nun dört bir yanından âşık gönüllülerin akın ettiği eski zamanlar... Söyle-

yenin yaktığı, dinleyenin yandığı zamanlardı o zamanlar. Süleyman Çelebi'nin "Susadım gâyet harâretten kati / Sundular bir câm dolu su şerbeti" beyti okunduğu vakit, gülabdandan gül şerbetleri, kâselerden pudralı lokumlar ikram edilirdi. Aşk, irfan ve tefekkürle mayalanan mevlit, çünkü hayatımızda inananların birliğini, beraberliğini sağlamaya mukteditirdi. Doğumda dirliği, ölümden birliği anlatırken zamanla koflaştırdığımız bir ge-

lenek olacağını hangimiz tahmin edebilirdi ki...

Balat'ta Afilli Cezve diye bir yerde çaylarımızı yudumlarken düşünüyoruz bunları. Burası İstanbul'un en cümbüşlü semti... Randevu saatini geciktirdiğimiz için biraz mahcubuz. Bizi nasıl karşılayacağını, ona ne soracağımızı, kaç saat konuşacağımızı dahası sözleştiğimiz yere gelip gelmeyeceğini bile merak ediyoruz. Kimden bahsettiğimizi

merak ediyorsunuz tabii. Mevlit deyince aklımıza gelen ilk ismin Kâni Karaca'nın oğlu muhterem hocamız Mehmet Ali Karaca'yı bekliyoruz.

Arka arkaya çaylar geliyor. Yanımızdan eski eşyalarla dolu el arabaları geçiyor. Şöyle bir göz atıp yeniden içimize gömülüyoruz. Sokak gürültüsü. En iyisi onu yukarıda beklemek. Boş bardaklarla dolu masayı arkamızda bırakıp yukarı kata çıkıyoruz. Duvarlar gök mavisine boyanmış. Duvarlarda eski resimler... Pencere ahşap... Sanki oğlu değil de Kâni Karaca'yı görecekmiz gibi bir ürperti hissediyoruz. Az sonra saçlarını atkuyruğu yapmış, fötr şapkalı, gözlüklü bir beyefendi beliriyor merdivenlerde. Aynı anda başımızı çeviriyoruz.

Bu 'o' olmalı!

Ayağa kalkıyoruz. Ellerimizi sıkıyor içtenlikle.

Kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi anlamaya çalışıyor. Kendisi için getirdiğimiz kitaplarımızı takdim ediyoruz. Yüzü ışıltıyor. Telefonu çalıyor, özür dileyerek açıyor. Bir müddet konuştuğundan sonra tekrar aramıza dönüyor. Bizi tanımadığından olsa gerek, vaktinin az olduğundan dem vuruyor. Çok konuşamayacağım demek istiyor. Adını sonradan öğrendiğimiz Despina, dört çay ve beraberinde onun en sevdiği kekten getiriyor.

Buraya sık sık geliyorum derken cebinden metal bir kutu çıkarıyor. Kutudan bir tane karanfil çayına 'pıt' diye bırakıyor. Biz ise büyülenmiş gibiyiz, sadece izliyoruz. Babasının ince ince işlediği bir oya gibi, zarıfçe konuşmaya, babasını anlatmaya başlıyoruz...

Altı aylık bebekken gözlerindeki

çapaklanmayı temizlemek isteyen annesi halk arasında yaygın olan bir kocakarı ilacı hazırlıyor. İlacın içinde tehlikeli maddeler de var. Birkaç saniyeden sonra gözlerinden silinmesi gerekiyor. Fakat aniden gelen bir misafiri karşılamak zorunda kalan annesi dalgınlıkla ilacı silmeyi unutuyor ve ilacın içindeki tehlikeli madde birkaç dakika içinde Kâni Karaca'nın gözlerindeki damarları eritiyor fakat bu kaza tamamen kaybettirmemiş gözlerini.

Adana'da önce Saatçi Ali Efendi himayesinde hıfza başlıyor daha son-

Kâni Karaca sadece Birleşik Devletler'de oldukça fazla sayıda insanın Müslüman olmasını sağlamıştır. Bunu nasıl başardı diye soracaksınız. Mevlevi ayini icra etmeye gidiyorlar. İlk 1960'ta başlıyorlar. Ondan sonra vefat edene kadar her yıl gidiyorlar. Yani 44 yıl...

ra sesinin güzelliği dikkat çekince makam öğrenmesi için Abdi Efendi'ye veriyorlar. 1950'de İstanbul'a geliyor. Destek oluyorlar. Sadettin Kaynak'la tanışıyor. Sadettin Kaynak ona sahip çıkıyor. Kâni Karaca, sonraları Yeraltı Camii imamı hafız Ali Üsküdarlı ile de tanış oluyor. Fakat bu iki şöhretli isim Kâni Karaca'yı paylaşmak istemiyor olsa gerek ki bir türlü yıldızları barışmıyor. Kâni Karaca ikisini de incitmeden talebelik etmeye devam ediyor.

Sadettin Kaynak talebesini mayalayan ilk hocasını hep hayırla yâd

ediyor ve kendisinin göç vakti yaklaşıncı Kâni'yi Sadettin Heper'e emanet ediyor. Altı yüz makam bilen bu iki üstat, kendilerini de aşan bu coşkun denizi titizlikle yetiştiriyorlar. Altmışlarda Malezya'daki yarışmada Kurra hafızlarının içinde birinci gelerek altın madalya alıyor. Sonra Suudi Arabistan Kralı kendisini ülkelerine davet ediyor. Hatta o zamanlar bu durum, Arap ülkeleri nasıl olur da Türkiye'den bir hafız çağırır diye sansasyonel bir olay oluyor... Ama ondan sonra Arabistan'ın hafızları periyodik olarak Beyazıt'taki Hafızlar Cemiyeti'ne geliyorlar Kâni Karaca'yı ziyarete.

Burada karanfilli çay tazeleniyor. Biraz nefesleniyor hocamız. Dışarının gürültüsü ilk o zaman duyuluyor kulağımıza. Bir korna sesi yirtiveriyor sessizliğin zarını. Artık saatine bakmadığını fark ediyoruz. Demek, yapılacak işleri çoktan rafa kaldırdı. Pür dikkat dinlemeye devam ediyoruz:

"Kâni Karaca sadece Birleşik Devletler'de oldukça fazla sayıda insanın Müslüman olmasını sağlamıştır. Bunu nasıl başardı diye soracaksınız. Mevlevi ayini icra etmeye gidiyorlar. İlk 1960'ta başlıyorlar. Ondan sonra vefat edene kadar her yıl gidiyorlar. Yani 44 yıl... Oradaki Müslüman Mevlevi grupların da davetiyle bütün eyaletleri dolaşıyorlar. 2000 yılında babamın sesi üzerine bir üniversitede deney yapılıyor. Amerikan müzikologlar asrın sesi ilan ediyorlar kendisini. Dünyada dijital sese en yakın insan sesi... İkinci sırada kimin olduğunu hatırlayamıyorum ama üçüncü sırada da Michael Jackson vardı.

İnsanlara sadece diriyken değil vefat ettikten sonra da tesiri bü-

yük oldu. Arjantinli bir neyzen var 2007'de İspanya'da Dünya Neyzenler Birliği'nde bir konuşma yaptı. Beni de aramışlardı ama ben gidemedim. Ney üflemesini ben Kâni Karaca'dan öğrendim der. O sıralar babam sağ değildi ama o üst üste rüyasında babamı görmüş.

Kurra hafızlığında birçok birinciliği vardı. Onun gibi de okuyan yoktu zaten. Bir sureyi kaç farklı makamdan okurdu. Kur'an-ı Kerim'i kim şuradan devam et dese oradan devam edebilirdi. Bütün ömrü onunla geçti. Mevlevi ayinlerinde de öyle.

Bu başarılarla rağmen babam borç içinde öldü. En son birkaç tane öğrencisi Avustralya'ya götürmek istedi. 2003 yılıydı, hastaydı. Borçlarımız sebebiyle kabul etti. Alacağı parayla birkaç yere olan borcumuzu kapatacaktı. Orada çok garip bir durum olmuş. Aynı gün, opera binasında İspanyol tenor Carrera'nın da konseri varmış. Konsolosluk binasına babamın posterı asılmış. Opera binasına onun posterı asılmış. Düşünebiliyor musunuz; biri papyonlu, smokinli diğeri Mevlevi sikkeli! Millet de merak edip babamınkine gelmiş. Hatta Carrera kendi konserini iptal edip babamı dinlemeye gelmiş! Bu konserden sonra verdikleri parayı söylesem gülersiniz... Ama o, tüm bu sıkıntılara rağmen sitem etmezdi.

Çileli bir hayatı oldu babamın ama o çok neşeliydi. Yani yanında olsanız hiç karamsar olamazdınız... Onda farklı bir şey olduğunu anladınız. O çok sosyaldi. Ben öyle değildim. Ben bütün bu olumsuzları gördükten sonra pek bağlantı kuramam insanlarla. O yüzden beni kibirli bulurlar. Bu kibir değil. Eskiden çok sinirliydim şimdi çok sakinim.

Düşünün babam vefat etmiş, Birkaç ay sonra babamı Mevlit'e davet ediyorlar devlet kademesinden! Çok tepki göstermişim...

Her neyse üzücü şeyler anlatıyorum hep size. Güzel şeylerden konuşalım biraz da. Babamın özel zevklerini merak ediyorsunuz madem, elektronik aletlere düşkün olduğunu söyleyeyim size. 1970'li yıllardı. Almanya Başbakanı, Telefunken'in video çalarını hediye etmişti. O zamanlar Uzak Yolu di-

Dokuz yaşında Cem Karaca'ya Barış Manço'ya akort verdim gitarla. Cem Karaca babamı çok severdi, gizli sufiydi kendisi. 2500 akort çıkardım matematik sayesinde. Daha üstünde de çıkarılmaz, perde yetmiyor. Cem Karaca onu İspanya'ya götürüp oradan bir ödül getirmişti.

zisi vardı. Biz takip ederdik. Babam Amerika'ya gidecekti, ben de diziyi videoya çekecektim gelince seyretmesi için. Gitmeden kurmaya çalışıyorum. Nereye takılacağını da bilmiyorum. Kablolara bakıyorum bir tanesinin yerini bulamadım. Babam dokundu, buraya takacaksın dedi ve alet çalışmaya başladı!

2002'de Japonya'ya gittiklerinde Japon Başbakanı, konsolosluktan babamın elektronik şeylere meraklı olduğunu öğrenmiş herhalde. Sony firmasının kendisine hediye ettiği kredi kartı gibi görünen bir

radyonu babama hediye etmiş. Biz onu vefatından bir yıl kadar önce kaybettik sandık. Çok üzülmüştü babam. Vefatından sonra Habertürk babamla ilgili bir program yapmak istedi. Ben de oraya babamın birkaç eşyasının olduğu bir kutuyla gitmişim. Kutunun içinden kaybettiğimizi sandığımız radyo çıkıverince çok sevindim.

Sonra eskiden, arkası yarın şeklinde piyesler olurdu Trt'de... Siz bilmezsiniz. Onları izlemeyi severdi. Kur'an-ı Kerim, klasik müzik onun dünyasıydı... Fıkra hafızası çok iyiydi. Binlerce fıkra biliyordu. Gece yarısı bile uyandırsanız, konuya uygun çok güzel fıkralar anlatırdı size. Çok neşeliydi babam. Annem de kitap okumayı çok severdi. Bize kitap okuma alışkanlığını o kazandırdı. Annemle babam görücü usulü ile evlenmişler ama birbirleri için çok iyi bir seçim olmuş.

Babam sevgisini izhar etmekten çekinmezdi. Coşkundu. Biz bir gün Alaattin Yavaşca'nın yanına gittik. O zaman Haseki Hastanesi'nin başhekimiydi. Odasına bir çıktık ki odasından bağırma sesleri geliyor. Alaattin Hoca bütün doktorları toplamış, bir sebepten ötürü onlara kızıyor. Ben kapıyı şöyle bir araladım, ooo baba burada harp var dedim. Yaa bırak oğlum, ne savaşı aç kapıyı dedi. Bir girdik, Alaattin Yavaşca kim o gelen diye dönünce babamı görür görmez ooooo dedi sarmaş dolaş oldular. Doktorlar tıpış tıpış kaçtılar, kurtardılar kendilerini. Ben de kapıyı tutuyorum, doktorlara buyurun bu taraftan diye..."

Çocukluğunun muzip bakışlarını hâlâ saklıyordu Mehmet Ali Karaca... Müziği matematikle besleyen ince zekâsı, insanlardan yediği darbelerin yılgınlığına kattığı vakarı,

bakışlarını gölgeleyen sıkıntıların gerisindeki muzip neşesi babasının mührü değil de neydi... Bize biraz da kendisini anlatmasını istedik.

Musikinin koynunda doğan bir çocuğun müziğe bigâne kalması düşünülemezdi ama yine de sorduk armoniye olan ilgisini.

“Sekiz yaşında mandolinle başladım. Dokuz yaşında bütün müzik aletlerini çalışıyordum. On yaşında Devlet Senfoni Orkestrası'na girdim. Klasik Batı Müziği ile ilgileniyordum sonra o zamanların meşhur bir müzik dergisinde, ‘Türkiye’ye yeni bir dâhi geliyor’ diye hakkımda yazılan haberi görünce bıraktım. Ürküttü beni. Reklamı sevmezdik. Biz insanların insanlara verdiği unvanlardan hoşlanmayız. Daha sonra matematikle ilgilendim. Dokuz yaşında Cem Karaca’ya Barış Manço’ya akort verdim gitarla. Cem Karaca babamı çok severdi, gizli sufiydi kendisi. 2500 akort çıkardım matematik sayesinde. Daha üstünde de çıkarılmaz, perde yet-

miyor. Cem Karaca onu İspanya’ya götürüp oradan bir ödül getirmişti.”

Bu hikâye bizi Tanburi Cemil ve oğlu Mesut Cemil’e götürmüştü. Aynı şeyi yaşayıp yaşamadıklarını sordüğümüzda aldığımız cevap bizi gülümsetti.

“Babam hiç şart koşmadı. O zaman Serdar Öztürk’ün yanına götürdü beni... Serdar Öztürk, İstanbul Teknik Üniversitesi Konservatuar müdürüydü. O hala sağ, seksen küsur yaşında. Adını hatırlayamadığım bir dergide de röportajımız çıkmıştı. Orada da Cem Karacayla ilgili bir hatıram var.”

Vakit epey ilerledi. Masaya oturduğumuzda yüzlerimizde belirmesinden çekindiğimiz tedirginliğin yerini tatlı bir rahavet almıştı. Bu sohbet sabaha kadar sürse tadına doylmazdı ama vakit de epey ilerlemişti. Son olarak evde icra edilen meşkleri nasıl hatırladığını sorduk. Yine muzipçe gülümsedi.

“Alaattin Yavaşca, Niyazi Sayın,

Amir Ateş, Cevdet Çağla, İnci Çayırılı, pek çok isim doldururdu evi.

Fatih’te evimizin salonunda gece yarlarına kadar meşk yaparlardı. Sadettin Heper sertti. En ufak bir hatada yeni baştan alırdı. Babamın talimi hemen biterdi, evde dolaşırdı diğerlerini beklerken. Artık gına gelirdi bana. Oyuncak yok bir şey yok. İsa Yusuf Alptekin üst katımızda kiracıydı. Doğu Türkistan’ın sürgün edilmiş başkanı. O bana maketler yaptırırdı. Onları saklamış sonra, hoşuna gitmiş. Dört beş yaşındaydım. Onun da iki oğlu vardı. Biri vefat etti. Diğeriyse Sultanahmet’te Türkistan yemekleri yapan bir lokantada buluşurduk. Anlayacağınız daha anlatacak çok şey var, ramazanda bu sohbeti tekrarlayalım çocuklar.”

Bize bir ramazan akşamını bahşediğini hak etmek için ne yapmıştık bilmiyoruz ama Afilli Cezve’den çıktığımızda birimizin diğerine söylediği sözdü, “Baki kalan bir hoş sada imiş...” ■

ZENGİNLİK CÜZDANLA İLGİLİ BİR İŞ DEĞİLMİŞ MEĞER

Hızır KETENCİ | Kasarcılar Camii İmam Hatibi / RİZE

“Hedefin bir yıllık ise pirinç ek; on yıllık ise ağaç dik, yüz yıllık ise insan yetiştir.” demiş Çinliler. İnsan yetiştirmek pirinç ekmek kadar ya da ağaç dikmek kadar kolay bir iş değildir elbet ama ye-

tiştiğinde de pirinçten daha tatlı olduğu, ağaçtan daha ziyade gönle ferahlık verdiği de aşîkârdır.

Cemaatimden birisi bana bir miktar para vermişti, “Maddi durumum iyi olmayan talebelere birisine verirsin.” diyerek. Ben

Bugün çıkarları uğruna dünyayı cehenneme çevirenlerin, gelişmiş silahları değil de böylesi yürekleri ve hassasiyetleri olsaydı keşke! O zaman ne ateş düşerdi gönüllere ne de tahtadan arabalar giderdi evlere.

de bana tevdi edilen bu görevi yerine getirmek için talebelerimizden birisini çağırmıştım söz konusu parayı verebilmek için. Gelin görün ki talebemizin mazereti varmış bu parayı alamazmış! Neden mi? Gelin kendisinden dinleyelim: “Hocam! Sizin bana

vereceğiniz bu paraya ihtiyacım yok değil, ancak burada maddi durumu benden daha zayıf olan arkadaşlar var. Bu parayı onlardan birisine versek daha iyi olmaz mı?” Hayretler içerisindeydim. O an Yermuk Savaşı’nda yaşanan ve Hz. Huzeýfe’nin naklettiği şu hikâyeye geliyor hatırıma. Sıcak kumlar üzerinde bitap düşen ve susuz kalan mücahit sahabilerin, “Belki yanımdaki daha muhtaçtır.” diyerek suyu içmek istemeyişleri gibi. Onun bu güzel davranışı üzerine söz konusu parayı kendisine verme konusundaki isteğim daha da artıyor ama onun bu güzel safiyetinin de devam etmesi gerektiğini düşündüğümünden bir seferliğine bu talebemi es geçiyorum. Bunun üzerine bir başka talebemi çağırıyorum. Ne var ki bu sefer de durum değişmiyor. İkinci talebemizin de parayı almamak için kendince nedeni var. “Hocam! Bu parayı bana dün verseydiniz alırdım ama bugün alamam.” Neden? “Bugün bana köyden para geldi.” Gelen paranın miktarını soruyorum cüzi bir rakam telaffuz ediyor anlıyorum ki mesele para pul meselesi değil, gönül zengin olunca dünya fukaralığı basit bir mesele olmaktan öteye geçemiyor. “Bu hikâyeye nerede ve nasıl bitecek?” diye bir merak sarıyor içimi Bu merak içerisinde üçüncü talebemi çağırıyor ve parayı kendisine veriyorum. “Bu sefer de bir şey çıkar mı?” diye düşünüyorum ama çıkmıyor. Üçüncü talebemiz nihayet ve üstelik hiçbir itiraza mahal bırakmadan parayı alıyor.

Hikâyenin bittiğini zannediyorum. Aradan iki gün geçiyor, meslektaşlarımızdan birisi bir kaza sonucu vefat ediyor. Arka-

daşımızdan geriye gözü yaşlı bir eş ve maddi olarak desteklenmeye muhtaç beş yetim çocuk kalıyor. “İmam arkadaşlar olarak neler yapabiliriz?” sorusuna cevap ararken il müftümüz, “Bu aileye öncelikle bir ev almamız gerekir.” diyerek bizleri yönlendiriyor Kendi aramızda para topluyoruz. Toplanan miktar yeterli olmadığından geri kalan kısmı da cemaatimizin desteğiyle denkleştirmeye çalışıyoruz. Yardım için gelenlerin arasında çok enteresan birisi vardı. İki gün önce harçlık yapması için kendisine para verdiğim talebemiz. “Hocam, ben bu aileye yardım etmek istiyorum.” diyor. Bu, benim hiç beklemediğim bir şey olduğu için o an ne söyleyeceğimi kestiremedim. Kendisi yardıma muhtaçken o bir başkasına yardım etmek istiyordu. Tam bir sahabe ahlakıydı bu. Gönülüm gözyaşlarına davetiye çıkarsa da ben ağlamamak için dudaklarımı ısıırıyordum. Zoraki şunu söyleyebilirdim: “Senin paran burada geçmez, ama şu tavrın ve bu iyi niyetin var ya, bu çok şeye bedeldir.” dedim. Güya talebemi izine etmeye çalışıyordum, ama o kararlıydı. “Hocam! Vallahi bu gece beni uyku tutmaz, ne olursunuz, bu parayı alın.” dedi. Artık daha fazla direnecek gücüm kalmamıştı. Anlayacağınız pes eden ben olmuşum.

Bu hadiseyi her hatırladığımda hâlâ gözlerim buğulanır. Bugün çıkarları uğruna dünyayı cehenneme çevirenlerin, gelişmiş silahları değil de böylesi yürekleri ve hassasiyetleri olsaydı keşke! O zaman ne ateş düşerdi gönüllere ne de tahtadan arabalar giderdi evlere. ■

ÇOCUKLARI KÜÇÜK KURŞUNLA ÖLDÜRÜRLER DEĞİL Mİ ANNE?

Çocuk! En günahsız olduğun anda yalvardım ben seni yoktan var edene...

Kokunu içime çekemedim ben hiç. O minnacık ellerine dokunamadım ve gözlerinin masumiyetine bakamadım ben

senin. Belki dermansız bu sesim sana ulaşmıyordu, lakin benim ruhumu parçalayarak semaya doğru yol alıyordu.

Çocuk! Benim yakarışım kendi günahkâr gönlümün masumane bir duasıydı sadece. Senden uzak

bir diyarda, sana hasret duyan bir özlemde. Çok küçüktün sen henüz, minnacık yüreğinle dünyaları kucaklayacak ve gülücüklerinle merhamet kıvılcımları saçacaktın merhametten yoksun nice yüreklerle. Lakin sisli bir sabahın seher vaktinde kopardılar seni hayattan.

Ruhun, göklerin derinliklerine doğru kanatlanırken, insana derin bir hüznün yaşatıyordu henüz solmamış bedenini. Denizin serin suları ıslatsa ve üşütse de bedenini, sahilin sana mezar olan kumsallarına uzanmış o masumane varlığın, kor ateş olup düşüyordu merhameti ve şefkati çoktan unutmuş bizlerin yüreğine. Biliyor musun çocuk! Halep'i kuşatan Ebrehe'nin ordusu, o gün seni de bizden koparıyordu...

...

Bu kaçış nereyeydi çocuk. Hani haykıran sen değil miydin bizlerin nasır bağlamış sinelerine. "Büyüdüğümde kurtarmaya geleceğim" seni Halep diyerek kadim bir diyardan, sokaklarında oynamaya doyamadığın Halep'ten bu gidiş nereyeydi. Yoksa çoktan ümidini yitirmiş miydin sen? Medeniyet, demokrasi, insan hakları (!) getireceğini ifade edenler vaatlerinden mi dönmüşlerdi yoksa. Sevdığını görmezden gelen dünyaya ve onun insanlığına inat mıdır söylediklerin senin. "Büyüdüğümde kurtarmaya geleceğim" seni Halep. Bekle beni...

Halep, sen benim en çok kanayan yaramsın. Sen benim terk edişimsin. Her şeyi. Vatanımı, namusumu, tarihe kadim bir ilmek atmış taş işlemeli sokaklarımı, minarelerimi, ondan yükselen ezan-ı Muhammedi seslerini, bayrağımı, en kötüsü de vicdanımı.

Ah yüreğim, duyularım, ifade edemeyip haykıramadıklarım. Bazen kadere, bazen de cesaretsizliğime sığındıklarım. Ruhumda yakamadığım kandillerden ziyade, zalimlerin zulmüne ağıtlar yakışım. Çilem, ıstırabım, mazluma kanat olamayışım. Zalime dur diyemeyişim. Beni yakan, yüreğime kor ateşleri salan,

varlığımı kül eden Halep. Saramadım seni ben, tıpkı yüreğimi sarmayı da beceremediğim gibi.

Halep, kanla mı suladılar tozlu sokaklarını senin? Daha anne dahi diyememiş masumlarının ahı ve feryadı mı kapladı arş-ı alayı? Göğün engin derinliği mi sardı seni? Acılarını o mu dindirdi? Sen, benim ağlayışımın Halep. Gözlerimden akıtamadığım yaşımın. Sen benim senden ziyade varlığıma olan küskünlüğümün. Hesabını soramadığım en kanlı esaretimsin

İçimizi aşkın kor ateşleri kaplasın ey çocuk...

Halep'e olan sevdamız, hasretimiz umut deryalarına dönüşsün. Eyüp'çe bir sabır seli kopsun. İnsanlığımıza mezar olan acıların, Musa gibi hakikat denizlerine doğru yol alırken onda boğulsun.

ruhumda. Velhasıl Halep, sadece sen değil, seninle birlikte insanlığımız da ölüyor bizim ve bende ölüyorum şimdi senin için...

Halep, senle 'Gözlerimi kapattım ben, zira bakılacak gibi değil dünya'. Mühürledim ben dilimi, zira haykırışlarımı duyan kimseler yok, tıpkı seni duymadıkları gibi. Ateşlere sardım ben ruhumu, yitirdim umudumu. Biliyor musun Halep, sadece sen değil, seninle birlikte yok olan bir insanlık, bir de yüreğim var benim...

Halep, şimdi en büyük tufanlara

tutuldu insanlığımız bizim. Rahman'ın merhameti sarsın seni bizden önce. Zira seni kurtarmaya gelecek yavruların bizi de kurtarsın o mahşer gününde. İbrahim'ce bir teslimiyet kaplasın ruhumuzu, tıpkı senin minnacık yavrularını sardığı gibi. Ve kor ateşlerin sağanak sağanak üzerimize yağdığı bu demde Ebabiller senin için kanat çırpsın yeniden.

Ey Halep, yine sınanıyoruz kardeş ehlinden. Habil'e uzanan eller misali, Halep'in Yusuf'larını kör kuyulara kendi ellerimizle atıyoruz yeniden. Bu hangi ihtirastır ki, mahkûm etmektedir kendi kendimizi. Ve biz Yakup'ça gözyaşı dökemiyoruz belki de.

İçimizi aşkın kor ateşleri kaplasın ey çocuk... Halep'e olan sevdamız, hasretimiz umut deryalarına dönüşsün. Eyüp'çe bir sabır seli kopsun. İnsanlığımıza mezar olan acıların, Musa gibi hakikat denizlerine doğru yol alırken onda boğulsun. Kendi esaretimizin günahlarında boğulmaktan Yunus'un "Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke inni küntü minezzâlimîn" (Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum) duası kurtuluş kandilimiz olsun.

Kudret-i Rahman daha beşikte konuşmaya başlayan bir bebeğin diliyle seslenmedi mi paslanmış ve özünü kaybetmeye meyletmiş sinelerimize? Ruhlarımız yeni bir dirilişe hazırlanırken, bedenlerimizi uyutur olmadık mı varlık mahbesimizde? Merhametten yoksun kıldığımız bedenlerimizle aslında sadece kendimize zulmetmedik mi? Şimdi, sen ne zaman büyüdün ey çocuk? Sokaklarında koşmak varken Halep'in, baban için, annen için, kardeşlerin

için, hasılı insanlığımız için ağıtlar söyleyen mi oldun? Ne zaman büyüdü senin o minnacık bedeninin ve kuş kadar yüreğin? Biz sana ağıtlar bile yakamadık ey çocuk, sadece gözyaşı döktük. Senin kadar cesaretli dahi olamadık ve “Ya Rab Sabır, Ya Rab yardım et” bile diyemedik.

Çocuk! Sen ne kadar masumsun ki, günahın ne olduğunu dahi bilmeden şehadet şerbeti içtin. Şimdi günah çukurlarında, ihanet dehlizlerinde, duymamazlık diyarlarında senin adını ananlarla, senin davan bir olur mu? Biliyor musun çocuk, biz onu okumaktan bile acizken, sen kendisine teslim olduğun Rabbinin kelamıyla yaralarını sardın, onunla acılarını dindirdin ve onunla şehadete yürüdüün...

Çocuk! Biliyor musun, sen hiç şarkılar, ezgiler söyleyemedin Halep sokaklarında. Memleket türküleri dahi söyleyemedin sen. Darmadağın edilen, bir toz bulutu gibi savrulan diyarına ağıtlar bile yazamadın. Se-

Çocuk! Biliyor musun, sen hiç şarkılar, ezgiler söyleyemedin Halep sokaklarında. Memleket türküleri dahi söyleyemedin sen. Darmadağın edilen, bir toz bulutu gibi savrulan diyarına ağıtlar bile yazamadın.

nin varlığına dahi tahammül edemeyenler, sesine nasıl tahammül edebilirlerdi ki! Ve şimdi sen yoksun, arkanda patlatılan, seni paramparça eden ve şehadete götüren bir bombayla. Biliyor musun çocuk! Senin arkandan gözyaşı dökenler, senin gibi minnacık yürekler oldu sadece. Ve senin gibi o günahsız bedenleriyle yalvardılar âlemlerin Rabbine...

Zalimlikte birleşenler, mazluma derman olmakta birleşir mi ki hiç.

Kendisiyle baş başa bırakılan, kendi yalnızlığına terkedilen diyar Halep. Kadim bir medeniyetin yerle yeksan edildiği, baktıkça doyulmayan, yaşandıkça solmayan, sonsuz aşkların diyarı Halep. “Ya Rab sen bizi yalnız bırakma” diye sadece sana duaya sarılan dillere katından zaferler nasip et. İnsanlıktan ümidini kesmiş ama senden asla ümidini kesmeyen ve senden vazgeçmeyen, Bedir’de yalnız koymadığın Habibinin ümmetine merhamet et. Vatanı için, namusu için, ezanı için Çanakkale’de öldükçe dirilen Asımın nesli hürmetine yardım et...

...Ve bir çocuk haykırıyordu Halep sokaklarında. Gözpınarlarından yükselen ağıtlar arşıâlâyı titretiyordu Halep semalarında. Sen gittin anne. Aldılar, kopardılar zalimler seni benden. Elimde kalan bana verdiğin ve cennete sakladığım son lokma ekmeğim. Ve ben şimdi onu yutkunmadan soruyorum sana yeniden: ‘Çocukları küçük kurşunla öldürürler değil mi anne?’ ■

MEVLA'DAN GAYRI HIZIR ARAMA!

*Ne dünyâdan safâ bulduk ne ehlinden recâmız var
Ne dergâh-ı Hudâ'dan mâadâ bir ilticâmız var*

Nefî

Ademoğlu, heybesini “gayrı”larla doldurup felek ile dost olmakta ve her daim kendini kutlu bir seferde zan-netmekte... Neslini hor görmekte, nefsinin hoş görmekte... Aradığını bilemeyince, bulduğuna nice kıymetler atfetmekte... Pürtelaş vazifeler, bugün ile yarının arasında kalmış birer zaman kovucu olmakta... Aşk-ı ilahî, ruhların hayal âleminde var olma- ta iken gönül âleminde yavaş yavaş uzaklaşmakta... Bunu dert edinmek- tir, aslanan ve esasa ışık tutan. Sualler- dir, Hak’tan gayrısını damgalayan ve Hakk’a rehber olan...

Giderek azalan zamanın içinde, bü- yük ama zarif hayallere bakan küçük ama manalı pencereler açmak dert- lerimize derman olabilir mi? İnsanın içsel yolculuğu kemale erer mi? Pek çok yaşama değer katıp sadeleştirir mi? Çoktan aza, dıştan içe, bilgiden ilgiye, kitaptan hitaba, kaygıdan say- gıya, kesretten vahdete, bilimden ilime, selamdan kelama bir yol açar mı? “Üzerinde dört eliflik vurgusuy- la Cânım” diye seslenmek unutturur mu, her şeyi? Çok bilen, cehaletini kabullenir mi?

Yürek yangınları Rab ile teskin olur mu olur... Âdemoğlu bu dünyadan gider mi gider... Arayan bulur mu bulur... Bağrı yanık âşıklar doğar mı doğar... Hak yolunda kul, canını verir mi verir...

Ya Hak! Şiir ile süslenmiş ömürler, baki ve bahtiyar olsun... Koca Râgıp Paşa’nın mısraları göğe açılan bir kapı

olsun... Yazgımız özge olsun, Hak’tan gayrı olmasın...

Ne çok derdi var, şu köhne felek takı- nın altında yaşayan insanın. Her türlü hikmetin sergilendiği, her türlü derde çare bulunan bu köhnemiş dünyada, insanın derdine deva yoktur. Vele ki aşk-ı ilahî ola derdi, insanın... İşte bu derdin devası, dünyaya yüz çevirmek- le vuku bulur, ancak ve ancak. Gayrı- lar menbaında gayrıdan arınmaktır, asıl dert belki de...

Turfe dükkân-ı hikemdir şu kü- hen-tâk-ı felek
Ne ararsan bulunur derde devâdan gayrı

Hakk’ı hedef aldığını zanneden insa- noğlu, hata okundan gayrısını nice- dir isabet ettirememektedir. Hedefe dosdoğru giden maalesef sadece hata okudur. Hâlbuki maksat Hak ise he- define varmak için doğruluktan ve doğru yoldan ayrılmayıp gayrıya meyl etmeyen bir ok misali olmalıdır kul. Lik gel gör ki bir türlü isabet ettireme- mekte, hedeften şaşmaktadır.

Garaz-ı Hakka isâbet nicedir seyr eyle
Var mı bir toğrı gider tîr-i hatâdan gayrı

İnsanın bu âlemdeki teslimiyet sefe- rinde, ihlası yol azığı edinmesi muhak- kak ki kendi yararınadır. Samimiyet ve saf bir gönül ile çıktığı bu yolculukta ise yol gösterici olarak Mevla yeter. Allah, ihlaslı kulunun her daim mui- nidir. O’ndan gayrısı yoktur ve yardım illa O’ndan gelir. Yeter ki Hak yoluna ihlas azığıyla düş, ey insan!

Tûşe-i râh-ı taleb eyler isen ihlâsı
Hızr u rehber arama avn-i Hüdâ’dan gayrı

Tüm vakitlere selam olsun! Geceye, gündüze; seher vaktine, kuşluk vak- tine; akşamlara ve sabahlara selam olsun! Nice yıllar dönüp duran bu dünya ipeklere, atlas kumaşlara teş- bih edilse de işin aslı öyle değildir. Bu köhne dünyanın giydiği elbise de takındığı tavrı da sunduğu hazineler de tuttuğu yollar da verdiği hazlar da köhnemiştir. Gayrı olmuştur, âde- moğluna. Gayrının gayrsıdır hatta...

Nice bin yıldır adı atlas-ı gerdûn
çarhın
Nesi var bir giyecek köhne kabâdan gayrı

Aşk-ı ilahî ile soluklanmalı, bu gay- rılar menbaında. Nefse yüz verme- den heveslerle yüzleşmeli, bu köhne dünyada. “Allah bes, baki heves” ni- dası yankılanmalı, evvela gönüllerde. Arayıp bulunmalı derde deva, Mev- la’nın dergâhında. Ok gibi dosdoğru olup Hakk’a yönelmeli, Dost’un ma- kamında.

Mülteciyiz bu âlemde, Allah’a iltica eden...

Noksanız bu âlemde, tamamlanmaya gelen...

Âmâyız bu âlemde, Basîr’e muhtaç olan...

Lâl olmuş dillerimizle kelâm dile- nen...

Zamanın sahibine köleyiz, Efendisinden çekinen...

Âşıkız ve bu aşk ile kendinden geçen... ■

Johannes Gutenberg'un (sağda) 1447 yılında tipo baskı yöntemini Avrupa'ya taşıması mat-baa devriminin başlangıcı sayılmaktadır.

HARFLERİN KÜRSÜSÜ

MATBAA MESELESİNE DAİR - 2

Bir zamanlar yazıya inanan büyük bir halife varmış. Etrafı da onca vezir vüzera ile doluymuş. Fakat halife bu ya, çok zeki adammış, adamın dalkavuşunu da dürüstünü de anında anlarmış. Bir gün

vezirlerinden biri bir şikâyet dilekçesi sunmuş ona. Halife dilekçeye bakmış, yazanları dikkatle okumuş ama inanmamış vezirin dediklerine. “Senin yazın çirkin!” diye çıkmış vezirine. “Eğer iyi niyetli ve ahlaklı olsaydın böyle özensiz yazmazdın!” Adamcağızı başından

kovarken, “Hattın güzel olduğunda seni dinlemeye tekrar hazırım,” demeyi de ihmal etmemiş.

Bir önceki yazımızda da benzer hikâyeler anlatmıştık. Gazali'nin çölde kitaplarını çalan bir hırsızla karşılaştıktan sonra okuduğu tüm

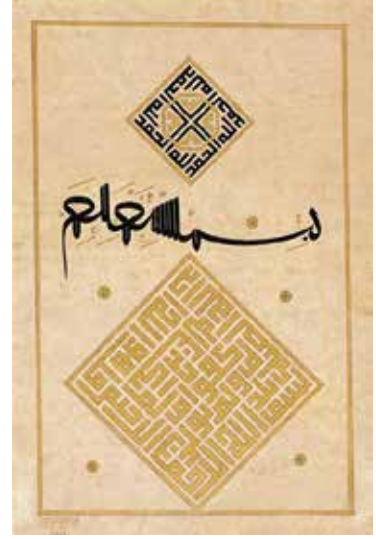
kitapları hafızasına kazıyışını, Hattat Hafız Osman Efendi'nin, elinden çıkan tek bir "vav" harfiyle bir borcunu ödediğini ve usta hattat İbn Bevvab'ın fotografik hafızasını okumuştuk... Yazı sanatlarının gelişiminin içinde bulundukları medeniyet seviyesi hakkında önemli ipuçları verdiğine dair konumuza bu hafta kaldığımız yerden devam ediyoruz. Kalem sahibini, onun karakterinin ve o karakteri oluşturan eğitimi anlamak, matbaanın İslam medeniyetine Osmanlıların sözde gericiliği yüzünden geç geldiği teranesini de çürütmek demektir.

Hat sanatını sadece basit bir kopyalama eylemi olarak görenler yanılıyorlar. İslam medeniyetlerinde bırakın usta bir hattatı, sıradan bir hattat olmak için dahi üst düzey din, hukuk, felsefe, tarih, coğrafya, dil ve edebiyat, astronomi ve matematik ilmine vakıf olmak gerekliydi. Hattat demek sadece dinî ilimlerde değil seküler ilimlerde de eğitim sahibi olmak demektir. (Gerçi bu dinî-seküler ayrımı İslam toplumlarında hiç olmamıştır ama o konuyu şimdi burada açmanın yeri değil, buna başka bir yazıda değineceğim. Bir de bizim bildiğimiz anlamda disiplinler arası ayrım bahsi geçen dönem için de geçerli değildir.) Bir hattat adayında öncelikle iyi huylu ve mütevazı olması şartı aranırdı. Tebrizli Mir Ali, hattatta ilk aranacak unsurun iyi huylu olması ve acıya karşı sabırlı olması derken aslında bu mesleğin çileli yanlarını kastediyordu. Peki, bir hattatın ustasından icazet alabilmesi için kaç yıllık eğitim alması gerekliydi biliyor musunuz? Sıkı durun, tam on beş yıl! Bu, günümüz standartlarında doktora derecesi dâhil bir eğitim süreci demektir!

Şimdi siz bir öğrenci düşünün ki eğitimin ilk yıllarında sadece ve sadece harfleri yazsın, ki bu, hurufat meşki'dir. Yüzlerce sayfa "elif", yüzlerce sayfa "vav", yüzlerce sayfa "mim"... Her birinin de kıvrımlarının, bükülme noktalarının, harflerin cevherlerinin ve uzantılarının kırk ayrı kuralı var öğrenilecek. Her harfin estetiği ayrı. "Ba"nın sol boynuzu bir boğanın boynuzu gibi sivri olacak, altında elmadan bir göz! Sonra harfleri birleştirmeye talimleri, sonra kelimeler, sonra cümleler... Müsvedde, yani "karalamak"; kâğıt kararmadan kalp ağarmazmış! Binlerce sayfalık, yıllarca sürecek bu meşklerden sonra başlar tarz talimleri. Nesih'i var, sülüs'ü var, reyhani'si var, rik'a'sı var... Var oğlu var! Her birinin de bin ayrı matematiği ve üslubu var. Öğrenilecek ustalar, ezberlenecek kurallar var... Şimdi anladınız mı Tebrizli ustanın neden hattat olacak kişinin acıya dayanıklı olması lazım dediğini!

Bakın daha işin malzemesine hiç girmedim bile, ki bu işin de ağırlığını ve ciddiyetini tam olarak anlayabildiğimizi sanmıyorum. Kâğıdın iyisini ve doğrusunu bulacaksınız... Şeker renkli, müsvedde için iyi olan Dımışki ve Haşebi kâğıtları, tam cümleler için biraz daha iyi olan Hindi'ler... Ve en kaliteli Semerkant ve Çin işleri olanlar... Sonra kâğıdı bir güzel aharlayacaksınız, tebeşirle yağını gidereceksin.

Şimdi sıra geldi mi kalem seçimine... Kamyş ne sert ne yumuşak olacak; sert olan yeterince bükülmez, yumuşak olan ise gereksiz hatalara neden olur. Eskilerden yıllarca kalemelerini toprak altında saklayan ustalar vardır. Sanki kalemin önce ölmesini bekleyip sonra sonsuzluğa ulaşmasını bekler gibi... Sonra kale-

Ahmet Karahisari'nin 1550'de Kanuni Sultan Süleyman için hazırlanan bir kitaba çalıştığı kaligrafi.

Derinlik ve zarafet içinde yazıyı onurlandıran bu insanlara siz kargacık burgacık, abuk subuk görünümlü harflerden mürekkep bir Kur'an sayfası verseniz, onlar bu gördükleri "şey"den şeytandan kaçır gibi kaçmazlar mı? Elbette kaçarlardı ve kaçtılar da!

mi maktaya oturtacak, kırk beş derececek açıyla kesecek, Yakut'tan miras tahrif-i kalem'i yapacaksın (Bu hat silsilesini de inşallah daha sonra başka bir yazıda ele alacağım).

Camilerin kandillerindeki isleri toplayacak, bunlara Arap zamkını altın tartar gibi hesap ederek katacaksın. Kimisi şöyle tarif eder: Beşte birine is, geri kalanına zamk koyacaksın. Oranı iyi tutturmazsan mürekkep çiğ bir parlama yapar ya da harfler dağılır da detaylarını kaybediverirler. Mürekkebi kirpi dikeniyi karıştırıp suyla ölçülü bir şekilde birleştirecek, içine az bir uka, yani ham ipek yerleştirip azıcık üzüm suyu damlatacaksın...

Bu iş sabır işidir. Bunların hepsi hesap kitap ister. Ama hiçbirisi de aslında bir hattat olmaya yetmez.

Hattatın asıl özelliği onun karakteridir. İyi hattatlar yazmaya başlamadan önce abdest alırlar, çoğu zaman da boy abdesti almadan tek bir harf yazmazlardı. Yazıya başlamadan önce gurur ve benlik gönülden çıkar, tam bir teslimiyet içinde sanki O'nun bir kalemi imiş gibi yazı yazılırdı. Harfler çizilirken nefes tutulur, kalemin ucu kâğıttan kalktığında yeniden nefes alınır. Eskiler derdi ki, "Biz hattatların ömrü uzun olur." Çünkü hattat ne kadar çok yazarsa nefesini o kadar çok tutar. Şöyle düşününce, e haksız da değillermiş hani; ömür bu, sayılı nefesten ibaret değil mi?

Böylesi bir derinlik ve zarafet içinde yazıyı onurlandıran bu insanlara siz kargacık burgacık, abuk subuk görünümlü harflerden mürekkep bir Kur'an sayfası verseniz, onlar bu gördükleri "şey"den şeytandan kaçır gibi kaçmazlar mı? Elbette kaçarlardı ve kaçtılar da! Matbaa deyince lütfen günümüzdeki lazer inceliğinde baskı yapan, teknoloji harikası kusursuz makineleri düşünmeyin. Matbaadan çıkan sayfalar asırlarca çirkin, üzerlerinde mürekkep lekeleri olan, harflerin çoğu zaman tanınmadığı, âdeta çamurdan figürler olarak kaldı. Müslümanların on altıncı asrın başlarında Venedik ve İngiliz matbaalarından çıkan kutsal kitaplarını gördüklerinde "Bu kesinlikle şeytanın işi!" demeleri boşuna değildi. Garip puntoları ve kâğıdın üstündeki baskı lekeleri bu tür bir "yazı"yı onlara kabul ettiremezdi.

Konuyu daha özgün bir perspektifte anlamımıza yardımcı olması için şöyle bir örnek vereceğim: Düşünün ki Da Vinci'nin önüne bizim fotokopi makinalarından çıkan siyah beyaz bir resim veriliyor ve deniyor ki, "Bundan sonra

Orta Çağ Hristiyan dünyasında bir kâtip keşiş yazı masası üzerinde ağır aksak tek bir parşömen üzerinde çalışırken, aynı dönemde bir Müslüman müstensih tek bir okumadan sonra bir düzine kopya üretebiliyor, sonra bunların her birinden bir düzine daha yazabiliyordu. Bu sistem Orta Çağ'da İslam medeniyetlerinde tam anlamıyla bir kitap patlamasına yol açmıştır.

resim yapmayacaksın, onun yerine bunları kullanacağız!" Şimdi sorarım size, Da Vinci bu adamlara dehşetle bakakalmaz mıydı? Sanatı bırakıp makineye teslim olmak ne Da Vinci'nin ne de hayat, sanat, estetik ve matematik arasındaki sırrı kavramış başka bir deha için kabul edilebilecek bir teşebbüstür! Michalengelolardan, Manetlerden,

Monetlerden oluşan bir ressamlar toplumu nasıl ki fotokopi makinasına direnç gösterebilirse, Beethovenlar, Mozartlar nasıl ki bir kutudan çıkan cızır cızır seslerin canlı orkestraların yerini alabileceğine ihtimal vermeyebilirse bizim hattatlarımız da elbette aynı şekilde matbaayı pekâlâ küçümsemiş, ona ehemmiyet vermemiş olabilirler.

İngiltere’de ilk kitap 1475 yılında William Caxton (sağda) tarafından basıldı.

Üstelik Arap harfleri, Latince akranlarının aksine, başta, ortada ve sonda değişik türlerde bulunduğu ve önce ve sonra gelen harflere göre bağlantı noktaları değişiklik gösterdiğinden harfler yüzlerce değişik varyasyon şeklinde basılmalıydı ve bu da matbaayı pratik olmaktan uzaklaştırıyordu.

Kaldı ki, Müslüman âlimler için matbaa ne yeni bir şeydi ne de onların okuma-yazma potansiyellerine katabileceği bir şey sunuyordu. Çin’den İspanya’ya kadar geniş bir coğrafyada ciddi bir network kurmuş olan İslam medeniyetinde elbette bu aletin Asya’daki ilk versiyonları görülmüş ve hiç beğenilmemiş olabilir. Evet, Müslümanların matbaaları yoktu ama kitabı çoğaltacak ve yayacak ciddi ve fazlasıyla yeterli yöntemleri vardı. Sıradan bir varrak, yani kitap kopyalayıcısı 24 saat içinde kusursuz güzellikte 100 sayfa yazabilir,

Müslümanların on altıncı asrın başlarında Venedik ve İngiliz matbaalarından çıkan kutsal kitaplarını gördüklerinde “Bu kesinlikle şeytanın işi!” demeleri boşuna değildi. Garip puntoları ve kâğıdın üstündeki baskı lekeleri bu tür bir “yazı”yı onlara kabul ettiremezdi.

yetenekli olan ise rahatlıkla bunun iki katına çıkabilirdi. Muhammed Nişapuri’nin 24 saatlik bir zaman dilimi içinde tek seferde, etrafındaki tüm gürültüye rağmen üç bin satır şiir yazabildiği söylenir. Hattat Yakut hayatı boyunca bin bir adet Kur’an yazmıştır. Bu rakam her ne kadar biraz efsanevi gözükse de onun üretkenliği hakkında sağlam bir ipucu da vermiyor değil. Ama şu da bir gerçek ki ayda en az iki Kur’an’ı tamamladığı kabul edilen bir vakıa. On altıncı yüzyıl Osmanlısından Ahmet Karahisari, döneminin en güzel besmelesini

göz açıp kapayıncaya kadar yazabilirdi (ki onun bu kesintisiz besmelesine mutalhal denirdi). Böylesine üretken hattatların hayatları sonucunda ortaya o kadar çok kamış kalıntısı kalırdı ki çokları bunları saklamış ve cesetlerini yıkayacak suyun bu odunların ateşiyle ısıtılmasını vasiyet etmişti! İşte size zarafet, işte size ruh!

Günde milyonlarca satır, binlerce kâğıt ve yüzlerce kitap... Her gün, her ay, her yıl... Peki ya nihai sonuç? Yani toplumun kitap üretimi ne kadardı ve bu kadar kitabı nerede tutuyorlardı? Size bu rakamları vereceğim vermesine ya, önce bir kıyaslama yapabilmek için gelin Batı dünyasındaki rakamlara bir göz atalım:

Dokuzuncu asırda St. Gall Manastırı’nda, İsviçre’de 400 kitap, İtalya’da Bobbio Manastırı’nda on ikinci asırda 650 kitap, Fransa’da Cluny’de 570 kitap vardı. Ve bunlar dönemin en meşhur, en “zengin” (!) kütüphaneleriydi. Ve dikkat edin kitaplar hep manastırlarda! Hani bunlar çok laik ya! Dünyaca ünlü Sorbonne Kütüphanesi’nde, Paris’te on dördüncü asırda, ki Hristiyan dünyasının en büyük kütüphanesiydi, yaklaşık 1800 kadar kitabın olduğu biliniyor. Yani Batı’daki bir kütüphanenin ortalaması 300 ile 700 kitap arasında değişiyor.

Şimdi gelin İslam toplumlarına bakalım: Onuncu asırda el-Hakim’in Kütüphanesi’nde 400 bin kitap vardı! Sıradan bir medresede ortalama 100 binden aşağı kitap yoktu. On ikinci asırda Kahire’deki bir kütüphanede, sıkı durun, 1.6 milyon kitap olduğu söylenir.

Başka bir şey anlatayım; İrlanda’da

Chester Beatty Kütüphanesi'nde İbn Bevvab'a ait bir elyazması var. Ve bu kitap hiç kimseye ithaf edilmemiş. Bu, o dönem için sıra dışı bir durumdur, çünkü kitaplar bir hükümdarın ya da o işi finanse edecek bir patronajın önderliğinde yazılırdı. Bu yüzden İbn Bevvab'ın çoğalttığı bu kitabın belki bir alan bulunur diye yazmış olması bize o toplumdaki okur yazar oranı hakkında da ciddi ipuçları veriyor. Hristiyan dünyasında din adamları ilahilerde dahi okuyacakları metinleri zar zor bilirken, Müslüman köylüler Kur'an'ı ve diğer kitapları hatim ederlerdi.

Orta Çağ Hristiyan dünyasında bir kâtip keşiş yazı masası üzerinde ağır aksak tek bir parşömen üzerinde çalışırken, aynı dönemde bir Müslüman müstensih tek bir okumadan sonra bir düzine kopya üretebiliyor, sonra bunların her birinden bir düzine daha yazabiliyordu. Bu sistem Orta Çağ'da İslam medeniyetlerinde tam anlamıyla bir kitap patlamasına yol açmıştır.

Ancak böylesi bir sistem için çok güçlü hafızalara ihtiyaç vardı. Bu da konumuzun son ayağını oluş-

Michalengelolardan, Manetlerden, Monetlerden oluşan bir ressamlar toplumu nasıl ki fotokopi makinasına direnç gösterebilirse, Beethovenlar, Mozartlar nasıl ki bir kutudan çıkan cızır cızır seslerin canlı orkestraların yerini alabileceğine ihtimal vermeye bilirse bizim hattatlarımız da elbette aynı şekilde matbaayı pekâlâ küçümsemiş, ona ehemmiyet vermemiş olabilirler.

turuyor. Müslüman toplumlardaki okur-yazar eğitimi tam da şahane bir bellek ve hafıza eğitimi üstüne kuruluydu. Gazali'nin ve İbn Bevvab'ın hikâyelerini hatırlayalım. Gazali'nin okuduğu tüm kitapları ezbere bildiğini ve İbn Bevvab'ın Usta Yakut'un üslubunu muhteşem bir fotografik hafıza ile tıpatıp kopyalayabildiğini başta anlatmıştık. Günümüzde makineler ba-

ğımlı yaşayan bizler bu şahsiyetlerin istisna olduğunu düşünüp geçebilir. Hâlbuki durum hiç de öyle değil!

Dedik ya, hattatların ve âlimlerin eğitimlerinin önemli bir kısmı bellek eğitimidir. Kur'an'ı hafızada tutabilen kişi anlamında kullanılan "hafız" sıfatının pek çok âlime verilmesi boşuna değildi. Günümüzde de bu eğitimin devam etmesi Müslümanlar için büyük bir övünç kaynağıdır. Kur'an'ı gencecik yaşta ezberleyen Şemseddin Muhammed Şirazi bu konuda en meşhur örneklerdendir. Genç şair el-Mütenebbî'nin bir kitabı ezberlemesi için bir kez okuması yeterliydi. Ahmet bin Hanbel, Buhari ve Müslim gibi hadis ustaları binlerce anlatıyı ezbere bilmekle kalmaz her bir hadisin silsilesini de "Ben şu kişiden duydum, o da şu kişiden duymuş, şu kişi de ondan duymuş ki, Peygamber şunu yapmış ya da demiş," biçiminde hafızalarında tutabilirlerdi! Onuncu yüzyıl hadis âlimi Ebubekir el-Anbari ezberden 45 bin sayfa dikte ettirebilir, aynı anda onlarca hattat duyduklarını kâğıda geçirebilirdi. Başka bir âlim,

bir dilbilimci el-Baverdi de yine 30 bin sayfalık bir kitabı hiç kitaba bakmaksızın dikte ettirebilir, yeniden yazabilirdi. Bizim mezhebimizin kurucusu Ebu Hanife'nin de pek çok detaylı fıkıh ve hukuk konusunu kitaptan okuyormuşçasına ezbere cevapladığı sıkça anlatılan bir gerçektir.

Bu bahsi kapatmadan önce bir şeyi açık açık söyleyeyim. Matbaanın Osmanlı uleması tarafından reddedilmesinde konunun bu yönünün bu kadar vurgulanmasını asla hak etmeyecek ölçüde olmasına rağmen bir kısım ulemanın, evet, bu işe bencillik ederek ayak dirdiğini söylemek büsbütün yalan değildir. Elbette her dönemde ve her kültürde olduğu gibi Osmanlı âlimleri arasında da kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden, yani kitap üretimini ve dağıtımını kendi tekellerinde tutmak isteyen ve estetik ya da manevi itirazlarla değil, sırf üç beş kuruş az para kazanacağım diye matbaanın yasaklanmasına çalışanlar olmuş olabilir. Egoaları Allah rızasının ve ilim yaymanın önüne geçen hasta karakterliler her çağda vardır. Bunun elbette savunulacak bir tarafı yok. Böylesi bir bencillik her şeyden önce "İlim Çin'de de olsa alın!" diyen Hz. Peygamberimizin (s.a.s.) öğretilerine terstir. İnsanlar gibi, toplumların da kusursuzu yoktur; o, Allah'a özgü bir sıfattır...

Ama bu kâtiplerin itirazı meselesi Osmanlılara özgün bir şey de değildir. Avrupa'da da matbaaya en çok direnenler arasında kâtip keşişler vardı. Kısacası, biz ulemanın kendi çıkarları için ilmin çıkarlarını hiçe sayması görmezlikten gelmiyoruz. Bizim bu yazıda yaptığımız sadece konunun pek de alışılacak olmayan bir perspektiften değerlendirilmesi

ve bunun önemine dikkat çekmek. Bu açıdan bakıldığında matbaa meselesindeki yaygın hüküm de değişecektir: Matbaa onlar gerici ve cahil olduğu için Osmanlılara geç gelmiş değil, tam tersine Osmanlı, çok üst düzey bir kitap kültürüne ve estetik kriterlere sahip olduğu için matbaaya prim vermemiştir.

Hülasa edelim: İslam medeniyetlerinde yazıya olan hürmet onun güzel yazılmasının önemine yol açmış ve bu eylemle uğraşanların eğitimine azami hassasiyet gösterilmiştir. Ayrıca "ikra" emrinin "sesli okuma" anlamı doğrultusunda yazmak eylemi hafıza tutmaktan ve kendi kendine ya da cemaat ortamında sesli okumanın ardından gelen ikincil bir eylem olarak da kabul edilmiştir. Yani aslolan hafıza ve dildir. Bu anlamda da yazmak, daha çok okumaya yardım eden bir unsurdur. Daha önce başka bir yazıda anlattığım üzere matbaadan ziyade kâğıdın Müslümanlar arasında yaygınlaşması ve üretilmesiyle birlikte ve güçlü hafızalar ve usta yazım teknikleriyle birlikte çok sayıda kitap çok hızlı bir şekilde üretilbilmiş ve İslam kütüphanelerinde Hristiyanlarınkinde hiç bulunamayacak ölçüde bir kitap patlaması yaşanmıştır. Gazali'nin ve İbn Bevvab'ın hafızaları ve Hattat Hafız Osman Efendi'nin hikâyesi bize bu gerçeği anlatır. Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde Osmanlı âlimleri arasında elbette matbaa ancak burun kıvrılacak bir şeydi. Biz bilim adamları, âlimler, hocalar, itiraf edelim, nasıl ki bazan günümüzde twitter'a, Facebook'a burun kıvrıyor, bunları daha çok popüler kültürün, eğitimi ve adabı öldüren teknolojik oyuncakları olarak görürsaksak, elbette dönemin âlim-

leri de matbaaya böylesi bir heves olarak bakmış olabilirler. Söyleyin, onları suçlayabilir miyiz?

Ayrıca yirminci yüzyıldaki bilgisayar devrimiyle birlikte tüm alfabelerin rahatlıkla dijital ortama aktarılıp her türlü yayının sorunsuz yapılabilirdiği günümüzde medeniyetler yarışı tekrar eşit şartlarda yapılabilir hâle geldi. Artık "Biz matbaayı şu kadar zaman geç aldık, şöyle geç kaldık böyle mahvolduk!" diye sızlanmanın da hiç kimseye faydası yok. Yarış bugün yeniden başlıyor.

Şöyle bitirelim: Hat sanatına ilk başlayan acemiler harfleri mıstar çizgisine oturtmaya çalışırlar. Bu çizgi kalmış, tam pişmemiş akılların işidir. Hâlbuki mesele harfleri mıstara değil, hattın kürsüsüne oturtmaktır. Buna harfin kürsüsü derler. Harfler ne kadar güzel olursa olsun, eğer kürsüsüne oturamıyorsa maddenin ötesine geçememişsiniz demektir. İşte bu matbaa konusunda da dileyelim de konuyu kürsüsüne oturtmuş olalım. ■

İz sürenlere...

Hat sanatı ve İslam medeniyetlerinde yazının önemine dair şu akademisyenlerin çalışmaları önemlidir: Annemarie Schimmel, Abdelkebir Khatibi ve Mohammed Sijelmassi, Jonathan Bloom ve Muhsin Mahdi. Bu yazılardaki bilgilerin pek çoğu yıllarca masamı kaplayan bu tür çalışmalardan damıtmadır. Benim, alanım gereği İngilizcelerinden okuduğum bu isimlerin hangilerinin Türkçeleri mevcut, artık orasını araştırmak siz okuyuculara düşüyor.

TRAVMALARIMIZ, DİN VE BİZ

Prof. Dr. Ali KÖSE | Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Ciddi bir hastalığa yakalandığımızda, psikolojik problemler yaşadığımızda, yoklukla sınılandığımızda, bir felaketle karşılaştığımızda, bir yakınımızı kaybettiğimizde dine yöneliriz. Aslında yöneldiğimiz şey, kendimizdir. Çünkü kendimizi sorgularız böyle durumlarda. Kendimizi dinleriz. Hayatımızı, artılarımızı, eksilerimizi, kısacası insanlı-

ğımızı yoklarız sessiz bir dehlizden geçerek. Ve o dehlizin sonu dine varıp dayanır. Çünkü “kader nedir?” diye başlarız sorgulamamıza. “Ben niye varım, nereden geldim, nereye gidiyorum?” soruları yoklar durur zihnimizi. En tatmin edici cevaplar da dinden gelir. “İnsan için, yaşanacak bir kaderinin olduğuna inanmaktan daha rahatlatıcı bir duygu olamaz.” İsyanlarımızı dindirecek, hayatın cilvelerini kabullendirecek

dinden daha iyi bir psikoloğumuz yoktur. “Neden ben, neden benim başıma geldi bu?” sorusuna anlamlı bir cevap ararız hep. Oraya gideriz, buraya gideriz, ama son durağımız hep dindir.

1975 yılında Wimbledon’ı kazanan Amerikalı zenci tenisçi Arthur Ashe’in hikâyesi, bu konuda en güzel örneklerdendir. Kan nakli sırasında kapıldığı virüs yüzünden ölümcül bir

hastalığa yakalanır kahramanımız. Haber kısa sürede tüm dünyaya yayılır. Hayranları kalem kâğıda sarılıp mektup yazarlar kendisine. “Neden sen?” diye başlar bir hayranı. “Dünyada 5 milyar insan var, neden seni buldu bu hastalık. Allah onca insan arasından neden seni seçti ki?” diye devam eder. Bu isyankâr hayran hiç beklemediği bir cevap alır ölüm döşegindeki tenisçiden: “Dünyada 50 milyon çocuk tenis oynamaya başlar, 50 bini yarışmalara katılır. 50’si Wimbledon’a yükselir, 2’si finale kalır ve 1’i kazanır. Ben Wimbledon’ı kazandığımda, şampiyonluk kupasını kaldırdığımda ‘Neden ben?’ diye sormadım Allah’a. Şimdi hastane köşesinde sancı çekerken ‘Neden ben?’ diye nasıl sorarım?”

İnsanoğlu için travmaların en büyüğü ölümdür. Ölüm söz konusu olunca da ilk akla gelen yine dindir. “Ölüme çare bulunmadıkça din yok olmaz”. Kaderimizin son durağı olan, bunun için de hep barışık olmamız gereken bir olgudur ölüm. Mevlana bizi ölümle en doruk noktada barıştırır. “Şeb-i Arus” der kendi ölüm gününe. “Düğün gecesi”dir ölüm onun için. Yar bildiği Allah’ına kavuşacaktır o gün. Sema ayininde semazenlerin giydiği tennure adı verilen uzun beyaz giysi kefeni; yelek mezarı; sikke adını alan külah ise mezar taşını temsil eder. Hangi felsefe, hangi düşünce, hangi anlayış insanı ölümle bu kadar anlamlı şekilde barıştıracabilir ki? Hayat ancak ölümle barışık olanlar için anlam kazanır. Ebedî mutluluğu ancak o insanlar yakalayabilir. Geçen yıllarda Zincirlikuyu Mezarlığı’nın girişindeki “Her nefis ölümü tadacaktır.” yazısını silelim diyenler olmuştu.

Ölümü hatırlamak değil midir insanı insan yapan, onu kötülükler-

den alıkoyan, yanlış davranışlarından pişmanlık duymaya sevk eden? Son nefese kadar, kesin olarak kazanılmış, ya da kaybedilmiş hiçbir şey yoktur bu âlemde. Atalarımız ne güzel nakşetmişler bu prensibi kültürümüze... “Son nefeste iman” diye dua etmişler hep. “Ne oldum demeyeceksin, ne olacağım diyeceksin!” demişler.

Yakınıni kaybeden bir insan düşününüz. O kimse mümin ise ne yapar? Ölen kimsenin ruhunun yaşamaya devam ettiğine, kendisinden dua beklediğine inanır. Dua eder, ruhuna Fatiha okur, mezarına gider.

Yaratılış gayemizi, nereden geldiğimizi, nereye gittiğimizi söyler din. Varlığı anlamlandırır ve insanlara iman duygusu verir. Materyalist düşüncenin kaybettiği nokta, işte tam da burasıdır. Çünkü varoluşu yokluk üzerinden açıklamaktadır.

Ölen kişi ile kendisi arasında manevi irtibatın devam ettiğine inanır. Öteki dünya ile bağ kurma hissi, insanı rahatlatan en güzel psikoterapidir. Ama kişi mümin değilse, kendisini boşluğa atılmış bir varlık gibi hissederek. Bu da insanoğluna ağır gelen bir yükür. “Yirminci yüzyılın o büyük icatlarından, endüstri devriminin nimetlerinden hangisi, bir yakınıni kaybetmiş insanı teselli edebilir ki?”

Bu soruya ancak din cevap verebilir. Neden ve niçin sorusuna karşılık verecek bir başka anlam sistemi yoktur yeryüzünde. Yaratılış gaye-

mizi, nereden geldiğimizi, nereye gittiğimizi söyler din. Varlığı anlamlandırır ve insanlara iman duygusu verir. Materyalist düşüncenin kaybettiği nokta, işte tam da burasıdır. Çünkü varoluşu yokluk üzerinden açıklamaktadır.

Hayat bir akıştır ve bu akışta bir-biriyle aynı olan iki nokta yoktur. “Hayır bildiklerimizde şer, şer bildiklerimizde hayır vardır.” Rahman suresinin 29. Ayetinde, “Allah her an bir yaratış içindedir.” buyrulur. Hayatımız küçük bir âlemdir. İnşili çıkışlı bir yoldayızdır bu âlemde. Sevap da bizim için günah da. Melek de bizim için, şeytan da. Hayat da bizim için, ölüm de... Önemli olan yolun nasıl bittiğidir; yoldan çıkmalarımızdan pişmanlık duymaktır yolun kalan kısmında.

1960’larda Amerika’yı titreten ve ırk ayırmıcılığına karşı bayrak açan zenci Müslüman Malcolm X, 6 yıllık bir hapis hayatında tanışmıştır İslam’la. 21 yaşında hırsızlık ve uyuşturucu tacirliğinden düştüğü hapisane kütüphanesinde okumadık kitap bırakmamıştır. Hapisten sonra, bir zamanlar “dümen” öğrendiği Harlem sokaklarının mürşidi olmuştur. 1964 yılında hacca gitmiş ve oradan Amerika’daki zenci arkadaşlarına yazdığı mektupta şu sözlerle yer vermiştir:

“Amerika’nın İslam’ı tanınması lazım. Çünkü İslam, toplumdaki ırk problemini kaldıran bir din. Burada, her renkten her ırktan insanla aynı tasta yemek yedim, aynı bardaktan su içtim, aynı hasırda yattım. Gözleri mavilerin mavisi, saçları sarıların sarısı, derileri beyazların beyazı Müslüman kardeşlerimle aynı Allah’a dua ettim.”

Malcolm X’in “hayatımın unutamadığım anlarından birisi” dediği bir

Hayat bir akıştır ve bu akışta birbiriyle aynı olan iki nokta yoktur. “Hayır bildiklerimizde şer, şer bildiklerimizde hayır vardır.” Hayatımız küçük bir âlemdir. İnişli çıkışlı bir yoldayızdır bu âlemden. Sevap da bizim için günah da. Melek de bizim için, şeytan da. Hayat da bizim için, ölüm de... Önemli olan yolun nasıl bittiğidir; yoldan çıkmalarımızdan pişmanlık duyabilmektir yolun kalan kısmında.

olay vardır ki, onun yaşadığı değişimin büyüklüğünü anlatır: Konferans vermek üzere bir üniversiteye davet edilir. Konferansa başlamadan önce bulunduğu salondan şöyle bir dışarıyı seyredecek olur. Pencereye yaklaşır. Bir de ne görsün? Tam karşıda yıllar önce hırsızlık yapmak üzere girdiği apartman dairesi ona bakmaktadır. Başından kaynar sular dökülür. Ama kendisini hemen toparlar. Çünkü tüm dünyanın tanıdı-

ğı bir özgürlük savaşçısıdır o. Çünkü Amerika’da bir isyan başlatabilecek ya da bastırabilecek tek zencidir o.

Gökyüzü, yeryüzü ve okyanuslar, insanoğlunu kötülüğü ve azgınlığı dolayısıyla Allah’a şikâyet etmişler. Gökyüzü: “Üzerlerine düşüp onları ezmeme müsaade et” diye yalvarmış. Yeryüzü: “Onları yutayım” diye yakarmış. Okyanuslar: “Üzerlerine akıp boğayım” demiş. Buna karşılık âlemlerin Rabbi şöyle buyurmuş: “Eğer insanı yaratan siz olsaydınız onu affederdiniz”. Yüce Allah, “ruhuna üfledim” dediği kulları için böyle düşünüyor. Varoluşunu anlamlandırmak isteyen insanoğlu için, yaratıcısının kendisini sevdiğini hissetmekten daha güzel bir psikoterapi olur mu?

Müslümanların en fazla tekrar ettiği sözcük olan besmele-i şerifte yer alan Allah’ın rahim sıfatı bize yaratıcının bir “rahmet kaynağı” olduğunu hatırlatır. Efendimiz “Allah’ın rahmetinin gazabını aştığını” söyler.

Yine Mevlana’yı hatırlayalım... Mevlana denilince hemen hatırlamaya gelen iki kavram vardır: Umut ve aşk. “Gel, ne olursan ol, yine gel... Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değil.” der Mevlana. Tabii ki yârenden, yani Rabbinden tek bir şey isteyerek, “Bana aşkı ver.” diyerek.

Ne mutlu bu aşkı bulanlara... Her türlü problemi, her türlü sıkıntıyı aştıran şeydir O...

Son söz rahmetli Cahit Zarifoğlu’nun dizelerinden:

Burası Dünya,
Ne çok kıymetlendirdik,
Oysa bir tarla idi,
Ekip biçip gidecektik... ■

KÂBE: DİRİLİŞ VE KIYAMIN BİR BAŞKA ADI

Prof. Dr. İ. Hilmi KARSLI | Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Mümin, hayatın bir imtihan olduğuna inanır. Onun nazarında hayat, zorluklara, sıkıntılara göğüs germenin adıdır. Sabrederek insan kemale erer, irfan sahibi olur. (bk. Lokman, 31/31.) Bu anlamda çilelere göğüs germek bir eğitim, bir terbiye metodudur. Çile çekmeyen insanlar ham kalır ve olgunlaşmazlar. Her hâlde böyle bir hikmetle Yüce Yaratıcı bütün elçilerini çeşitli musibetlerle imtihan etmiştir.

Hac ibadeti, imtihan içinde imtihandır. Sıcak iklim şartları, aynı mekânları paylaşan milyonlarca insan, Arafat ve Müzdelife intikalleri insan tahammülünü zorlayan temel nedenlerdir. İnsan hayatta karşılaşmadığı sürpriz durumlarla burada karşılaşabilir. Hele, rahat bir hayat yaşamaya alışmış, yaşı ilerlemiş veya kronik hastalıkları olanlar için hac ciddi zorluklara gebecektir.

Mümin hacda üst üste sınamalara tabi tutulabilir. Bunlara hazırlıklı olmayanlar zor durumlarla karşılaşabilir. İç dünyalarında ciddi çelişki ve çatışmalar yaşayabilirler, şeytani vesveselere kapılabilirler. Yaptıkları bu kutsal yolculuğun anlamsızlığı dahi kendilerine telkin edilebilir yahut hac ibadetinin sevabını götü-

recek bir takım saplantılara kapılabilirler. Çünkü meşakkat anları, şeytanın fırsat kolladığı durumlardır.

Hz. Eyüp, ağır hastalığında şeytanın kendisine 'yorgunluk' ve 'azap' verdiğini söyler. (bk. Sâd, 38/41.) Bu ifadeler, çektiği sıkıntı ve acıları kullanarak şeytanın bu yüce insanı âdeta bunalttığına işaret eder. Çünkü o, insanın güçsüz anlarını bekler. Bu anlarda onun manevi duyarlılıklarını zaafa uğratmayı ve psikolojik yönden onu çökertmeyi hedefler.

İşte hacı, çıkmış olduğu bu mukaddes yolculukta beklenmedik gelişmelere her zaman hazırlıklı, şeytani hileler karşısında daima uyanık olur. Zorluklara maruz kaldığında niyetinden, kararlılığından hiçbir şey kaybetmez. İnançla, azimle yoluna devam eder. Sabırla Rabbine olan yolculuğunu sürdürür. Çünkü sabrın bizatihi kendisinin filli bir dua olduğunu kabul eder. (bk. Bakara, 2/153.) Zorluk ve meşakkatler karşısında sabır ve tahammülün olgunlaştırıcılığına inanır.

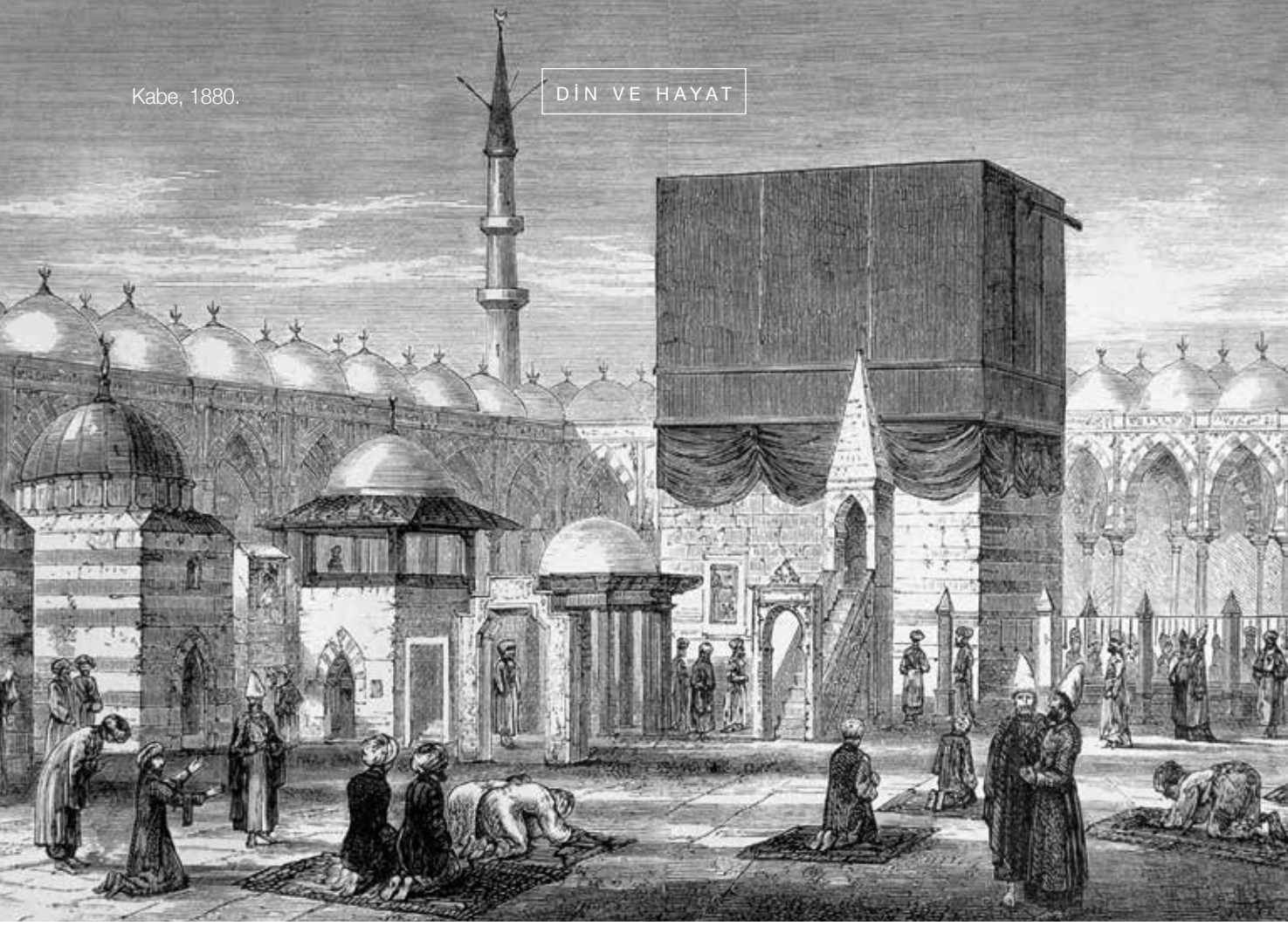
İnsan, âdeta hayat ağacının dalındaki bir meyve gibidir. Eninde sonunda buradan düşecektir. Bu, herkes için mukadder bir sonudur. Ama kimisi bu ağaçtan çürüyerek düşer, hayatına yazık eder. Kimisi bu

ağaçtan ham olarak düşer, Allah'ın verdiği hayat nimetini değerlendiremez. Kimisi de hayat ağacından olgunlaşarak düşer. İşte samimi müminler bunun peşindedir.

Mümin, hayatın her yönüyle bir olgunlaşma serüveni olduğuna inanır. Yaptığı bütün ibadetlere, sergilediği bütün fedakârlıklara Allah'ın hiçbir ihtiyacı olmadığını bilir. Aksine ibadetler, müminin günahlardan arınması, olgunlaşması ve kivama ermesi için değişik vesilelerdir. Dolayısıyla kutsal yolculukta hacı, tavafta, namazda, duada, tilavette, zikirde, tefekkürde gevşeklik göstermez. Aksine bu ibadetlere yoğunlaşmayı ele geçirilmiş bir fırsat olarak görür ve en iyi şekilde bunları değerlendirmeye çalışır.

Hacı, Medine'de Allah Rasulünün kabri şeriflerini ziyaret eder. Bu, onu hayatında ziyaret etmek gibidir. Çünkü kabri ve evi aynı mekândadır. Dolayısıyla âdeta onun evinde misafir olur ve ona biat edip bağlılık sözü verir. Akabe'de Allah Rasulüne biat edenler, onu koruyup kayıracaklarına dair söz vermişlerdi. Hacı da, onun getirdiği manevi mirası koruyacağına ve yaşayıp yaşatacağına dair söz verir.

Hacı, Allah Rasulü'nün cennet bah-

çelerinden bir bahçe olduğunu söylediği Ravza'da iki rekât namaz kılar. Ama şunu hiç unutmaz: Asıl ravza, sonsuz saadet ve esenlik diyarındadır. Allah Rasülü (s.a.s.) bu benzetmesiyle oraya işaret etmektedir. Esas kurtuluş buna nail olmaktır. Bunun da olmazsa olmaz bir şartı vardır. O da, gönülden Allah Teala'ya bağlanmak ve hayat boyu amel-i salih işlemeye devam etmektir.

Hacı adayı, hacla ilgili ayetlerin inceliklerini kavramaya çalışırken, bir husus dikkatini çeker. O da, Kâbe'nin diğer özellikleri yanında insanlar için bir 'kıyam' yeri oluşudur. (bk. Maide, 5/97.) Bu özelliği ile hem dinî hem de dünyevi konularda bir diriliş ve ayağa kalkış yeridir orası.

Hacı adayı bu ayeti okuyunca, ümmetin içerisinde geçtiği üzücü durumu düşünür. Bu ümmetin,

Kâbe'de ibadette, duyguda düşüncede muazzam bir birlik ortaya koyduğunu bizzat görür. Ancak neden bunu siyasi platformlara taşıyamamaktadır? Neden bölük pörçük bir durumda bulunmakta hatta iç çatışmalarla kendini tüketmektedir? Bir zamanlar dünyanın gidişatında belirleyici konumunda bulunan İslam milleti, şimdilerde neden pasif bir konuma düşmüştür? Ümmetin yeniden onur ve saygınlığını kazanması için ne yapmak gerekir?

Bu sorular hacı adayını düşündürür. Müslümanların içerisinde bulunduğu olumsuz şartlar onu üzüntüye sevk eder. Elbette ki bütün bu badireler, sosyal çalkantılar bir tesadüf değildir. Bir yerlerde mutlaka ciddi hatalar yapılmıştır. Muhakkak İslam'ın dünya görüşünü anlama ve uygulamada önemli ihmaller olmuştur.

Kâbe'nin bir 'kıyam' yeri olması için, öncelikle ümmetin kendini burada bir özeleştiriyeye tabi tutması gerekir. Ümmet artık kendisiyle yüzleşmeli ve müzmin problemlerini istişareye açmalıdır. Bu da, ümmetin bütün parçalarıyla bir araya geldiği hacda en iyi şekilde gerçekleştirilebilir.

Artık ümmet, hem ferdi planda hem de Müslüman milletler planında kendini aklamaktan vazgeçmelidir. Bu, kendini aldatmaktan başka bir şey değildir. Türklerin Müslümanlığı iyi, Arapların Müslümanlığı zayıf vb. yaklaşımları bırakıp Müslümanlar kendilerini sorgulamalıdır.

Kendini tezkiye etmek, aslında ehlikitabın içinde düştüğü bir hastalıktı. (bk. Bakara, 2/111; Nisa, 4/49; Maide, 5/18.) İsrailoğulları kendilerini hep seçilmiş kavim olarak gördü, hep kendilerini aklama yoluna gittiler.

Ne yazık ki, bugün Müslümanlar da aynı hastalığa yakalanmış görünmektedir. Her grup, her millet kendini diğerlerine göre üstün görmektedir. 'Hakiki Müslümanlığı hiç kimse bir başkasına bırakmamaktadır. Bu durum da ister istemez şu soruyu akla getirmektedir: Her kesim ideal Müslümanlığı temsil ediyorsa, İslam dünyası neden bu hâle geldi?

Şu hâlde, avamıyla aydınıyla, yöneticisi ile yönetileni ile ümmetin her kesimi kendini ciddi bir kritiğe tabi tutmalıdır. Yediden yetmiş herkes 'Biz neden bu duruma düştük, benim buradaki sorumluluğum nedir, ben ne yapmalıyım?' diyerek yaşanan bu acı tablodan kendine dersler çıkarmalıdır.

Kısaca, ümmetin sömürünün, adaletsizliğin, tahakkümün, taassubun, tefrikanın, cehaletin ve fakirliğin kiskacına düşmesinin ve onursuz bir duruma sürüklenmesinin nedenleri tam bir içtenlikle tartışılmalıdır. İşte Kâbe'nin bir canlanma ve ayağa kalkış yeri olması, öncelikle böyle bir iç sorgulama ile başlatılmalıdır.

Hacı, ülkesindeki durumu düşünür. Yeni kuşakların manevi ve ahlaki yönden yozlaşmalarından endişeye kapılır. Bu gidişat nereye? Böyle devam ederse, elli sene, yüz sene sonraki neslin durumu ne olacaktır? Milletin gidişatı nereye varacaktır? Maddi yönden zengin olsa da maneviyattan yoksun bir neslin kime faydası olur?

İşte hacı bunları düşündükçe, nesli konusunda sorumluluğunu gerektiği şekilde yerine getirememenin ezikliğini yaşar. Çocuklarının maddi geleceklerine verdiği önemi, manevi geleceklerine verememenin ıstırabını duyar.

Hacı, bütün bunları düşünürken Hz. İbrahim'i hatırlar. O da, nesli üzerine titreyen bir peygamberdi. Onların manevi geleceğini dert edinmişti. Kulluktan uzak bir hayat sürmelerini düşünmek dahi ona ağır geliyordu. (bk. Bakara, 2/132.)

O, yüce insan sadece Kâbe'yi inşa etmemişti. Aynı zamanda Kâbe'yi kible edinen bir nesil inşa etmek için de çok çalışmıştı. Çünkü Kâbe'ye doğrularak namaz kılan olmadığı müddetçe, bu kutsal mabedin ne anlamı olabilirdi ki?

Hacı, Hz. İbrahim'in, oğulları İsmail ve İshak için yaptığı duaları hatırlar. Neslinin ibadetten kopmasının büyük bir hüsrana olduğunu düşünür. 'Bu durum, nesli kesik olmaktan daha vahim bir kayıptır' diye içinden geçirir. Hz. İbrahim'in yalvarmasından ilham alır ve kendi nesli için dua eder. 'Ya Rabbi, neslime teslimiyet şuuru nasip eyle, ya Rabbi, neslimi namaza devam edenlerden eyle' diye yalvarır, yakarır. (bk. İbrahim, 14/40.)

Sa'y, kelime manası itibarıyla gayrettir, çaba sarf etmektir. Hacer validemiz, oğlu İsmail'in susuzluğunu gidermek için koşmuş, çaba sarf etmiştir. Hacı kendisini onun yerine koyar ve gelecek nesiller için koşuşturur. Onların susuzluğunu gidermek ve İslam'ın onlara abihayat olması için gayret eder. Hayat boyu bu manevi kaynaktan kana kana içmelerini sağlayacak imkân ve fırsatlar oluşturur.

Hacı, Safa ile Merve tepeleri arasında yürürken, asıl mesanın bütün bir hayat olduğunu düşünür. Hayat da doğumdan ölüme devam eden, inişleri çıkışları olan bir yürüyüştür. Kimi zaman normal seyrinde devam eder, kimi zaman da hızlanır. Kimi zaman tevazudur, kimi

zaman da hak ve hakikat düşmanlarına karşı onurlu bir duruştur.

Hayat sa'yında tek bir amaç vardır. O da, Allah Teala'ya olan yürüyüşdür. O'nun yolunda ceht ve gayret etmektir. Hayat boyu yüce idealler, tevhit, adalet, esenlik, merhamet, kardeşlik uğruna çaba sarf etmektir. (bk. İsra, 17/19.) Rahata, rehavete kapılmadan bu uğurda canla başla çalışmak ve nefes tüketmektir.

Hacı, bayram günlerinde düzenli olarak şeytanı taşlamaya gider. Ancak cemerata (şeytan taşlanan mekân) yöneldiği o uzun yolda şapır şapır ter döker. Çünkü yorucu bir yokuşu tırmanmaktadır. Bu yokuşu aşabilenler ancak şeytanı taşıyabilirler. Dolayısıyla sabırla, azimle şer düşünce ve saptırmaları aşamayanların şeytanı taşlamaktan bahsetmeleri mümkün değildir.

Hacı, cemerat yokuşunda yorulur. Şeytanla mücadelenin de insanı böyle terlettiğini düşünür. Evet, şeytan hacda dahi insanın peşini bırakmaz. Harem'de, tavafta, Arafat'ta, evet o hiç eksik olmaz. Taktikleri çok çeşitli ve sinsidir. Kimi zaman doğrudan, kimi zaman da dolaylı saptırmalarda bulunur. Doğru yoldan çıkarmak için atlı ve yaya askerleri ile müminlere hücum eder. (bk. İsra, 17/64.)

Şeytanın hücumları karşısında Müslüman yılmaz bir savaşıdır. Onun saldırılarına karşı her daim mevzidedir. Tuzaklarını yerle bir etmek için hayat boyu tetiktedir. Çünkü bilir ki, onu kurşunlayamazsa, o kendisini kurşunlayacak, maneviyatını delik deşik edecektir. Bu savaşta müminin zırhı gönülden Allah'a bağlanmak, kalkanı da O'na dayanmak, O'na tevekkül etmektir. (bk. Nahl, 16/99.) ■

ÜRDÜN NOTLARI

Eğer bu coğrafyaya daha önce gitmediyseniz, birdenbire yürüdüğünüz yollar masal mağaralarına dönebilir. Vakıa zihinleri korku ve endişelerle besleyen onca Amerikan yapımı filmde sonra burada başka bir şey düşünemez insan. Nedir aklımızda ve algımızda kalan: Uzun kirli sakallar, kırmızı khattalar (Araplara has puşi.), beyaz diştaşlar (Arap erkeklerin giydiği beyaz uzun elbise.) ve bu göstergelerle birlikte verilen kan, silah ve bombalar...

Fotoğraflar: Dr. Ruhi İNAN

Falih Rıfki Atay'ın Zeytindağı'nın satır aralarında eğleştim, onca satır arasında, "Halep'ten bu tarafa geçmeyen şey, yalnız Türk kâğıdı değil, ne Türkçe ne de Türk geçi-

yor." ifadesi kadar acı gelen başka bir cümle daha bulamadım. Şimdi Kudüs'teki Zeytin Dağı'ndayım; güneş, Kudüs'ün sarı hüznü karışımı silüetinde kaybolmak üzere ve hafif, tatlı bir rüzgâr şakaklarıma çarparken hemen aşağıdaki Yahudi me-

zarlığında ağlayan, kâkülleri örgülü Yahudilere eşlik eder gibi Atay'ın şu cümlelerini kendi kendime büyük bir kederle mırıldandım;

"Zeytindağı'nın tepesindeyim. Lut denizine ve Grek Dağları'na ba-

kıyordum. Daha ötede, Kızıl Deniz'in bütün sol kıyısı, Hicaz ve Yemen var. Başımı çevirdiğim zaman Kamame'nin kubbesi gözüme çarpıyor. Burası Filistin'dir. Daha aşağıda Lübnan var; Suriye var; bir yandan Süveyş Kanalı'na, öbür yandan Basra Körfezine kadar çöller, şehirler ve hepsinin üstünde bizim bayrağımız! Ben bu büyük imparatorluğun çocuğuyum ... İsa Nasıra'da marangoz çırağı idi; Zeytin-dağı'nın üstünden geçtiği zaman, altında, kendi malı bir eşeği vardı. Biz Kudüs'te kirada oturuyoruz. Halepten bu tarafa geçmeyen şey, yalnız Türk kâğıdı değil, ne Türkçe ne de Türk geçiyor." (Fahri Rıfki Atay, Zeytin-dağı, Pozitif Yayınları, İstanbul 2012, s. 43.)

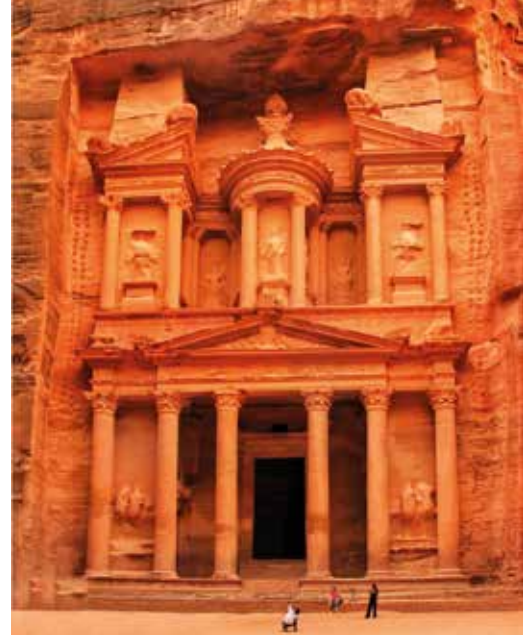
Bana göre Bilad'üş-Şam'ı anlamak ve anlatmak için önce Kudüs'ün kapısına yüz sürmek gerekiyor. O sebeple yazıma böyle bir girizgâh yapma gereği duydum. Kudüs ayrı ve uzun bir yazı konusu olsun ama bu yazıda her anlamda ona bağlı olan Ürdün'den bahsedeceğim.

Malumdur, Orta Doğu'da olmanın her zaman endişeye meyyal bir tarafı vardır. Eğer bu coğrafyaya daha önce gitmediyseniz, birdenbire yürüdüğünüz yollar masal mağaralarına dönebilir. Vakkı zihinleri korku ve endişelerle besleyen onca Amerikan yapımı filmde sonra burada başka bir şey düşünemez insan. Nedir aklımızda ve algımızda kalan: Uzun kirli sakallar, kırmızı khattalar (Araplara has puşi.), beyaz dıştaşlar (Arap erkeklerin giydiği beyaz uzun elbise.) ve bu göstergelerle birlikte verilen kan, silah ve bombalar... Bize bu coğrafyayı ve coğrafyanın insanlarını öcü gösteren zihniyetin bölge ve bölge insanıyla nasıl kirli bir ticari münasebete girmiş oldukları-

nı burada fark edince üzüldüğünüz ve şaşırıyorsunuz. Yazık ki yıllardan beri bize öğretilen Arap algısı, meğer başkalarının çıkarlarına hizmet etmekten ibaretmiş.

Ürdün, bize çok da uzak olmayan bir ülke. Tebessüm eden yüzler, "ene Türki" (Ben Türküm) dediğinizde "ehlen ve sehlen"lerin (Hoşgeldiniz) ferahlatıcı havası ve Türk'üm kelimesi karşısında duyduğunuz üç isim: Tayip Erduran, Memati ve Murat Alemdar. Bölge ve bölge insanıyla ilgili bütün önyargılarınızı burada unutup sununuz. Öğretilmiş korkularınız bir taksicinin soru tonlamasıyla vurguladığı "düz-dogru" (Doğru mu gidiyoruz?) kelimesinde çözümleniyor. Burada hiç de gerek duyulmayan "Kaşığınız" "kaşşuke" oluyor da istendiğinde önünüze servis ediliyor. Hele o güzelim "cı" ekiniz yok mu, hudarcı, kundarcı, meşgalci, (Sebzeci, Kunduracı, Şakacı- Eğlenceli) gibi birçok kelimenin ardına takılmış size âdeta sizi haykırıyor. İşte o hafıza kartlarından birkaçı; behlivan, zengil, karakon, basma, şinnü (çünkü), dabanca, peşkîr, baaşa, cavuş (pehlivan, zengin, karakol, parmak basmak manasında kullanılıyor, tabanca, peşkîr, paşa, çavuş) "Abdulhamit'in tembelleri" deymi hâlâ dillerde pelesenk.

Ürdünlüler şen insanlar, neredeyse ruhlarını cebeye getiren o tınıyı her yerde duymak mümkün. Hızlı akan bir hayat içinde, iç gıcıklayıcı ve oldukça sesli müzikleri var. Bana, her defasında bu müziğin çölde yaşayan bedevileri çağırıyor bir rengi varmış gibi geliyor. Bununla birlikte biraz daha kuzeye gidildiğinde çoğunlukla sabah dinlenen Lübnanlı Feyruz'un insanın içini yakan nağmelerini

Bu coğrafyayı ve coğrafyanın insanlarını öcü gösteren zihniyetin bölge ve bölge insanıyla nasıl kirli bir ticari münasebete girmiş olduklarını burada fark edince üzüldüğünüz. Yıllardan beri bize öğretilen Arap algısı, meğer başkalarının çıkarlarına hizmet etmekten ibaretmiş.

duymak mümkün. Yaşlı bir taksicinin yanında Ümmü Gülsüm ya da Abdulhalim Hafızın sesinden bir Türkçe şarkının nağmelerinde kaybolmak da mümkün. Ürdün'ün mahalli sanatkarlar dışında meşhur bir sanatçısı yok. Burada Ümmü Gülsüm, Feyruz ve Kazem el-Saher gibi Mısır, Lübnan ve Irak menşeli sanatkarlar dinleniyor. Bunların içinde Kazem el-Saher, Nizar Kabbani şiirlerini teganni eden nadir sanatçılardan.

Ürdün'de gittiğiniz birçok yerde iş-
leriniz iki şeyden ötürü kolay yürü-
yor; ya taksisine bindiğiniz taksici
“hesabek ala Erdugan” (Erdoğan
hesabı ödedi) deyip para almaz ya
da “Vadi ü'l-Ziab” (Kurtlar Vadisi)
tutkunu bir esnaf, aldığınız şeyle-
rin yanına kahramanının konten-
janından birkaç hediyelik ekler ve
onlara selam gönderir. Genel ola-
rak resmî tarihlerinde olumlu bir
portre çizilirse de Türkler'i sever-
ler. Hatta öyle ki onların gözünde
Osmanlı Devleti ayrı, Türkiye ayrı
bir yerde durmaktadır. Bununla
birlikte böyle bir ayrımı kabul et-
meyen, akli başında insanlar da az
değil. Özellikle diziler, bütün Arap
dünyasında, tahminlerin üzerinde
etki ve algı oluşturuyor. Tespitle-
rime göre eski -yeni yaklaşık 74
tane Türk dizisi seyredilmiş veya
seyrediliyor. Bu dizilerin yanı sıra
dizilerdeki şarkı ve müzikleri de
sosyal medyada oldukça yaygın.
İlginç olan şey ise; Türkseniz İhlas
ya da Fatih surelerini ezbere bil-
seniz ya da tesettürlü olsanız da

“ente müslim?” (Müslüman mısınız?)
sorusunun muhatabı oluyorsunuz.
Zira dizilerimiz, Türkiye gerçeği-
ni yansıtmak noktasında oldukça
zayıf ve uzak görünüyor. Bilhassa
diziler üzerinde bu anlamda çokça
düşünmek, ona göre ciddi bir plan-
lama yapmak lazım.

Dil öğretimi noktasında son döne-
min parlayan yıldızı Ürdün. Böyle
olmasının sebebini coğrafyada
savaşların devam etmesine, diğer
ülkelere nispeten daha güvenli bir
ülke olmasına ve bunların yanı
sıra konuşulan Arapçanın (Ammi-
ce) fasih Arapçaya yakın olmasına
bağlamak gerekir. Ürdün'de dil öğ-
retimini çok iyi seviyede yapabilen
iki ya da üç kurum var. Türkiye'den
dil öğretimi için gelen öğrenci-
ler yoğun olarak iki merkezde dil
öğreniyorlar. Bunlardan birincisi
Ürdün Üniversitesi'nin dil öğretim
merkezi; diğeri ise Qasid olarak bi-
linen özel dil öğretim merkezi.

Ürdün'de lisans öğrenim gören
Türk öğrenci sayısı da hatırı sayılır

ölçüde kabul edilebilir. Bu öğren-
ciler daha çok İlahiyat ve İslami
Bankacılık okuyorlar. Burada ge-
rek lisans eğitimi ve öğretimi ge-
rekse dil öğretimi talebinin sağlam
bir zemin üzerine inşa edilmesine
ve yönlendirilmesine ihtiyaç var.
Konuyla ilgili oluşan bu boşluk,
simsar zihniyetli farklı kurum ve
şahısların durumu kendi lehlerine
kullanmalarına yol açmakta dola-
yısıyla çeşitli mağduriyetler ortaya
çıkabilmektedir.

Ürdün turizm potansiyelini dünya-
ya yeterli seviyede anlatamamış bir
ülke. Dünyanın yedi harikasından
biri olan Petra harabeleri oldukça
ilginç ve görülmesi gereken yerler-
den biri. Doğu Roma İmparatorlu-
ğu'nun uzantısı olan bu coğrafya
içinde o döneme ait oldukça fazla
tarihi eser var. Salt Türk şehitliği,
Kerak kalesi, Nuh Peygamber'in
türbesi, Mute köyü, Ebu Ubeyde
Bin Cerrah, Şurahbil bin Hasene,
Cafer'i Tayyar, Muaz b. Cebel, Dı-
rar bin Ezver, Abdullah bin Reva-

Salt Türk şehitliği, Kerak kalesi, Nuh Peygamber'in türbesi, Mute köyü, Ebu Ubeyde Bin Cerrah, Şurahbil bin Hasene, Cafer'i Tayyar, Muaz b. Cebel, Dırrar bin Ezver, Abdullah bin Revaha, Efendimiz'in azat ettiği köle Zeyd bin Harise, Yuşa ve Şuayb peygamber, Lut kavminin helak olduğu Lut gölü, Taberiye gölü, Nebi dağı ve Hz. Musa'nın izlerinin görülebileceği sihirli yerler, Selahattin Eyyubi'nin yaptırdığı Ajlun kalesi sayacağımız ziyarette değer yerlerden birkaçı.

ha, Efendimiz'in azat ettiği köle Zeyd bin Harise, Yuşa ve Şuayb peygamber, Lut kavminin helak olduğu Lut gölü, Taberiye gölü, Nebi dağı ve Hz. Musa'nın izlerinin görülebileceği sihirli yerler, Selahattin Eyyubi'nin yaptırdığı Ajlun kalesi sayacağımız ziyarette değer yerlerden birkaçı. Fakat Ürdün maalesef bu anlamdaki kültür turizmini canlandırmak noktasında oldukça pasif kalmış.

Petrol çıkarmayan tek Arap ülkesi olan Ürdün'ün ekonomisi, daha çok

ticaret üzerine dönüyor. Petrolü karşılıksız olarak Suudi Arabistan devleti sağlamakta, devlet daha çok borçlarla ayakta durmakta. Bir dinar, Türk parasıyla yaklaşık 4500 TL'ye eşit. Bu durumu, sabit kura ve para üzerine spekülasyon oluşturacak bağımlı değişkenlerin olmayışına bağlamak gerekir. Genel olarak ülkede hayat oldukça pahalı. Dayalı döşeli normal bir ev 450 dinar ve devlet okulunda çalışan bir öğretmen yaklaşık 350-400 dinar civarında maaş alıyor. Çoğu memur

burada ikinci bir iş yapmak durumunda kalıyor. Buna rağmen sosyal hayat oldukça canlı ve insanlar üst düzeyde yaşamayı seviyorlar. Filistin ve Suriye mülteci kampı oldukça kalabalık ve bu kamplarda insanlar zor durumda yaşamaktalar. Filistin kampında yaşayanlar, kamp dışına çıkabilmekte ve çalışabilmekteler. Elbette bu durum bazı sosyal problemlere sebep olmaktadır.

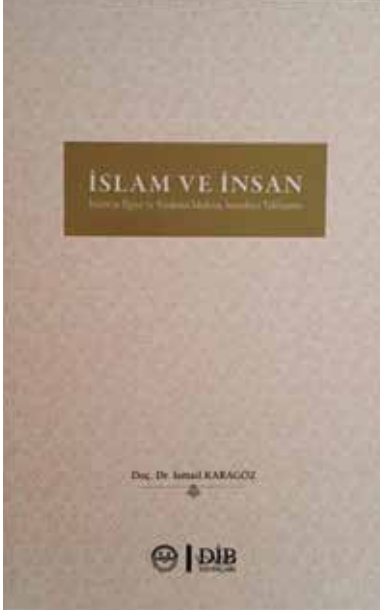
Türklerin son zamanlarda bu bölgeye olan ilgisine istinaden çoğu zaman soruluyor "neden buradasınız?" Bu sorunun cevabını burada yaşayınca daha iyi anlıyorum. Evet, buradayız çünkü biz, pürtelaş bir anne gibiyiz; bizim gaiplerden gelen masum bir figana meyyal kulaklarımız var... Nasıl duymayalım? Halep'te yıkım altında kalan bir çocuğun gözlerinde boğuluyoruz... Kudüs'te Kubbetüssahra'da Abdülhamit bakiyesi Fatıma Mihrabı, elmacığımızda bir çiğ tane-sidir. Bir Arnavut'un fesine düşer hüznümüz, bir de Sırp'ın diline doladığı üç beş Türkçe kelimeye eğilir boynumuz... Daha dün katledilmedi mi "gök ekini biçer gibi" Boşnaklarımız? Kırım'da Alimcan'ın sesini, Akmesic'te yıkık minarenin gölgesini nasıl unuturuz. Evet, korkunç yıllardı; dilsizdik ve sanırım güçsüzdük de... Gazi Giray Han aklımızdan hiç çıkmadı. Hâlâ onca yeri dolaşan Sadık Turan'ın mektubunu okuyoruz Lehistanlı bir güzelin yüzünde. Unutmadık! Ulu Pamir'in karı erimeden, kalbini Van'ın Ulupamir köyüne düşüren Doğu Türkistan'ı. Kaddafi'ye Trablus'ta rahmet okutan "ene hurr" nidalarındaki ironiyi ve unutmadık insafsız bir canavarın gölgesinde serkeş Ummuddünya'yı (Mısır). Hâsılı azizim "orda ne işin var" demek ne kadar boş, ne kadar elem verici, ne kadar... ■

İbadetin iki ayağı vardır. Bunlardan biri Hakk’a kulluk etmek, diğeri ise halka hizmet etmektir.

İSLAM VE İNSAN

Mustafa GÜVENÇ | Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı

nsanların en hayırlısı insanlara faydalı olanıdır.” buyuran Hz. Peygamberimiz (s.a.s.) bizleri insanlarla ilgilenmeye, onların ihtiyaçlarından ve sıkıntılarından haberdar olmaya davet etmektedir.

“İslam ve İnsan” üst başlığıyla İslam’ın ilgiye ve yardıma muhtaç insanlara yaklaşımını konu alan bu eser toplumun desteğe muhtaç kesimlerini inceleyerek İslam’ın onlara karşı olan hassasiyetini dile getirmektedir. Eser giriş ve on bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde çocuklar, yetimler, gençler, yaşlılar, hastalar, engelliler, afetzedeler, yoksullar, kimsesizler ve işsizler ele alınmıştır. Yazar Doç. Dr. İsmail Karagöz her bölümün başına konuyla ilgili bir ayet veya hadis yazarak, sonuna ise şiir ekleyerek konuya zenginlik sağlamıştır.

Karagöz, sosyal hayata dair gözlemlerini kaleme almış ve tespit ettiği yanlışların düzeltilmesi noktasında öneriler sunmuştur. Yapılan gözlemler bilimsel verilerle de desteklenerek olayın iç yüzü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yazar, bu on grup insanla yürütülen ilişkilerde dikkat edilmesi gereken hususları ayet ve hadislerden deliller getirerek serdetmiştir. Eserde hem bu on grup insana hem de onların aileleri ve topluma öğütler yer almaktadır. Bu öğütleri genel hatlarıyla şu şekilde görebiliriz:

Hz. Âdem’den itibaren bütün peygamberlerin tebliğ ettiği tevhit dini İslam, Hz. Muhammed (s.a.s.) ile kemale ermiştir. İslam’ın ana hedefi canın, malın, aklın, neslin ve dinin korunması yani kısaca insandır. İslam fert, aile ve toplum hayatında sosyal ilişkilere, temel hak ve hürriyetlere, sosyal yardımlaşmaya çok önem verir. Bu noktada yapılan her türlü yardım ve dayanışmayı ibadet sayar. İbadetin iki ayağı vardır. Bunlardan biri Hakk’a kulluk etmek diğeri ise halka hizmet etmektir.

İslam, hasta, güçsüz, zayıf ve çocuk gibi ilgiye ve bakıma muhtaç insanlara yardım edilmesini ve onların işlerinin kolaylaştırılması yolunun benimsenmesi gerektiğini bildirmiştir. Bu vesileyle bu kişileri savaştan muaf tutmuş ve ibadetler noktasında da çeşitli kolaylıklar getirmiştir.

İnsanların sahip olduğu mali imkânlar da bir imtihan aracıdır. Bu dünyada kimi zenginliğiyle kimi de yoksulluğuyla sınanmaktadır. Dinimiz zenginle yoksul arasında zekât, sadaka, borç ve infak ile köprü kurulmasını sağlamıştır.

DERGİLERİMİZ HER AN YANINIZDA!

OKUYUN | PAYLAŞIN | KAYDEDİN

Bunlara, "Yeryüzünde fesat çıkarmayın" denildiğinde, "Biz ancak ıslah edicileriz!" derler. İyi bilin ki, onlar bozguncuların ta kendileridir. Fakat farkında değillerdir. Onlara, "İnsanların inandıkları gibi siz de inanın" denildiğinde ise, "Biz de akılsızlar gibi iman mı edelim?" derler. İyi bilin ki, asıl akılsızlar kendileridir, fakat bilmezler. İman edenlerle karşılaştıkları zaman, "İnandık" derler. Fakat şeytanlarıyla (münafık dostlarıyla) yalnız kaldıkları zaman, "Şüphesiz, biz sizinle beraberiz. Biz ancak onlarla alay ediyoruz" derler.

(Bakara, 2/10-14.)

FIYATI: 7TL